

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยี
ราชมงคล (R.I.T.) ภาคเหนือ

ผู้วิจัย นางเกษรา มานันตพงศ์ ปริญญา คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์พูนศิริ วัจนะภูมิ (2) รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์
(3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภมาศ อังสุโชติ ปีการศึกษา 2546

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัว
ข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ (2) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการรายได้
กับลักษณะพื้นฐานของครอบครัว รายได้ วงจรชีวิต การใช้บัตรเครดิต รูปแบบการดำเนินชีวิตและการวางแผน
การใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือครอบครัวข้าราชการครูในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ
จำนวน 3 วิทยาเขต ประกอบด้วย วิทยาเขตตาก วิทยาเขตลำปาง และวิทยาเขตพิษณุโลก จำนวน 223 ครอบครัว
เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows
สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้ไคสแควร์ เพื่อทดสอบ
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ปรากฏผลว่า (1) ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู ซึ่งประกอบด้วย เพศ
อายุ ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง และสถานภาพของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของ
ครอบครัว แต่จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.01 (2) รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
(3) วงจรชีวิตครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (4) การใช้
บัตรเครดิต จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ ระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิต และการจัดบันทึกการใช้บัตรเครดิตไม่มี
ความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ แต่มูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (5) รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครู มีความสัมพันธ์
กับการจัดการรายได้ โดยภาพรวมครอบครัวข้าราชการครูมีรูปแบบการดำเนินชีวิตในการใช้จ่ายทั้ง 3 ด้านอยู่ใน
ระดับปานกลางและ (6) การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ การจัดการรายได้ ครอบครัว ข้าราชการครู สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

Thesis title: FACTORS RELEVANT TO THE MANAGEMENT OF FAMILY INCOME AMONG
TEACHERS OF THE RAJAMANGALA INSTITUTE OF TECHNOLOGY (R.I.T)
NORTHERN CAMPUS

Researcher: Mrs. Ketsara Manantaphong; Degree: Master of Home Economics (Family and Society
Development); Thesis advisors: (1) Poonsiri Watjanapoom, Associate Professor; (2) Suchada
Sathawomwong, Associate Professor; (3) Dr. Supamas Angsuchoti, Assistant Professor; Academic
Year: 2003

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to study factors affecting to the management of family income of teachers of Rajamangala Institute of Technology, northern campus; (2) to study the relation between income management and family background, income, life cycle, the use of credits, style of life, and family expenditure planning of R.I.T teachers in the northern campus.

The samples of this research were 223 R.I.T teachers' families in the northern campus comprising of: Tak Campus, Lampang Campus, and Phitsanulok Campus. The tools employed in this research were questionnaires, data analysis using SPSS program for Windows, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Chi-square test.

The findings were as following: (1) The family background consisting of sex, age, education level of the samples, and marital status had no relation to family income management but the number of family members had the relation to family income management with statistic difference at the level of 0.01; (2) the family income had the relation to the income management with the statistic difference at the level of 0.01; (3) The family life cycle had the relation to the income management with statistic difference at the level of 0.05; (4) the use of credit cards, the number of credit cards used, the duration of credit card payment, and recording of credit cards used had no relation to income management but the monthly expenses through credit cards, had the relation to the income management with statistic difference at the level of 0.01; (5) The life style of teachers' family had relation to the income management. As the whole, their life style of three way-expenses were at the fair level ; and (6) the expenditure planning of teachers' family was significantly related to the income management at the level of 0.01.

Keywords: income management teacher family Rajamangala Institute of Technology

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์พูนศิริ วัจนะภูมิ รองศาสตราจารย์สุชาติดา สถาวรวงศ์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังศุโชติ ซึ่งท่านได้กรุณาตรวจพิจารณางานวิจัยให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งพร้อมทั้งให้กำลังใจตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เสาวพร เมืองแก้ว ที่ท่านได้กรุณา เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้คำแนะนำและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญเรือน พึ่งผลพล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จรัส ดิษฐ์แก้วและอาจารย์อำไพ ชันแก้ว หล้า ที่ท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาและ ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร.ทองศักดิ์ ยาทะเล และอาจารย์วิโรจน์ มงคลเทพที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราชทุกท่าน อาจารย์อำนาจ ปทุมปี ครอบครวัมผลทวี ครอบครวันาคพลั้งและเพื่อนนัก ศึกษากลุ่มภาคเหนือที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

นางเกษรา มานันตพงศ์

กุมภาพันธ์ 2546

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคและทฤษฎีรายได้.....	11
ทฤษฎีรายได้.....	17
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการรายได้.....	20
วงจรชีวิตครอบครัวกับการจัดการรายได้.....	21
บัตรเครดิตกับการจัดการรายได้.....	23
รูปแบบการดำเนินชีวิต.....	25
การวางแผนการใช้จ่าย.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	41
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง.....	48
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายได้ของครอบครัว.....	51
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลวงจรชีวิตครอบครัว.....	52
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเข้าบัตรเครดิต.....	52
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัว.....	57
ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว.....	59
ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐาน.....	63
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	70
สรุปการวิจัย.....	70
อภิปรายผล.....	76
ข้อเสนอแนะ.....	78
บรรณานุกรม.....	80
ภาคผนวก.....	88
ก. ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม).....	90
ข. แบบสอบถาม.....	92
ค. การวัดความเชื่อมั่นได้ของแบบสอบถาม.....	99
ประวัติผู้วิจัย.....	100

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างข้าราชการครู จำแนกตามเพศ อายุและระดับการศึกษา.....	49
ตารางที่ 4.2	จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู จำแนกตามสถานภาพของครอบครัว.....	50
ตารางที่ 4.3	จำนวนและร้อยละข้อมูลลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว.....	50
ตารางที่ 4.4	จำนวนและร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ รายได้ของครอบครัวข้าราชการครู.....	51
ตารางที่ 4.5	จำนวนและร้อยละของครอบครัวข้าราชการครูจำแนกตามวงจรชีวิตครอบครัว..	52
ตารางที่ 4.6	จำนวนและร้อยละของการใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู.....	53
ตารางที่ 4.7	จำนวนและร้อยละของจำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ของครอบครัวข้าราชการครู.....	53
ตารางที่ 4.8	จำนวนและร้อยละของสาเหตุที่ใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู.....	54
ตารางที่ 4.9	จำนวนและร้อยละของสินค้า / บริการที่ใช้บัตรเครดิต ของครอบครัวข้าราชการครู.....	54
ตารางที่ 4.10	จำนวนและร้อยละของสถานที่ใช้บัตรเครดิต.....	55
ตารางที่ 4.11	จำนวนและร้อยละของมูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือน.....	56
ตารางที่ 4.12	จำนวนและร้อยละของระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิต.....	56
ตารางที่ 4.13	จำนวนและร้อยละของการจัดบันทึกการใช้บัตรเครดิต.....	57
ตารางที่ 4.14	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการดำเนินชีวิต.....	57
ตารางที่ 4.15	จำนวนและร้อยละของรูปแบบการดำเนินชีวิต.....	59
ตารางที่ 4.16	จำนวนและร้อยละของการวางแผนการใช้จ่าย.....	60
ตารางที่ 4.17	จำนวนและร้อยละของวิธีการวางแผนการใช้จ่าย.....	60
ตารางที่ 4.18	จำนวนและร้อยละของการออมเงิน.....	61
ตารางที่ 4.19	จำนวนและร้อยละของรูปแบบการออมเงิน.....	61
ตารางที่ 4.20	จำนวนและร้อยละของจำนวนเงินออมต่อเดือน.....	62

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 4.21	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ กับลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู.....	63
ตารางที่ 4.22	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ กับรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู.....	65
ตารางที่ 4.23	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ กับวงจรชีวิตครอบครัวข้าราชการครู.....	66
ตารางที่ 4.24	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ ของครอบครัวกับการใช้บัตรเครดิตของข้าราชการครู.....	67
ตารางที่ 4.25	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ กับรูปแบบการดำเนินชีวิตของข้าราชการครู.....	68
ตารางที่ 4.26	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ ของครอบครัวกับการวางแผนการใช้จ่ายของข้าราชการครู.....	69

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย..... 7

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบด้วยพลเมืองดีที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว (พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช 2520 :3) การศึกษาคือการพัฒนาคน ในระยะแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้เร่งพัฒนาฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม โดยการเสริมสร้างรากฐานของสังคมให้เข้มแข็งที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน ครอบครัว ชุมชนและสังคมให้เป็นแกนหลักของสังคมไทยประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาและคุ้มครองทางสังคมที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพคนและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาศักยภาพของคน "คนคือการพัฒนา คนคือผู้พัฒนา และคนคือผู้รับผลการพัฒนา" การศึกษา การพัฒนาศักยภาพของคนคือการศึกษาที่ถูกต้อง เพราะการศึกษาเป็นการตามปัญหาให้ทันและแก้ปัญหาโดยการวิเคราะห์ เพราะการวิเคราะห์ทำให้เกิดปัญญา (ประเวศ วะสี 2538 ข:18-19)

ครูดีคือบุคคลที่มีความเป็นผู้นำ คือมีปัญญาและมีความสามารถทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงไปสู่ความดีงาม การศึกษาที่ถูกต้อง จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนา ครูในฐานะแม่พิมพ์ของชาติเป็นผู้ที่หล่อหลอมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี จึงต้องเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อเป็นตัวอย่างที่จะนำไปถ่ายทอดต่อเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติสืบต่อไป (พจน์ ไชยเสนา 2535 : 66) ครูถือได้ว่าเป็นหัวใจของการปฏิบัติทางการศึกษา การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพจึงเป็นวิธีอย่างหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ครูในฐานะนักวิชาการและสมาชิกของสังคมที่มีบทบาทต่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญของสังคมและประเทศชาติ (ศิริรัตน์ ธรรมวิริยะ 2531 : 30) เพราะครูเป็นผู้ที่แนะนำส่งเสริมการสร้างปัญญาของมนุษย์ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ (คณะกรรมการคุรุสภา อำเภอเมืองตาก 2545 : ก)

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ประกอบด้วย 6 วิทยาเขต คือ วิทยาเขตเชียงราย วิทยาเขตภาคพายัพ (เชียงใหม่) วิทยาเขตลำปาง วิทยาเขตน่าน วิทยาเขตพิษณุโลกและ

วิทยาเขตตาก ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่รับนักศึกษา 2 ภาค คือ ภาคปกติและภาคนอกเวลาและเปิดการเรียนการสอน 3 ระดับ หลักสูตร (1) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (2) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และ (3) ระดับปริญญาตรี สำหรับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตากได้รับนักศึกษาทั้ง 3 ระดับ มีนักศึกษา จำนวน 3,789 คน (แผนกทะเบียนและวัดผล วิทยาเขตตาก 2538) จากการเกิดสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 และการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ.2542 ที่มีเนื้อหาสาระสำคัญคือ ประชากรไทยทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี จึงเป็นสาเหตุทำให้สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ต้องจัดการศึกษาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปีดังกล่าว โดยยกเลิกการรับนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพทั้งหมด ทำให้จำนวนนักศึกษาลดลง 2,055 คน ซึ่งในปัจจุบันมีนักศึกษา จำนวน 1,734 คน (แผนกทะเบียนและวัดผล วิทยาเขตตาก 2546) ซึ่งในอดีตการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยเฉพาะการสอนภาคนอกเวลา ครู-อาจารย์ผู้สอนจะได้รับค่าตอบแทนในการสอนภาคนอกเวลา เป็นเงินจำนวนมาก จึงทำให้ครู-อาจารย์มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง ตัดสินใจเลือกซื้อหรือบริโภคสินค้าทุกอย่างที่ต้องการได้ง่าย โดยไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายไว้ล่วงหน้าในเรื่องต่าง ๆ เช่น ที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และการศึกษา แต่ในปัจจุบันรายได้พิเศษจากการสอนมีน้อยมากหรือบางสาขาวิชาไม่มีเลย เช่น สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์และสาขาอุตสาหกรรมเครื่องเรือน ถึงแม้ว่ารายได้พิเศษจะลดลงหรือไม่มี แต่รายจ่ายของครู-อาจารย์ยังเท่าเดิม บางครอบครัวมีภาระเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจเพราะรายได้ไม่พอกับรายจ่ายเนื่องมาจากขาดการวางแผนจัดการรายได้ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย จึงต้องก่อกำหนดโดยการสมัครเป็นสมาชิกของสถาบันการเงินในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูประจำจังหวัด หรือสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งมีข้าราชการครูรวมทุกวิทยาเขตจำนวน 1,545 คน สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์สถาบัน (สหกรณ์ออมทรัพย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจำกัด 2545) สำหรับข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ มีจำนวน 553 ครอบครัว สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ของสถาบัน จำนวน 245 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 71 ของครอบครัวข้าราชการครูที่กู้เงิน (สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจำกัด 2546) จากการสำรวจหนี้สินข้าราชการครูของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู เมื่อปี พ.ศ.2542 ได้พบว่าจำนวนครูที่เป็นหนี้สินมีอยู่ถึง 81%(378,058 คน) จำนวนครูที่ไม่เป็นหนี้สิน 19% (120,682 คน) จากจำนวนครูทั้งสิ้น 498,740 คนและจากการ

สำรวจดังกล่าวได้แสดงว่าข้าราชการครูเป็นหนี้สินทั้งในระบบ (94%) นอก ระบบ (6%) เป็นจำนวนเงินถึง 104,384,639,304 บาท (สายหยุด จำปาทอง 2543 : 4)

จากปัญหาค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นแต่รายได้ลดลงของข้าราชการครู ผลที่ตามมาคือทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย เกิดภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นสร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและครอบครัว จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันครูมีรายได้ไม่สอดคล้องกับรายจ่าย คือเงินเดือนที่ได้รับเป็นประจำทุกเดือนไม่พอใช้จ่ายเพื่อการครองชีพตามฐานะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการครูผู้น้อยมีหนี้สินมาก ทำให้แสวงหารายได้เพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงระเบียบวินัยและจริยธรรม (กองวิชาการบริหารงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2541: 225 อ้างถึงใน พูนศิริ วัจนะภูมิ 2545 : 232) ถ้าข้าราชการครูมีการวางแผนการจัดการรายได้ที่ดี คือมีรายได้สมดุลกับรายจ่ายหรือมีรายได้มากกว่ารายจ่าย จะทำให้ข้าราชการครูมีเงินเหลือออมไว้เพื่อลงทุนเกิดผลประโยชน์ในอนาคตข้างหน้าต่อไป จากรายงานประจำปีการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูในปีงบประมาณ พ.ศ.2544 สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้รับจัดสรรเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูตามโครงการเงินกู้เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจำนวน 200 ล้านบาท (กระทรวงศึกษาธิการ ฝ่ายวางแผน สำนักงานเลขาธิการกรม 2544)

ข้อมูลจากสหกรณ์ออมทรัพย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำกัดปี พ.ศ.2546 พบว่าข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือที่สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นหนี้ถึง ร้อยละ 71 จึงทำให้มีความสนใจต้องการศึกษาถึงต้นเหตุของปัญหาหรือปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู เพื่อเป็นแนวทางนำมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวและสังคมให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมให้ข้าราชการครู มีขวัญ กำลังใจ และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ในอันที่จะส่งผลให้ การเรียน การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยส่งเสริมให้ข้าราชการครูมีรายได้ที่พอเพียงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการข้าราชการครู 2543)

2.วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

2.2 เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการรายได้กับลักษณะพื้นฐานของครอบครัว รายได้ วงจรชีวิต การใช้บัตรเครดิต รูปแบบการดำเนินชีวิตและการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว ชำราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

3.กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว ชำราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ได้พัฒนามาจากทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ (Sir John Maynard Keynes) ซึ่งกล่าวไว้ว่าการบริโภคขึ้นกับปัจจัยรายได้แต่เนื่องจากมนุษย์เรามีขีดความสามารถในการบริโภคที่จำกัด ดังนั้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การบริโภคก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วยแต่เพิ่มขึ้นช้ากว่ารายได้ จึงทำให้มีเงินเหลือจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสามารถนำมาเก็บเป็นเงินออมได้ (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย 2545 : 75) ครอบครัวชำราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ มีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับรายได้และความต้องการของสมาชิกในครอบครัวเป็นสำคัญ ถ้าครอบครัวไหนมีรายได้สูง การบริโภคก็จะสูงตามไปด้วย ครอบครัวที่มีการวางแผนใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่พอเพียงและเหมาะสมจะมีเงินเหลือออมไว้ใช้ในอนาคตหรือเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ถึงแม้ว่ารายได้ของครอบครัวจะไม่มากก็ตาม ถ้ามีการจัดการรายได้ที่ดีและเหมาะสม เป็นการสร้างความมั่นคงและมั่นคงให้กับครอบครัว สาเหตุที่ทำให้การบริโภคของแต่ละครอบครัวแตกต่างกันมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นตัวแปรดังต่อไปนี้

3.1 ตัวแปรด้านลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยเพศ คือ เพศชายและเพศหญิง อายุของชำราชการครูมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ (เงินเดือน) ถ้าชำราชการครูมีอายุในการทำงานน้อยจะมีรายได้ต่ำกว่าชำราชการครูที่มีอายุมากกว่า (จิรพรรณ ชีรานนท์ 2541 : 355) การศึกษา ระดับการศึกษา สามารถใช้เป็นเกณฑ์เบื้องต้นของการกำหนดรายได้ของแต่ละบุคคล ดังเช่นการกำหนดอัตราเงินเดือนของสำนักงานคณะกรรมการชำราชการและพลเรือน (วรรณิ ชลนภาสถิตย 2545 : 85) ที่แบ่งตามระดับการศึกษา เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสที่จะได้รับรายได้ที่สูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อรายได้ ครอบครัวมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นแต่รายได้เท่าเดิม ถ้าไม่มีการจัดการรายได้ที่ดีจะทำให้รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย สถานภาพของครอบครัวทำให้รายได้และรายจ่ายของแต่ละครอบครัวแตกต่างกันออกไป เช่น ครอบครัวที่สามีและภรรยาแยกกันอยู่จะทำให้

มีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้นกว่าครอบครัวที่สามีและภรรยาอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในเรื่องการเดินทาง สามีและภรรยาควรจัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งไว้สำหรับการเดินทาง

3.2 **ตัวแปรด้านรายได้** รายได้หมายถึงรายได้ประจำของครอบครัว เป็นรายได้ที่เกิดจากการทำงานประจำหรืองานในอาชีพ ซึ่งแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545 :83) คือ (1) รับจ้างหรือรับราชการและ (2) การทำธุรกิจ รายได้ที่เกิดจากการรับจ้างหรือรับราชการคือค่าแรงและเงินเดือน ส่วนรายได้จากการทำธุรกิจคือกำไร โดยทั่วไปแล้วรายได้ของแต่ละครอบครัวจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น อายุ อายุของแต่ละบุคคลมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้โดยเฉพาะข้าราชการครูซึ่งมีรายได้ประจำ (เงินเดือน) ข้าราชการครูที่มีอายุในการทำงานมากก็จะมีรายได้มากกว่าข้าราชการครูที่มีอายุน้อยและการศึกษาเป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการกำหนดรายได้ของแต่ละบุคคล ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสที่จะได้รับรายได้มากขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดอัตราเงินเดือนของข้าราชการ

3.3 **ตัวแปรด้านวงจรชีวิตครอบครัว** การดำเนินชีวิตครอบครัวจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเริ่มตั้งแต่การสร้างครอบครัวจากการแต่งงานหรืออยู่ด้วยกันของคู่สมรสไปสู่การมีบุตร จนกระทั่งบุตรสามารถพึ่งตนเองได้และแยกออกจากครอบครัว (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ 2545 : 9 - 12) คู่สมรสจึงเข้าสู่การใช้ชีวิตคู่ที่ปลอดภัยและต่อเนื่องไปจนถึงช่วงเกษียณอายุและบั้นปลายชีวิตของคู่สมรส การดำเนินชีวิตครอบครัวจะสิ้นสุดลงเมื่อคู่สมรสทั้งสองฝ่ายตายจากกัน วงจรชีวิตครอบครัวแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะคือ (1) ระยะครอบครัวเริ่มต้น (2) ระยะครอบครัวขยาย (3) ระยะครอบครัวอยู่ตัวหรือเริ่มหดตัวและ (4) ระยะครอบครัวหดตัว

- ระยะครอบครัวเริ่มต้น เป็นระยะแรกของการสร้างครอบครัวสามีและภรรยาควรมีการวางแผนการใช้จ่ายร่วมกันโดยารตั้งเป้าหมายชีวิตในอนาคตทั้งระยะสั้นและระยะยาว ช่วงระยะนี้ของแต่ละครอบครัวจะสั้นยาวไม่เท่ากัน ถ้าสามีและภรรยา มีการวางแผนการจัดการรายได้ที่ดีจะทำให้ครอบครัวมีเงินเหลือออมได้มากกว่าทุกระยะของวงจรชีวิตครอบครัวเพราะยังไม่มีบุตร

- ระยะครอบครัวขยาย เป็นระยะที่ครอบครัวเริ่มมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น นับเป็นช่วงระยะของวงจรชีวิตครอบครัวที่ยาวนานมากกว่าระยะอื่น โดยเฉพาะครอบครัวที่มีบุตรหลายคน บุตรแต่ละคนมีความต้องการเฉพาะที่แตกต่างกัน แต่รายได้ของครอบครัวมีจำกัด ระยะครอบครัวขยายเป็นระยะที่มีภาระในการใช้จ่ายสูงกว่าระยะอื่น ๆ โดยเฉพาะการศึกษาของบุตร ถ้าครอบครัวไม่มีการจัดการรายได้ที่ดีและเหมาะสมจะทำให้รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย

- ระยะครอบครัวอยู่ตัว เป็นระยะที่บุตรคนเล็กแยกตัวออกจากบ้าน เพื่อประกอบอาชีพหารายได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งรายได้จากครอบครัวเป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงิน

ของครอบครัวและยังอาจส่งเงินจากรายได้มาจนเจือครอบครัว ระยะครอบครัวอยู่ตัวถือได้ว่าเป็นระยะที่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเริ่มดีขึ้น เพราะรายจ่ายลดลง ถ้าครอบครัวมีการจัดการรายได้ที่ดีจะทำให้มีเงินเหลือออมไว้เพื่ออนาคตเพิ่มขึ้น

- ระยะครอบครัวหดตัว เป็นระยะที่สมาชิกในครอบครัวลดจำนวนลง เนื่องจากบุตรเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น รายได้จากการประกอบอาชีพเริ่มลดลง เมื่อเข้าสู่ช่วงเกษียณอายุราชการ สุขภาพร่างกายเริ่มเสื่อมถอย ครอบครัวควรมีการวางแผนการจัดการรายได้เพิ่มขึ้นในเรื่องการดูแลสุขภาพและการรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยจะได้ไม่เดือดร้อน

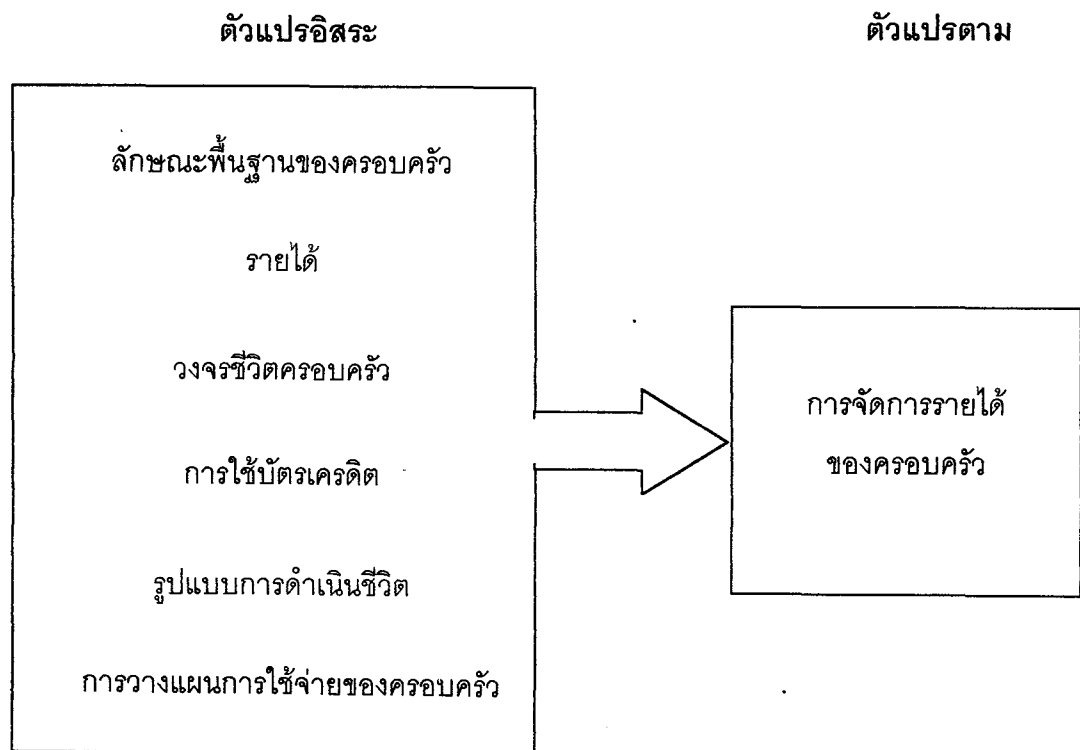
3.4 ตัวแปรด้านการใช้บัตรเครดิต การใช้บัตรเครดิตของครอบครัวเพื่อการบริโภคและบริการเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการที่สมาชิกในครอบครัวต้องการ โดยการนำมาใช้ก่อนแล้วผ่อนชำระเงินในภายหลัง การบริโภคสินค้าโดยการใช้บัตรเครดิตในปัจจุบันเป็นที่นิยมกันมากเพราะสะดวกสบายไม่ต้องพกพาเงินสดติดตัวไปเป็นจำนวนมาก ยิ่งมีการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมากเท่าใด ก็เท่ากับเป็นการนำเอารายได้ในอนาคตมาใช้ก่อน (ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ 2542 : 8) ครอบครัวจะใช้บัตรเครดิตมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความมั่นใจว่าจะสามารถแบกภาระการชำระหนี้ได้เท่าใด ครอบครัวจะมีความมั่นใจมากถ้ามีเงินทุนเก็บสะสมสำรองไว้ใช้จ่าย ปริมาณเงินรายได้ของแต่ละครอบครัวไม่เท่ากัน จึงมีผลทำให้ลักษณะนิสัยในการใช้บัตรเครดิตแตกต่างกันออกไป (วารุณี วงษา 2545 : 101) การใช้บัตรเครดิตในครอบครัวทำให้ได้รับความสะดวกสบายและไม่ต้องใช้เงินสด แต่ก็มีผลเสียที่พึงระวังคือมักจะจ่ายเกินกำลังเงินรายได้ ทำให้ครอบครัวมีหนี้ที่ต้องชำระเพิ่มขึ้น

3.5 ตัวแปรด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละครอบครัวจะแตกต่างกันออกไปตามพฤติกรรมที่แสดงออกตามสภาพสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม หากครอบครัวใดมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ดี ชัดเจนถูกต้องและเหมาะสมก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรรณิการ์ ชีใจงาม 2542 : 43) ทำให้ครอบครัวสามารถจัดการกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวข้าราชการครู ในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนนักศึกษาให้เป็นพลเมืองดี เพื่อเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติสืบไป เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งรูปแบบการดำเนินชีวิตออกเป็น 3 ด้านคือ (1) ด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับการเลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภคและสาธารณูปโภค (2) ด้านสังคม เกี่ยวกับการนันทนาการ การบันเทิงและการกีฬา และ (3) ด้านสุขภาพ เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล อาหารเพื่อสุขภาพและความงาม

3.6 ตัวแปรด้านการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวคือการกำหนดแนวทางสำหรับการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือกำหนดไว้ทั้งในแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว (วรรณิ์ ชลนภาสถิตย์ 2545 : 97) การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ถ้ามีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างถูกวิธีจึงเปรียบเสมือนการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว โดยทางอ้อม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว ซึ่งจะครอบคลุมตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วยลักษณะพื้นฐานของครอบครัว รายได้ วงจรชีวิตครอบครัว การใช้บัตรเครดิต รูปแบบการดำเนินชีวิตและการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ประกอบด้วยการจัดการรายได้ของครอบครัว

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

- 4.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว
- 4.2. รายได้ของครอบครัวข้าราชการครู มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว
- 4.3. วงจรชีวิตครอบครัวข้าราชการครู มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว
- 4.4. การใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว
- 4.5 รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว
- 4.6 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

5. ขอบเขตของการวิจัย

- 5.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในที่นี้คือ ข้าราชการครูในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ได้แก่ วิทยาเขตตาก วิทยาเขตลำปาง วิทยาเขตภาคพายัพ (เชียงใหม่) วิทยาเขตเชียงราย วิทยาเขตน่านและวิทยาเขตพิษณุโลก จำนวน 553 ครอบครัว
- 5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาจะศึกษาเนื้อหาเรื่องการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ตามกรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้น
- 5.3 ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ภาคเหนือ ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา ระยะเวลาระหว่างเดือน มกราคม - ธันวาคม 2545
- 5.4 ขอบเขตด้านตัวแปร
 - 5.4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว รายได้ วงจรชีวิตครอบครัว การใช้บัตรเครดิต รูปแบบการดำเนินชีวิตและการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
 - 5.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การจัดการรายได้ของครอบครัว

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู หมายถึง ครอบครัวที่มีการวางแผน จัดหา ควบคุมรายได้ให้สมดุลกับรายจ่ายหรือให้รายจ่ายน้อยกว่ารายได้ เพื่อมีเงินออม โดยคำนึงถึงความต้องการของสมาชิกทุกคนในครอบครัวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

6.2 ครอบครัวข้าราชการครู หมายถึง ครอบครัวที่มีหัวหน้าหรือคู่สมรสเป็นข้าราชการครูในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

6.3 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ หมายถึง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลที่อยู่ในภาคเหนือ ประกอบด้วย วิทยาเขตตาก วิทยาเขตลำปาง วิทยาเขตภาคพายัพ (เชียงใหม่) วิทยาเขตเชียงราย วิทยาเขตน่านและวิทยาเขตพิษณุโลก

6.4 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว หมายถึง เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพของครอบครัวและจำนวนสมาชิกของครอบครัวข้าราชการครูในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

6.5 รายได้ของครอบครัว หมายถึง รายรับที่เป็นเงินได้สุทธิทั้งหมดที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวนำมารวมกัน ซึ่งอาจได้มาในรูปแบบของค่าจ้าง เงินเดือน ดอกเบี้ย เงินปันผลและอื่น ๆ

6.6 การใช้บัตรเครดิต หมายถึง การซื้อสินค้าและบริการเพื่อบริโภคได้ก่อนโดยการชำระเงินในภายหลัง หรือการเลื่อนการชำระเงินตามเงื่อนไขการใช้บัตรเครดิต

6.7 วงจรชีวิตครอบครัว หมายถึง ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงชีวิตครอบครัวจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง โดยเริ่มต้นจากการแต่งงานของชาย หญิงและสิ้นสุดลงที่การจากไปของคู่สมรส แบ่งออกได้เป็น 4 ระยะเวลา คือ

1. ระยะเวลาคู่สมรสสร้างครอบครัว (ยังไม่มีบุตร)
2. ระยะเวลาครอบครัวขยาย (บุตรแรกเกิดจนถึงบุตรคนเล็กอายุ 20 ปี)
3. ระยะเวลาครอบครัวเริ่มหดตัว (บุตรเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้นและแยกครอบครัว)
4. ระยะเวลาครอบครัวหดตัว (คู่สมรสเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง วัยสูงอายุและสิ้นสุดลงที่การจากไปของคู่สมรส)

6.8 รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่ถือปฏิบัติในการดำเนินวิถีชีวิตของครอบครัวข้าราชการครูซึ่งมีความถี่ในการปฏิบัติ 3 ด้านคือ

1. ด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับการเลือกใช้อินค้าอุปโภค บริโภค และสาธารณูปโภค
2. ด้านสังคม เกี่ยวกับการนันทนาการ การบันเทิง และการกีฬา

3. ด้านสุขภาพ เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล อาหารเพื่อสุขภาพ การใช้บริการ เพื่อสุขภาพและความงาม

6.9 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว หมายถึง การที่ครอบครัวจัดทำแผน ในลักษณะของการคาดคะเนเกี่ยวกับรายได้ รายจ่ายและเงินออมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ของครอบครัว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

7.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบัน เทคโนโลยีราชภัฏนครราชสีมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู

7.2 วงการวิชาการด้านการพัฒนาครอบครัวได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการรายได้ครอบครัวและนำไปประยุกต์ใช้ในการรณรงค์ให้ครอบครัวไทยตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการรายได้

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรม (literature review) ในส่วนนี้เป็นการทบทวนถึงแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบัน เทคโนโลยีราชชมงคลภาคเหนือ ที่จะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคและทฤษฎีรายได้
2. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการรายได้
3. วงจรชีวิตครอบครัวกับการจัดการรายได้
4. บัตรเครดิตกับการจัดการรายได้
5. รูปแบบการดำเนินชีวิต
6. การวางแผนการใช้จ่าย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 ด้านเศรษฐกิจ
 - 7.2 การใช้บัตรเครดิต
 - 7.3 รูปแบบการดำเนินชีวิต
 - 7.4 การวางแผนการใช้จ่าย

1.แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคและทฤษฎีรายได้

พฤติกรรมกรรมการบริโภคหมายถึง พฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับความพอใจสูงสุด จากรายได้ที่มีจำกัดเพราะสินค้าและบริการแต่ละชนิดให้ประโยชน์ต่อผู้บริโภคในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ในแง่ของการดำรงชีวิตเพื่อความสะดวกสบาย เช่น รถยนต์ เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า ตู้เย็นหรือสินค้าฟุ่มเฟือย (น้ำหอม เครื่องประดับ เครื่องสำอาง) เนื่องจากมนุษย์เรา มีความต้องการสินค้าและบริการต่าง ๆ มากมาย แต่รายได้ที่จะนำมาใช้ซื้อสินค้าและบริการ มีจำกัด (รัตนาศายคณิตและชลลดา จามรกุล 2528 :21) ทำให้ไม่สามารถซื้อสินค้าและบริการ ได้ทุกชนิดตามที่ต้องการ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย 2545 : 76) จำแนกได้ 2 ปัจจัยคือ (1) ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม (objective factors) และ (2) ปัจจัยที่เป็นนามธรรม (subjective factors)

ปัจจัยที่เป็นรูปธรรม ได้แก่

- ระดับราคาสินค้า ถ้าสินค้าราคาต่ำระดับการบริโภคจะเพิ่มขึ้น แต่ถ้าระดับราคาสินค้าสูงขึ้นผู้บริโภคก็จะลดการบริโภคลง
- การให้สินเชื่อในการบริโภคหรือระบบผ่อนส่ง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลที่มีรายได้ไม่เพียงพอสามารถบริโภคสินค้าได้โดยการผ่อนส่ง
- ขนาดของสินทรัพย์ผู้ที่มีสินทรัพย์มาก สามารถกำหนดการบริโภคได้มากกว่าผู้ที่มีสินทรัพย์น้อย
- การกระจายรายได้ของสังคม บุคคลที่มีรายได้สูงมักใช้จ่ายรายได้ในการบริโภค เป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับรายได้ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีรายได้ต่ำ แต่มีการใช้จ่ายในการบริโภค เป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ที่ได้รับ

ปัจจัยที่เป็นนามธรรม ได้แก่

- อุปนิสัยของตัวบุคคล บางคนอาจทำตัวฟุ่มเฟือย มีรสนิยมในการบริโภคสูงมีการใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย มีรายได้เท่าไรใช้หมดโดยไม่คำนึงถึงอนาคต บุคคลเหล่านี้จะมีการบริโภคค่อนข้างสูงอาจเป็นหนี้เป็นสินเพราะไม่มีเงินสำรองเก็บไว้ในอนาคต ตรงกันข้ามยังมีคนอีกกลุ่มมีอุปนิสัยมัธยัสถ์ รู้จักเก็บออมและใช้จ่ายเฉพาะกรณีที่จำเป็น ถึงแม้ว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น
- แรงกดดันทางสังคม (social pressure) เช่น ลัทธิเลียนแบบโดยการเห็นเพื่อนบ้านมีอะไรก็ต้องมีตาม เพื่อไม่ให้หน้าเพื่อนบ้าน เช่น มีรถยนต์ราคาแพง ถึงแม้ว่าตนเองไม่มีความจำเป็นต้องใช้หรือมีรายได้ไม่พอที่จะซื้อหา ทำให้ต้องกู้หนี้ยืมสินบุคคลอื่นมา หรือการเลือกบริโภคในสถานที่ ที่คิดว่าจะทำให้ฐานะตนเองสูงขึ้น เช่น ภัตตาคารหรือห้องอาหารในโรงแรมหรูทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น (ธนพร แต่งขาว 2541 : 20-21) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคคือรายได้ รายได้นับเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า เพราะผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าได้ตามเงินที่มีเพียงพอที่จะใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าชนิดนั้นมาบริโภค

ปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการบริโภค (ฐาปนีย์ กันตตามระ 2538 : 59-64) โดยปกติเมื่อครอบครัวมีรายได้ย่อมต้องจ่ายส่วนหนึ่งของรายได้ เพื่อชำระค่าภาษี รายได้ส่วนที่เหลือครอบครัวสามารถนำไปใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการเพื่อการบริโภคและอาจมีบางส่วนเหลือเก็บไว้เป็นเงินออม การที่ครอบครัวจะใช้จ่ายไปในการอุปโภค บริโภคมากน้อยเท่าใดนั้น

ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ระดับรายได้ของครอบครัว ทรัพย์สินที่ครอบครัวมีอยู่ ระดับราคาสินค้าในท้องตลาด เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเพื่ออุปโภค บริโภค แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ (1) ปัจจัยทางจิตใจ (Subjective Factors) และ (2) ปัจจัยทางด้านวัตถุ (Objective Factors)

1. **ปัจจัยทางด้านจิตใจ (Subjective Factors)** การที่ครอบครัวใช้จ่ายรายได้เพื่อการอุปโภค บริโภคมากน้อยเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านจิตใจเป็นอันมาก ดังที่ John Maynard Keynes ได้เขียนไว้ใน The General Theory of Employment Interest and Money (John Maynard Keynes อ้างถึงในรูปนีย์ ก้นตามระ 2538 : 59) โดยกล่าวถึงปัจจัยทางด้านจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่าย เพื่ออุปโภค บริโภค ซึ่งได้แก่

1.1 **อุปนิสัยของบุคคล** การคำนึงถึงอนาคตความต้องการที่จะเป็นอิสระและความต้องการเพิ่มรายได้ในอนาคต กล่าวคือบุคคลใดถ้ามีอุปนิสัยเป็นคนมัธยัสถ์รู้จักเก็บออม ดังนั้นรายจ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคย่อมจะน้อยกว่าบุคคลที่มีอุปนิสัยใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ทั้ง ๆ ที่มีรายได้เท่ากัน ถ้าบุคคลที่คำนึงถึงอนาคตพยายามประหยัดรายจ่ายในปัจจุบันเพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายในอนาคตเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินทำให้ไม่มีรายได้ เช่น เกิดการว่างงานหรือเจ็บป่วย เป็นต้น ส่วนบุคคลที่ต้องการจะเพิ่มรายได้ในอนาคตของตนเองเพื่อที่จะได้สามารถใช้จ่ายใช้สอยในอนาคตได้มากขึ้นย่อมพยายามประหยัดค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน เพื่อให้มีรายได้เหลือนำไปเก็บออม โดยการฝากเงินกับธนาคารไว้โดยได้รับดอกเบี้ยตอบแทนหรือนำไปลงทุน

1.2 **ความกดดันทางสังคม** มีแนวโน้มไปในทางกระตุ้นการใช้จ่าย กล่าวคือครอบครัวอาจจัดสรรรายได้ส่วนใหญ่เพื่อการอุปโภค บริโภค ทั้งนี้เนื่องจากมีความต้องการจำเป็นจะต้องรักษาตำแหน่งของครอบครัวในสังคมหรือเพื่อรักษาระดับความเป็นอยู่ของตนให้ใกล้เคียงกับระดับเพื่อนบ้าน ดังนั้นถึงแม้จะมีรายได้ต่ำแต่ผลของการเลียนแบบความเป็นอยู่ (Demonstration Effects) ที่ดีกว่าของเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดการกระตุ้นการใช้จ่ายเพื่ออุปโภค บริโภคในระดับสูง

1.3 **การคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต** เช่น การคาดคะเนรายได้ในอนาคตและราคาสินค้าในอนาคต กล่าวคือถ้าครอบครัวคาดว่าในอนาคตรายได้จะลดลงครอบครัวต้องลดค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคในปัจจุบันลง เพราะจะต้องเก็บออมเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในอนาคต ในขณะที่รายได้ลดลง ตรงกันข้ามถ้าครอบครัวคิดว่ารายได้ของครอบครัวจะเพิ่มขึ้นในอนาคต อาจจะใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคในปัจจุบันสูงขึ้น ซึ่งบางครั้งอาจสูงกว่ารายได้ที่ได้รับ ทั้งนี้เพราะครอบครัวรู้ว่าจะสามารถชำระหนี้ที่ก่อขึ้นในปัจจุบันได้หรือการคาดคะเนระดับราคาสินค้า

ในอนาคต ถ้าครอบครัวคิดว่าในอนาคตระดับราคาสินค้าจะสูงขึ้นกว่าเดิม ครอบครัวจะใช้จ่ายมากขึ้นในปัจจุบันเพราะเมื่อระดับราคาสินค้าสูงขึ้น อำนาจการซื้อของเงินจะต่ำลง

2. ปัจจัยทางด้านวัตถุ (Objective Factors) ปัจจัยทางด้านวัตถุที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่าย เพื่ออุปโภค บริโภคของครอบครัวในระบบเศรษฐกิจ ได้แก่

2.1 การกระจายรายได้ต่อสังคม การที่บุคคลหรือครอบครัวจะใช้จ่ายรายได้สุทธิเพื่อการอุปโภคบริโภคมากน้อยเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับรายได้ของแต่ละบุคคลและครอบครัว ถ้าครอบครัวมีรายได้สุทธิค่อนข้างสูง จะสามารถเก็บออมไว้ได้มากกว่าครอบครัวที่มีรายได้สุทธิต่ำกว่า กล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่ามักใช้จ่ายเป็นเปอร์เซ็นต์ของรายได้สูงกว่าครอบครัวที่มีรายได้สูงกว่า ทั้งนี้เพราะครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่ายังขาดปัจจัยในการครองชีพอีกหลายอย่างเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นครอบครัวจะจัดสรรเงินที่ได้มาเพื่อซื้อปัจจัยเหล่านั้น ทำให้การใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนสูงเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่รายได้ของครอบครัวที่มีรายได้สูงนั้นเพิ่มเร็วกว่าค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นระบบเศรษฐกิจใดที่มีการกระจายรายได้เป็นไปอย่างไม่ยุติธรรมโดยเหลื่อมล้ำกันมากจะทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างครอบครัวที่มีรายได้ต่ำและครอบครัวที่มีรายได้สูงในเปอร์เซ็นต์สูง

2.2 ขนาดของสินทรัพย์สภาพคล่อง สินทรัพย์สภาพคล่องหมายถึง สิ่งที่เราถือว่าเป็นเงินตรา (Money) ได้แก่ ธนบัตร เหรียญ เงินฝากเดินสะพัด (Current Deposit) และสินทรัพย์อื่น ๆ ซึ่งสามารถเปลี่ยนเป็นเงินตราได้รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนมากนัก เช่น หุ่น ธนบัตร เงินฝากประจำ เป็นต้น บุคคลที่มีสินทรัพย์ดังกล่าวมักจะมีเปอร์เซ็นต์ของการใช้จ่ายเพื่ออุปโภค บริโภคต่อรายได้ค่อนข้างสูง ทั้งนี้เพราะไม่จำเป็นต้องจัดหาหรือสะสมทรัพย์เหล่านี้อีก จึงไม่ต้องจำกัดการใช้จ่ายอุปโภค บริโภค

2.3 การให้สินเชื่อเพื่อการบริโภค การให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการเช่น การขายสินค้าผ่อนชำระหรือบริการด้านบัตรเครดิตต่าง ๆ จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายมากขึ้น ถึงแม้ว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อยหรือปานกลาง ก็สามารถซื้อสินค้าและนำไปใช้ก่อน โดยการผ่อนชำระค่าสินค้าในภายหลัง ดังนั้น การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคจะเกิดขึ้นได้แม้ว่ารายได้จะต่ำ การซื้อสินค้าโดยการให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคในปัจจุบันเท่ากับเป็นการนำรายได้ในอนาคตมาใช้ก่อนนั่นเองระบบเศรษฐกิจใดที่มีสินเชื่อเพื่อการบริโภคมก ระบบเศรษฐกิจนั้นจะมีระดับการใช้จ่ายเพื่ออุปโภค บริโภคสูงกว่าระบบเศรษฐกิจที่ไม่นิยมการให้สินเชื่อในการบริโภค ปกติการขายสินค้าผ่อนชำระ ผู้ขายมักบวกดอกเบี้ยเข้าไปในราคาขายด้วยทำให้ราคาขายเงินผ่อนสูงกว่าราคาขายแบบเงินสด อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าผู้บริโภคไม่ได้คำนึง

ถึงดอกเบี้ย แต่มักจะค้ำึงถึงปัจจัยอื่น ๆ มากกว่าเช่น จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระครั้งแรก จำนวนเงินที่ต้องชำระงวดต่อ ๆ ไป และระยะเวลาของการผ่อนชำระนานเป็นการกระตุ้นให้ครอบครัวเพิ่มการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคโดยการซื้อสินค้าด้วยวิธีผ่อนชำระมากขึ้น

2.4 ขนาดของสินทรัพย์อุปโภคบริโภคถาวร ที่บุคคลมีอยู่ สินทรัพย์อุปโภคถาวร ได้แก่ สินทรัพย์ที่มีอายุการใช้งานก่อนข้างนานเช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ วิทยุ รถยนต์ เครื่องซักผ้า เป็นต้น สินทรัพย์ดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายอุปโภค บริโภคของครอบครัวแยกได้เป็น 2 ทาง คือ (1) อาจทำให้การใช้จ่ายของครอบครัวเพิ่มขึ้น (2) อาจทำให้การใช้จ่ายของครอบครัวลดลงก็ได้ในทางแรกเมื่อครอบครัวมีทรัพย์สินเหล่านี้อยู่ในความครอบครองแล้วการใช้จ่ายเพื่ออุปโภคบริโภคอาจจะเพิ่มสูงขึ้น เพราะไม่มีความจำเป็นต้องอดออมรายได้เพื่อการจัดหาสินทรัพย์ดังกล่าวอีก ยกเว้นในกรณีที่สินทรัพย์ใกล้เคียงจะหมดอายุการใช้งาน นอกจากนี้การมีสินทรัพย์ถาวรทำให้ต้องเสียค่าบางอย่างจ่ายเพิ่มขึ้นเช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมัน ค่าซ่อมแซม ค่าบำรุงรักษาและค่าประกัน เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามการใช้จ่ายเพื่ออุปโภค บริโภคของครอบครัวอาจลดลงก็ได้เมื่อมีสินทรัพย์ถาวรเช่น เมื่อครอบครัวมีรถยนต์เป็นของตนเองทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับการนั่งรถรับจ้างหรือรถประจำทางได้ การที่สินทรัพย์ถาวรมีอายุการใช้งานนานจะทำให้การจ่ายเงินเพื่อซื้อสินทรัพย์ทดแทนกินเวลานาน

2.5 ระดับราคาสินค้าในระยะที่ระดับราคาสินค้าทั่วไปสูง เช่น ในระยะภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองการใช้จ่ายเพื่ออุปโภค บริโภคสูง เช่นเดียวกันเพราะสินค้าสูงขึ้นรายจ่ายจะสูงขึ้นด้วยแม้ว่าจะบริโภคสินค้าเป็นจำนวนเท่าเดิม

2.6 การแจกแจงอายุของประชากร ส่วนมากบุคคลที่ทำการออมมักเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยกลางคนอายุประมาณ 30 ปีขึ้นไป เพื่อที่จะได้นำเงินออมที่สะสมไว้นั้นมาใช้จ่ายในวัยชราหรือภายหลังจากที่ออกจากงาน (Retirement)

2.7 การเก็บภาษี มีผลโดยตรงต่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลถ้ารัฐบาลเก็บภาษีมาก รายได้สุทธิส่วนบุคคลซึ่งนำไปใช้จ่ายในการบริโภคจะเหลือน้อย การบริโภคของบุคคลจะลดลงสำหรับบุคคลที่มีรายได้สูงจะมีผลกระทบต่อการบริโภคน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ เนื่องจากผู้ที่มีรายได้ต่ำใช้รายได้ส่วนใหญ่ในการอุปโภค บริโภค

2.8 อัตราดอกเบี้ย เมื่อครอบครัวมีรายได้ส่วนหนึ่งจะถูกใช้ไปในการบริโภค ส่วนที่เหลือจะถูกเก็บออมไว้ ครอบครัวจะมีการออมมากขึ้นเท่าใดนอกจากจะขึ้นอยู่กับรายได้แล้วยังขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยด้วยถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงย่อมจูงใจให้มีการออมมากขึ้น เมื่อครอบครัว

ต้องการออมมากขึ้น ก็จำเป็นจะต้องลดการบริโภคลดลง ดังนั้นอัตราดอกเบี้ยจึงมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับการบริโภค

ศิริวรรณ เสรีวัฒน ปริณู ลักษณะตานนท์และศุภร เสรีวัฒน (2534 : 38) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคได้รับจากปัจจัย 4 ด้านคือ (1) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Cultural Factor) (2) ปัจจัยด้านสังคม (Social Factor) (3) ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factor) และ(4) ลักษณะทางจิตวิทยา (Psychological characteristics)

- ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (cultural factor) วัฒนธรรมเป็นเครื่องผูกพันบุคคลในกลุ่มไว้ด้วยกัน บุคคลจะเรียนรู้วัฒนธรรมของเขาภายใต้กระบวนการทางสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดความต้องการและพฤติกรรมของบุคคล

- ปัจจัยด้านสังคม (social factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ลักษณะทางสังคมประกอบด้วย กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว บทบาท และสถานะของผู้ซื้อ

- ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factor) การตัดสินใจของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลของคนด้านต่าง ๆ ได้แก่ อายุ ขั้นตอนวัฏจักรชีวิตครอบครัว โอกาสทางเศรษฐกิจ การศึกษา รูปแบบการดำเนินชีวิต บุคลิกภาพและแนวความคิดส่วนบุคคล

- ลักษณะทางจิตวิทยา (psychological characteristics) การเลือกซื้อของบุคคลได้รับอิทธิพลจากกระบวนการทางจิตวิทยา 6 อย่าง คือ แรงจูงใจ ความเข้าใจ การรับรู้ ความเชื่อทัศนคติ และการเรียนรู้

เอนเกลได้ศึกษาเกี่ยวกับแบบสอบถามการใช้จ่าย รายได้ของกลุ่มแรงงานและได้พิมพ์ออกเผยแพร่เมื่อปี ค.ศ.1857 (อ้างถึงในดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ 2535 : 206) ได้สรุปหลักการใช้จ่ายรายได้ของบุคคลไว้เป็น 4 ประการ ดังนี้

1. เมื่อครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นเปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารจะลดลง
2. เมื่อครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นเปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบ้าน เช่น เช่าบ้าน จะคงเดิม
3. เมื่อครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นเปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม จะคงเดิม
4. เมื่อครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นเปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับรายการอื่น การพักผ่อนใจ การศึกษา การรักษาพยาบาล การออมและอื่น ๆ จะเพิ่มขึ้นด้วย

ทฤษฎีรายได้ มีความสำคัญค่อนข้างมากสำหรับนำมาใช้ในการอธิบายการหารายได้ของสมาชิกในครอบครัวที่เกิดจากการประกอบกิจการและการมีรายได้จากการรับจ้างทำงาน ซึ่งรายได้เหล่านี้จำเป็นจะต้องมี (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย 2545 : 69-70) เพื่อสามารถนำไปใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่ายารักษาโรคและที่อยู่อาศัย เป็นต้น ดังนั้น **รายได้** จึงหมายถึง สิ่งที่ได้มาแล้วไม่มีพันธะที่จะต้องจ่ายคืนและได้มาจากหลาย ๆ กรณีรายได้ของสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ได้มาจากการทำงานซึ่งอยู่ในรูปของค่าจ้างหรือเงินเดือน รายได้ประเภทนี้ค่อนข้างแน่นอนและอาจแบ่งรายได้ออกเป็น 2 อย่างคือ (1) รายได้ถาวร (permanent income) และ (2) รายได้ชั่วคราว (transitory income)

รายได้ถาวรหมายถึง รายได้ที่ได้จากค่าจ้างหรือเงินเดือนเช่น ข้าราชการครูตราบใดที่ยังทำงานอยู่โดยไม่ถูกให้ออกหรือเกษียณอายุการทำงานไม่ว่าก่อนหรือตามกำหนดก็จะได้รับเงินเดือนทุก ๆ เดือนหรือลูกจ้างที่ทำงานในสถานประกอบการได้รับเงินค่าจ้างทุกเดือนจนกว่าสถานประกอบการจะบอกเลิกกิจการ

รายได้ชั่วคราวหมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดหมายหรือเกิดขึ้นเพียงบางครั้ง บางโอกาสและจำนวนเงินที่ได้รับในแต่ละครั้งก็ไม่เท่ากันด้วยเช่น การถูกรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาลหรือการได้รับเงินอุดหนุนช่วยเหลือ เป็นต้น (วรรณิ ชลนภาสถิติย์ 2545 : 83-89) การจัดการเงินของครอบครัวมีจุดมุ่งหมายคือเพื่อสร้างความมั่งคั่งและมั่นคง ซึ่งต้องเกิดจากการจัดการให้มีรายได้นั้นมากกว่ารายจ่ายแต่เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้และรายจ่ายของครอบครัว ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับจัดการรายได้และค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างเงินออมและการลงทุน รายได้ของครอบครัวจึงจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (1) รายได้ประจำและ(2) รายได้ที่มีรายได้ประจำ

รายได้ประจำหมายถึง รายได้ที่เกิดจากการทำงานประจำหรือจากการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันทำให้มีรายได้ประจำมีลักษณะแตกต่างกันเช่น อาชีพรับจ้าง รับราชการหรือทำธุรกิจ

รายได้ที่มีรายได้ประจำหมายถึง รายได้ที่มีได้เกิดขึ้นเป็นประจำจากการดำเนินอาชีพตามปกติรายได้ที่มีรายได้ประจำนั้นแม้จะเกิดขึ้นบ่อยและสม่ำเสมอแต่ก็ยังไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นรายได้ประจำ รายได้ที่มีรายได้ประจำของครอบครัวเป็นรายได้ที่เกิดขึ้น นอกเหนือจากรายได้ประจำเช่น การลงทุนทำธุรกิจนอกเวลางานประจำหรือการลงทุนในสินทรัพย์ (วารุณี วงษา 2545 : 75 - 77) **รายได้ของครอบครัว** (Family Income) หมายถึง เงินตรา สินค้าและบริการตลอดทั้งความพอใจที่หมุนเวียนเข้ามาสู่ครอบครัวเพื่อใช้สนองความต้องการของสมาชิกครอบครัวให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ประเภทของรายได้ครอบครัวมีอยู่ 3 ประเภท คือ (1) รายได้

ที่เป็นเงินหรือเงินรายได้ (Money Income) (2) รายได้แท้ (Real Income) และ (3) รายได้ทางใจ (Psychic Income)

เงินรายได้ หมายถึง ตัวเงิน บาท สตางค์ ซึ่งเข้ามาเป็นสมบัติของครอบครัวในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ อาจจะได้มาในรูปของค่าจ้าง เงินเดือน ดอกเบี้ยหรือเงินปันผลและอื่น ๆ รายได้ประเภทนี้สามารถนำไปเปลี่ยนเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัวและเหลือเก็บเป็นเงินออมไว้เป็นทุนใช้จ่ายในวันข้างหน้าหรืออาจนำไปลงทุนเพื่อให้เกิดดอกผลต่อไป

รายได้แท้ หมายถึง สินค้าและบริการที่ครอบครัวใช้หรือหามาได้ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวัน รายได้ประเภทนี้บางครอบครัวอาจได้มาโดยไม่ต้องใช้เงิน รายได้แลกเปลี่ยน แต่บางครั้งบางอย่างก็จำเป็นต้องใช้เงินรายได้เป็นเครื่องแลกเปลี่ยน

รายได้ทางใจ หมายถึง ความพอใจที่เราได้รับจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน รายได้ชนิดนี้เป็นสิ่งที่มองไม่เห็นและจับต้องไม่ได้แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและสังคมอย่างเป็นสุข เพราะเป็นผลทำให้มีสุขภาพจิตดีทุกคนจะรู้สึกพอใจเมื่อได้รับคำชม ฉะนั้นคำชมเชยที่บุคคลได้รับจึงเป็นรายได้ทางใจที่เกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องใช้เงินรายได้แลกเปลี่ยน นอกจากรายได้ของครอบครัวแล้วรายรับของครอบครัวก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องนำมาพิจารณาเช่นกัน

รายรับของครอบครัว หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ครอบครัวได้รับ เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน จากการทำงานให้แก่ผู้อื่นของบุคคลในครอบครัว รายรับของครอบครัวแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ (1) รายรับที่ไม่เป็นตัวเงินและ (2) รายรับที่เป็นตัวเงิน (เรื่องอุไร ศรีนิลทา และรัชณี ลาขโรจน์ 2533 : 43-44)

รายรับที่ไม่เป็นตัวเงิน หมายถึง ทุกครอบครัวจะต้องมีรายรับทั้งสิ้นรายรับบางครอบครัวอาจไม่ใช่ตัวเงินที่เป็นธนบัตรเช่น พี่ช้ผักสวนครัวที่ปลูกไว้รับประทาน เลี้ยงเปิด ไก่ไว้ประกอบอาหารสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ครอบครัวรับมาไม่ใช่ตัวเงิน แต่สามารถคิดมูลค่าเป็นตัวเงินได้และรายรับประเภทนี้เป็นรายรับที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของทุกครอบครัวไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท

รายรับที่เป็นตัวเงิน หมายถึง จำนวนเงินทั้งหมดที่ครอบครัวได้รับจากแหล่งต่าง ๆ จำนวนเงินส่วนใหญ่จะได้มาในลักษณะที่เป็นธนบัตร เป็นเหรียญและผู้ที่ทำรายรับเข้าครอบครัวคือสมาชิกทุกคนในครอบครัว เงินเป็นทรัพยากรของครอบครัวที่มีจำนวนจำกัด เงินในที่นี้ได้แก่ ค่าจ้างหรือเงินเดือนของสมาชิกทุกคนในครอบครัว (พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข 2541 : 8) แบ่งตามรายได้มี 4 ประเภท คือ

1. รายได้จากการทำไร่ ทำนา ทำสวน ซึ่งอาจได้จากการขายผลผลิตเช่น ข้าว ผลไม้ ถั่วเมล็ดแห้ง ฯลฯ
2. รายได้จากการลงทุน เช่น ทำอุตสาหกรรมต่าง ๆ
3. รายได้จากผลผลิตภายในบริเวณบ้านเช่น เลี้ยงหมู ไก่ เป็ด ขายพืช ผักและผลไม้
4. รายได้จากการสะสมทรัพย์สินของครอบครัวตลอดปี เช่น การฝากธนาคาร การออมทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ รวมทั้งประโยชน์ที่ได้จากการออมทรัพย์สิน (จรรยาพรหม ชีรานนท์ 2541 : 346 - 347) รายได้ในขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ (1) รายได้เชิงทั่วไป และ (2) รายได้เชิงเศรษฐกิจ

1. รายได้เชิงทั่วไปหมายถึง ยอดรวมจำนวนเงินรายได้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน ค่าล่วงเวลา ค่านายหน้า โบนัส (เงินรางวัลตอบแทนพิเศษจากการทำงาน) กำไรจากการประกอบธุรกิจส่วนตัว เงินปันผล ดอกเบี้ย ฯลฯ และรายได้จากแหล่งอื่น ๆ ไม่ว่ารายได้นั้นจะเกิดขึ้นเป็นปกติจากการประกอบอาชีพหรือไม่เป็นปกติเช่น รายได้จากการพนัน จากโชคกลาง ฯลฯ นั่นคือ **รายได้เชิงทั่วไป**หมายถึง รายได้เป็นตัวเงินที่ได้รับ (money income) ที่สามารถประเมินมูลค่าออกมาได้เป็นหน่วยเงินตรา การได้รับรายได้อาจอยู่ในรูปของธนบัตร เหรียญกษาปณ์หรือเช็ค
2. รายได้เชิงเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 2 รูป ได้แก่

2.1 รายได้เป็นตัวเงินที่ได้รับ (money income) มีความหมายเช่นเดียวกับรายได้เชิงทั่วไปคือ ยอดรวมจำนวนเงินรายได้จากแหล่งต่าง ๆ โดยเป็นรายได้ในรูปของเงินสด

2.2 รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน (nonmoney income) หมายถึงผู้มีรายได้ไม่ได้รับรายได้ในรูปของเงินสดแต่ได้รับในรูปอื่นซึ่งสามารถประเมินคุณค่าเป็นตัวเงินได้เช่น ข้าวหรือผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งรายได้ในรูปนี้ถ้าตีมูลค่าออกมาเป็นตัวเงินแล้วอาจมีจำนวนไม่น้อย

โรเบิร์ต เอ็ม เฮก (Robert M. Haig 1921 : 7) ได้ให้ความหมายของ “รายได้หมายถึง การเพิ่มขึ้นของอำนาจทางเศรษฐกิจของบุคคลหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง” อำนาจทางเศรษฐกิจดังกล่าวอยู่ในรูปของเงินและสิ่งอื่น ซึ่งไม่สามารถตีราคาเป็นเงินได้

สรุปได้ว่ารายได้ ได้มาจากการทำงานของสมาชิกทุกคนในครอบครัวทั้งที่ได้จากค่าจ้าง เงินเดือน หรือจากการประกอบธุรกิจอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน แต่เมื่อนำมาประเมินคุณค่าแล้วสามารถตีราคาออกมาเป็นเงินได้ เงินที่ได้จากค่าจ้างหรือเงินเดือนถือได้ว่าเป็นเงินรายได้ถาวรที่เป็นพื้นฐานในการนำมาคำนวณมาคาดคะเนรายได้ รายจ่ายในอนาคตล่วงหน้า ได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ผลที่แน่นอนแต่ค่อนข้างที่จะคลาดเคลื่อนไม่มากนักถ้าครอบครัวมีการจัดการรายได้ที่ดีคือให้มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะทำให้ครอบครัวนั้นมีเงินเหลือเก็บออมไว้ใช้ในอนาคต

ถ้ามีมากสามารถนำไปลงทุนเพื่อให้เกิดดอกผลต่อไป แต่ถ้าครอบครัวไม่มีการจัดการรายได้ที่ดี ผลที่ตามมาคือรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เพื่อให้เกิดความสมดุลจึงต้องก่อนนี้ การก่อนนี้คือการนำเอาเงินในอนาคตมาใช้ก่อนล่วงหน้า

2.แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการรายได้

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรไทยตั้งแต่ก่อนเกิดภาวะวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ ปรัชญาสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงคือยึดความประหยัด ตัดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็น มีความเป็นอยู่ที่ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอไม่ทำลายตนเองหรือผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่พระราชทานเรื่อง"เศรษฐกิจพอเพียง" ไว้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ความบางตอนว่า "คำว่า พอเพียง มีความหมายกว้างออกไปอีกไม่ได้หมายถึงการมีพอใช้สำหรับใช้ของตัวเองมีความหมายว่า พอมี พอกิน พอมี พอกินนี่ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง" "ให้พอเพียงนี้ ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหรา ก็ได้แต่ว่าพอ แม้ว่าบางอย่างอาจจะดูฟุ้งเฟ้อแต่ก็ทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ" เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงการดำรงอยู่และการปฏิบัติของคนทั้งระดับบุคคลและระดับครอบครัวโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและความพออันเป็นภูมิคุ้มกันตนเอง (ประหยัด สบายวิเชียร 2545 : 93-95) ซึ่งมีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

2.1 ด้านจิตใจทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดีสร้างสรรค์ตนเองและชาติโดยรวมเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2.2 ด้านสังคมแต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งเป็นอิสระ

2.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีการใช้และจัดการอย่างฉลาด รวมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรนั้น โดยยึดหลักการของความยั่งยืน

2.4 ด้านเทคโนโลยีเนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีก้าวหน้าเร็วมากมีทั้งดีและไม่ดี จะต้องรู้จักแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน เลือกใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของตนเองหรือของท้องถิ่น

2.5 ด้านเศรษฐกิจที่ผ่านมานักพัฒนามักมุ่งไปที่การเพิ่มรายได้ที่เป็นตัวเงิน ขาดแนวทางการมุ่งการลดรายจ่ายในสภาวะเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางการใหม่คือ มุ่งมั่นในการลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญพร้อมทั้งยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้

เศรษฐกิจพอเพียง (ประเวศ วะสี 2544 : 4-7) ได้ให้ความหมายและลักษณะของ ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใครไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค แต่เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง เพียงพอในอย่างน้อย 7 ประการ คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจเพียงพอ ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาคนยากจน
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิรูปและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นมาจากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง
7. มีความมั่นคงพอเพียงไม่ใช่รูบวาบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงาน ไม่มีกินไม่มีใช้ ซึ่งประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวจึงทำให้สุขภาพจิตเสีย แต่เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคง จะทำให้คนเรามีสุขภาพจิตดี

สรุปได้ว่า เมื่อเศรษฐกิจพอเพียงก็ทำให้เกิดความสมดุลคือ ความยั่งยืนปกติและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ที่สมดุลกับรายจ่าย ทำให้ไม่ก่อหนี้ถ้าครอบครัวไหนมีรายได้มากกว่ารายจ่าย ทำให้เหลือออมไว้ใช้ในอนาคตหรือถ้ามีมากสามารถนำไปลงทุนเพื่อให้เกิดดอกผลเพิ่มขึ้น

3. วงจรชีวิตครอบครัวกับการจัดการรายได้

ชีวิตครอบครัวโดยทั่วไปจะเริ่มต้นด้วยการแต่งงานของชายและหญิงที่ตัดสินใจจะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันในการดำเนินชีวิตครอบครัวในแต่ละช่วงชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาของแต่ละครอบครัวจะไม่เหมือนกัน เรียกว่าวงจรชีวิตครอบครัว จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2545 : 6 – 12) ได้ให้ความหมายของคำว่า**วงจรชีวิตครอบครัว**หมายถึงระยะของการเปลี่ยนแปลงชีวิตครอบครัวจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง โดยเริ่มต้นจากการแต่งงานของหญิงชายและสิ้นสุดลงที่การจากไปของคู่สมรส โดยมีลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตครอบครัวอย่างชัดเจน แบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ

คือ (1) ระยะเวลาครอบครัวเริ่มต้น (2) ระยะเวลาครอบครัวขยายตัว (3) ระยะเวลาครอบครัวอยู่ตัวหรือเริ่มหดตัว และ (4) ระยะเวลาครอบครัวหดตัว

- **ระยะเวลาครอบครัวเริ่มต้น** คือ ระยะเวลาเริ่มต้นของชีวิตครอบครัวเป็นระยะของการสร้างและตั้งต้นครอบครัวใหม่ ระยะเวลาเริ่มตั้งแต่การแต่งงานจนกระทั่งเตรียมตัวมีบุตรคนแรก ซึ่งทั้งหญิงและชายจะต้องเริ่มปรับตัวเข้าหากัน เรียนรู้อุปนิสัยใจคอทั้งสองฝ่ายทั้งคู่จะเริ่มสร้างครอบครัวใหม่ และมีการวางแผนการใช้จ่าย (วารุณี วงษา 2545 : 58) ระยะเวลานี้จะใช้จ่ายเงินน้อยกว่าระยะต่อมา ส่วนใหญ่ครอบครัวจะใช้จ่ายในเรื่องที่อยู่อาศัย เครื่องเรือนและเครื่องใช้ที่จำเป็นจะต้องมีการเพิ่มรายจ่ายของครอบครัวในเรื่อง อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค แต่ยังไม่ค่อยกว่าระยะอื่น ทั้งสามีและภรรยา ยังมีเวลาที่จะปรับปรุงนิสัยการใช้จ่าย โดยการจัดระบบการเงินของครอบครัวให้ดี การจัดแบ่งเงินรายได้ไว้ส่วนหนึ่งสำหรับเก็บออมไว้ใช้ในระยะต่อไปถือเป็นการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวที่ดี เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวในอนาคต

- **ระยะเวลาครอบครัวขยาย** เป็นระยะที่ครอบครัวมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น นับเป็นระยะวงจรชีวิตครอบครัวที่ยาวนานกว่าระยะอื่น โดยการเริ่มต้นตั้งแต่บุตรคนแรกจนกระทั่งบุตรคนสุดท้าย แยกตัวออกไป (สุขใจ น้ำมุด 2543 : 12, จิตตินันท์ เดชะคุปต์ 2545 : 10, อมรรัตน์ เจริญชัย และคณะ 2521 : 52-53, พิณฑิพย์ บริบูรณ์สุข 2541 : 29 และวารุณี วงษา 2545 : 58-60) ระยะเวลาครอบครัวขยายเป็นระยะที่มีภาระการใช้จ่ายสูง เพราะบุตรแต่ละคนมีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน ในขณะที่รายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้นไม่มากนัก รายจ่ายส่วนใหญ่ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ค่ารักษาพยาบาลและการศึกษาของบุตร ถ้าครอบครัวไม่มีการวางแผนการจัดการรายได้ที่ดีคือ หารายได้สมดุลกับรายจ่าย จะทำให้ครอบครัวมีปัญหาเรื่องเงินไม่พอใช้จ่าย เพื่อให้เกิดภาวะสมดุลของรายได้จึงต้องก่อนนี้ ระยะเวลาครอบครัวขยายช่วงเวลาจะขึ้นอยู่กับจำนวนบุตร (อมรรัตน์ เจริญชัย และคณะ 2521 : 82 – 83) ในระยะเวลาครอบครัวขยายถ้าครอบครัวมีบุตรมากระยะที่บุตรศึกษาเล่าเรียนและบุตรช่วยตัวเองได้จะยาว มีผลทำให้ระยะเวลาครอบครัวเริ่มหดตัวสั้น แต่ถ้าระยะเวลาครอบครัวขยายมีบุตรน้อยจะทำให้ระยะเวลาครอบครัวเริ่มหดตัวยาว

- **ระยะเวลาครอบครัวอยู่ตัว เริ่มหดตัว** บุตรคนสุดท้ายของครอบครัวสำเร็จการศึกษา ออกหางานทำและแยกย้ายกันไปประกอบอาชีพโดยที่ไม่ต้องพึ่งพาการเงินของพ่อแม่ (สุขใจ น้ำมุด 2543 : 12 วารุณี วงษา 2545 : 59) ระยะเวลาครอบครัวมีรายจ่ายลดลงแต่รายได้เท่าเดิม ทำให้มีเงินเหลือออม บางครอบครัวมีภาระหนี้สินก็จะค่อย ๆ เบาลง

- **ระยะเวลาครอบครัวหดตัว** เป็นระยะที่จำนวนสมาชิกในครอบครัวลดจำนวนลง เนื่องจากบุตรที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้นทยอยกันออกจากบ้านจนกระทั่งถึงบุตรคนเล็ก ระยะเวลาที่คู่สมรสเข้าสู่

วัยชราครอบครัวมีรายได้จำกัด เพราะต้องอาศัยจากเงินบำนาญบำนาญ เงินประกันชีวิตหรือดอกผลที่ได้จากทรัพย์สิน การจัดการรายได้ในขณะนี้จะต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในเรื่องค่ารักษาพยาบาล (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ 2545 : 12 วารุณี วงษา 2545 : 60 และสุขใจ น้ำผุด 2543 : 12)

สรุปได้ว่า วงจรชีวิตครอบครัวทุกระยะจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะระยะวงจรชีวิตครอบครัวขยายซึ่งเป็นระยะเวลาที่ครอบครัวจะต้องมีการค่าใช้จ่ายมากที่สุด เพราะบุตรจะต้องศึกษาเล่าเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล-อุดมศึกษา ครอบครัวควรจะมีการวางแผนการจัดการรายได้ตั้งแต่เริ่มสร้างครอบครัว เพื่อครอบครัวจะได้ไม่มีปัญหาในเรื่องงบประมาณรายรับรายจ่ายของครอบครัวในทุกระยะของวงจรชีวิตครอบครัว โดยเฉพาะระยะครอบครัวขยาย

4. บัตรเครดิตกับการจัดการรายได้

สินเชื่อเพื่อการบริโภคที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบันคือ การใช้บัตรเครดิตหรือที่รู้จักกันทั่วไปว่าเครดิตการ์ด (credit card) ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือที่ใช้แทนเงิน เพื่อการใช้จ่ายใช้สอยในเรื่องต่าง ๆ เช่น อุปโภค บริโภค สาธารณูปโภค เป็นต้น ซึ่งมีความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยไม่ต้องพกพาเงินสดติดตัวเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งมีกำหนดระยะเวลาในการจ่ายเงินภายใน 30-45 วัน โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยจึงเป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันและกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการขายเชื่อ (วรวิณี ชลนภาสถิตย์ 2545 : 123 , วารุณี วงษา 2545 : 101)

เครดิตเป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า credit ซึ่งคนไทยเรามักใช้ทับศัพท์ บางครั้งก็มีผู้ใช้คำว่า "สินเชื่อ" แทนเครดิต (จรินทร์ เทศวานิช 2534 : 82-83) เครดิตคือ สัญญาที่เจ้าหนี้โอนทรัพย์สินให้แก่ลูกหนี้ โดยมีข้อกำหนดให้ลูกหนี้ชำระคืนทรัพย์สินนั้นในอนาคต ภายในระยะเวลาที่กำหนดเครดิตเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ

1. บริษัทหรือบุคคลให้เครดิตแก่บุคคลอีกคนหนึ่งโดยการขายสินค้าให้ แล้วผู้ซื้อ มีสัญญาที่จะชำระสินค้านั้นคืนภายหลัง
2. บริษัทหรือธนาคารให้เงินกู้แก่อีกบุคคลหนึ่ง โดยมีข้อผูกพันว่า บุคคลนั้นจะชำระคืนภายหลัง ในลักษณะนี้การแลกเปลี่ยนเงินตรากับสินค้ายังไม่เกิดขึ้น

บัตรเครดิตเป็นบัตรสมาชิกที่สถาบันการเงินหรือหน่วยธุรกิจอื่นเป็นผู้ออก ผู้ถือบัตรเครดิตสามารถซื้อสินค้าหรือบริการได้โดยชำระเงินในภายหลัง ตามปกติออกโดยธนาคารพาณิชย์ ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ หรือองค์กรอื่น ๆ ที่ได้รับความเชื่อถือในด้านการเงินเป็นอย่างดี ผู้มีบัตร

ดังกล่าวจะเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้าและค่าธรรมเนียมรายปีให้แก่ผู้ออกบัตรเครดิต (คุณีรัตน์ แวมณีวรรณ 2539 : 9)

บัตรเครดิตหรือการให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคแก่ผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการ การขายสินค้าผ่อนชำระเป็นการกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายมากขึ้น โดยการซื้อสินค้าและนำไปใช้ก่อนได้โดยยอมชำระค่าซื้อสินค้าในภายหลัง (ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ 2542 : 28-35) ลักษณะการให้เครดิต แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. **เครดิตการ์ด (Credit Card)** จะจำกัดวงเงินเครดิตในแต่ละเดือนหรือวงวดการชำระเงิน ได้แก่ บัตรเครดิตของธนาคารกสิกรไทย บัตรเครดิตของธนาคารกรุงไทย บัตรมาสเตอร์การ์ดและบัตรวีซ่าการ์ด เป็นต้น

2. **ชาร์ตการ์ด (Charge Card)** ไม่จำกัดวงเงินใช้จ่ายได้แก่ บัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส บัตรเดเนอรัลคลับ บัตรซิตีแบงก์วีซ่า เป็นต้น

บัตรเครดิตหรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า เครดิตการ์ด (credit Card) เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่ใช้แทนเงินสดเพื่อการจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าและบริการโดยการผ่อนชำระเงินในภายหลัง ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ (วรรณิ ชลนภาสถิติย์ 2545 : 123 , วารุณี วงษา 2545 : 101) บัตรเครดิตกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการขายเชื่อ

สรุปได้ว่า การให้สินเชื่อเพื่อการบริโภค โดยการใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยการผ่อนชำระเงินในภายหลังถือเป็นการกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายมากขึ้นกว่าเดิม ถึงแม้ว่าผู้ที่มีรายได้น้อยหรือมีรายได้ปานกลางโดยเฉพาะข้าราชการครูที่มีรายได้ไม่มากนักแต่ถือเป็นรายได้ถาวร สามารถซื้อสินค้าที่สมาชิกในครอบครัวต้องการได้ บางครั้งสินค้าบางอย่างไม่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันก็ตาม แต่สินค้าสิ่งนั้นสามารถที่จะอำนวยความสะดวกสบายให้กับสมาชิกในครอบครัวได้เช่น เครื่องปรับอากาศ เต้าไมโครเวฟ เครื่องดูดฝุ่น เป็นต้น การใช้บัตรเครดิตคือ การนำเงินในอนาคตมาใช้ก่อนถ้าข้าราชการครูไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายบัตรเครดิตที่ดีจะทำให้เกิดการก่อหนี้คือ รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย แต่ถ้าครอบครัวข้าราชการครูที่มีการวางแผนการใช้จ่ายบัตรเครดิตที่ดีจะทำให้ครอบครัวข้าราชการครูไม่ต้องนำเงินสดออกมาใช้จ่ายทันที เพื่อการบริโภคสินค้า/บริการ ถ้าข้าราชการครูจัดการในด้านระยะเวลาการใช้จ่ายให้สัมพันธ์กับรายได้ที่ได้รับหรือสัมพันธ์กับการนำเงินออมมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5.รูปแบบการดำเนินชีวิต

ในการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตพบว่า มีการใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันคือ การดำเนินชีวิต (Lifestyles) และแบบแผนชีวิต (Style of Life) ดังนี้

เพนเดอร์ (Pender, 1987 : 135-143) ได้แบ่งการดำเนินชีวิตออกเป็น 10 ด้านคือ

1. การดูแลตนเองหมายถึง การดูแลในด้านสุขวิทยาส่วนบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับโรค การสังเกตร่างกายตนเองว่ามีอาการผิดปกติหรือไม่
2. การปฏิบัติทางด้านโภชนาการหมายถึง การรับประทานอาหารให้ถูกต้องเหมาะสม คุณค่าทางโภชนาการ
3. การออกกำลังกายหมายถึง การพักผ่อนและเสริมสร้างสมรรถนะของร่างกาย
4. การนอนหลับหมายถึง การประเมินระยะเวลาที่ควรจะได้รับการพักผ่อนนอนหลับ ตลอดจนการมีลักษณะการนอนที่ถูกต้อง
5. การจัดการกับความเครียดหมายถึง การประเมินอารมณ์สนุกสนานของบุคคล การแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ออกมาได้เหมาะสม
6. ความเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ในความสำเร็จของชีวิตหมายถึง ความพึงพอใจในความสำเร็จในชีวิต
7. จุดมุ่งหมายของชีวิตหมายถึง การกำหนดเป้าหมายชีวิตทั้งระยะสั้นและระยะยาว
8. การมีสัมพันธภาพกับคนอื่นหมายถึง การคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น ๆ
9. การควบคุมสภาวะสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพหมายถึง การดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ
10. การใช้บริการด้านสุขภาพหมายถึง ความกระตือรือร้นในการหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพอนามัย การตรวจสุขภาพ

ฮอลล์ (Hall, 1996 : 36-37) ได้กล่าวถึง การดำเนินชีวิตไว้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. สุขภาพหมายถึง การดูแลตนเองด้านสุขภาพเช่น การออกกำลังกาย การพักผ่อน การดูแลรักษาตัวเองยามเจ็บป่วย
2. การศึกษาหมายถึง การได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน การเข้ารับการอบรม ตลอดจนการสนใจศึกษาหาความรู้
3. ที่อยู่อาศัยหมายถึง ลักษณะที่อยู่อาศัยตลอดจนสถานภาพของการอาศัย

4. กิจกรรมหมายถึง การทำกิจกรรมในยามว่างเช่น การเข้าสังคม งานอดิเรก
5. ศาสนาหมายถึง ศาสนาที่ตนนับถือเป็นศาสนาประจำตัว

ประเวศ วะสี (2538 ก: 19 – 24) ได้กล่าวถึงการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าหรือมีวิถีชีวิตที่ถูกต้องทุกคนควรจะพัฒนาศักยภาพของตัวเอง โดยมีการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า 5 ประการคือ เบญจวิถี ดังต่อไปนี้คือ

1. ปลูกมโนสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์เป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า อยู่ที่การปลูกมโนสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเองให้ตระหนักรู้ว่าเรามีศักยภาพที่จะเรียนรู้ที่จะรัก และที่จะเป็นอิสระคือพ้นจากความบีบคั้นได้ มโนสำนึกทำให้เกิดพลังอำนาจแห่งเจตจำนงเป็นพลังที่ก่อให้เกิดพลังชีวิต ช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้และมีความสำเร็จ
2. สัมผัสเพื่อนมนุษย์และสัมผัสธรรมชาติ ในสังคมสมัยใหม่ชีวิตและการทำงานของคนอยู่กับความเทียม (Artificiality) ทำให้แปลกแยกจากธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ ชีวิตมนุษย์ที่แปลกแยกจากธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ทำให้เกิดปัญหาทางจิต สังคมและปัญญา อันเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาต่าง ๆ เป็นอันมากในสังคมปัจจุบัน
3. ขยายความรักเพื่อนมนุษย์และความรักธรรมชาติอย่างกว้างขวาง โดยปราศจากเงื่อนไขทางลัทธิอุดมการณ์หรือชนชั้นใด ๆ ให้จิตใจเต็มไปด้วยมิตรไมตรีและเอื้ออาทรต่อสรรพสิ่งทั้งหมด มีความรักสากล (Universal Love) เมื่อทำได้ดังนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ จิตใจจะสงบ ประสพความงาม ความสุขและอิสระภาพ ทำให้อยู่ในฐานะจะเรียนรู้จากทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกสถานการณ์ตามความจริง เมื่อมีความรักสากลแล้วสามารถเรียนรู้ได้จากคนทุกคนและจากทุกสถานการณ์ จะทำให้มีศักยภาพและผลกระทบต่อสังคมมาก
4. รวมกลุ่มให้เกิดความเป็นชุมชน การรวมกลุ่มของบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้และการกระทำร่วมกันและมีองค์กรจัดการจะเกิดความอบอุ่นและความสุขอย่างท่วมท้น มีพลังการเรียนรู้และพลังสร้างสรรค์สูงมาก เมื่อเกิดสภาพดังกล่าวขึ้นเรียกว่า ความเป็นชุมชนและเครือข่ายของชุมชนจะทำให้แก้ปัญหาได้ทุกชนิด
5. การเป็นบุคคลเรียนรู้ ในยุคสมัยแห่งความสลับซับซ้อนและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทุกคนจะต้องเป็นบุคคลเรียนรู้และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถเรียนรู้ได้จากทุกคนและทุกสถานการณ์ การรู้อะไรแจ่มแจ้งจะทำให้เกิดความสุข เพราะทำให้เกิดอิสระภาพหรือการหลุดพ้นจากความไม่รู้ ความไม่รู้ทำให้เกิดความบีบคั้น การเรียนรู้ที่ถูกต้องจะทำให้รู้ความจริงที่เกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์และสังคมทั้งทางวัตถุธรรมและนามธรรมรวมไปจนถึงเรื่องทางจิตวิญญาณ การรู้ความจริงทำให้มีศักยภาพ สังคมในอนาคตจะเป็นสังคมเรียนรู้

อุทุมพร จารมรमान (2528 : 29) กล่าวว่า แบบแผนการดำเนินชีวิตเป็นลักษณะทางชีวิตและสังคมซึ่งคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นประพฤติปฏิบัติและเป็นพฤติกรรมทั้งหลายที่บุคคลสามารถควบคุมได้ อาจจะมีมากหรือน้อยรวมไปถึงการกระทำต่าง ๆ ที่มีผลเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพของคนคนนั้น

นพรัตน์ มหากาญจนกุล (2537 : 26) กล่าวว่าแบบแผนการดำเนินชีวิตหมายถึง พฤติกรรมหรือลักษณะการดำรงชีวิตของบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอยู่เป็นประจำ

อัมพวัลย์ วิศวธีรานนท์ (2540 : 1-6) กล่าวว่าวิถีการดำเนินชีวิต เป็นลักษณะของชีวิตและสังคมซึ่งคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นประพฤติปฏิบัติและเป็นพฤติกรรมทั้งหลายที่บุคคลสามารถควบคุมได้ อาจจะมีมากหรือน้อยรวมไปถึงการกระทำต่าง ๆ ที่มีผลเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพของคน หากคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดมีวิถีปฏิบัติซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มที่แตกต่างจากคนกลุ่มอื่น ก็อาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนั้นมีวัฒนธรรมเฉพาะตน ซึ่งสามารถถ่ายทอดโดยการเลียนแบบหรือเอาแบบอย่างกันได้ จากพฤติกรรมหรือลักษณะการดำรงชีวิตของบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอยู่เป็นประจำของแต่ละครอบครัวเช่น ครอบครัวใดมีลักษณะการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยกล่าวคือมีพฤติกรรมชอบเข้าสังคมหรูหรา ชอบเที่ยวกลางคืน พักผ่อนหย่อนใจตามสถานบันเทิง ชื่อของใช้ราคาสูงมียี่ห้อดังจากต่างประเทศเป็นต้น สิ่งเหล่านี้ก็มักจะถูกถ่ายทอดการปฏิบัติไปสู่บุคคลภายในครอบครัวได้

กรรณิการ์ ซีใจงาม (2542 : 7-8) กล่าวว่า การดำเนินชีวิตหมายถึง แนวทางประพฤติปฏิบัติในการใช้ชีวิตของครูแบ่งเป็น 5 ด้านคือ ด้านการดูแลตนเอง ด้านการงาน ด้านความประพฤติ ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ

ฤทัย บุญเอกบุศย์ (2543 : 6) กล่าวว่าวิถีการดำเนินชีวิตหมายถึง แบบแผนการแสดงพฤติกรรมของบุคคลในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพอนามัย การศึกษา การทำงาน การใช้เวลาว่าง การพักผ่อน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและบุคคลอื่น ซึ่งต่างกลุ่มกันก็จะมี การแสดงพฤติกรรมหรือลักษณะการแสดงออกที่ต่างกันและผลกระทบต่อร่างกายของบุคคลนั้น ๆ แตกต่างไปทั้งทางด้านที่ดีและไม่ดี

มัทรี ชูทรัพย์ (2543 : 7) กล่าวว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตหมายถึง การใช้ชีวิต ความคิดเห็น ความพอใจและประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ในการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลแต่ละคนนั้นจะแตกต่างกันออกไป โดยได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัว กลุ่มเพื่อน สังคม

ภูมิหลังทางวัฒนธรรมและสื่อมวลชน จากการค้นคว้าและทบทวนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตหรือแบบแผนการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตเป็นวิถีปฏิบัติของบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติในกิจวัตรประจำวัน ตั้งแต่เรื่องความจำเป็นพื้นฐานทางด้านร่างกายจนถึงความต้องการทางด้านจิตใจ ซึ่งรูปแบบการดำเนินชีวิตจะเป็นไปตามวัฒนธรรมชนชั้นของสังคมและกลุ่มอาชีพ ข้าราชการครูก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตครอบครัวตามสภาพ อาชีพ การงาน บุคคลและสังคม

6. การวางแผนการใช้จ่าย

การวางแผนการใช้จ่ายเงินของครอบครัวคือ การทำงานประมาณรายได้และรายจ่ายหรือบางครั้งก็เรียกว่างบประมาณเงินสด (cash budget) ซึ่งหมายถึง แผนงานที่จัดทำขึ้นในลักษณะของการคาดคะเนเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของครอบครัว เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการ การเงินให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยทั่วไปนิยมจัดทำสำหรับระยะเวลา 1 ปี (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545 : 159-165) งบประมาณเงินสดจะเป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมการเงินของครอบครัว โดยจะทำให้ครอบครัวรู้สถานการณ์เกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นสมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องพยายามหารายได้ให้มากขึ้นและใช้จ่ายให้น้อยลง จะทำให้ครอบครัวประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ แต่ถ้าครอบครัวไหนมีรายได้ต่ำกว่างบประมาณหรือรายจ่ายสูงกว่างบประมาณ จะส่งผลทำให้ครอบครัวไม่บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่กำหนดไว้ งบประมาณการเงินของครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปตามวงจรชีวิตของบุคคลและครอบครัว ถ้าครอบครัวที่อยู่ในวงจรชีวิตระยะขยายคือ บุตรกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายคนเป็นระยะที่ใช้จ่ายเงินมากที่สุด ถ้าครอบครัวไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายที่ดีเพราะมีรายได้จำกัดจะทำให้เกิดปัญหารายได้ไม่พอกับรายจ่ายเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่าย ต้องก่อนนี้ การทำงานประมาณเงินสดจึงเป็นแผนระยะสั้นที่จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของรายได้และรายจ่าย ซึ่งประกอบด้วย (1) การประมาณการเงินสดรับ (2) การประมาณการเงินสดจ่ายและ (3) การจัดทำงบประมาณเงินสด

1. การประมาณเงินสดรับคือ การประมาณรายได้ของครอบครัว โดยจำแนกรายได้ออกเป็นรายได้ประจำได้แก่ เงินเดือนหรือค่าจ้าง รายได้ส่วนเพิ่มจากการทำงานได้แก่ โบนัส ค่านายหน้า รายได้จากการลงทุนได้แก่ ดอกเบี้ย ค่าเช่าและรายได้อื่น ๆ ที่คาดว่าจะได้มีลักษณะ

สำคัญ 2 ประการคือ (1) ต้องเป็นการรับที่ไม่ต้องจ่ายเงินแก่ผู้ให้ (2) รายได้ที่ประมาณการหมายถึงจำนวนเงินที่ได้รับและสามารถนำไปใช้จ่ายได้

2. การประมาณการเงินสดจ่าย เป็นเรื่องที่ยุ่งยากมากที่สุดสำหรับทุกครอบครัว ถ้าสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานงบประมาณเงินสดจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้จากความจำเป็น (needs) ที่คาดว่าจะต้องใช้จ่ายในอนาคต ซึ่งแต่ละครอบครัวมีความต้องการที่จำเป็นหรือมีความต้องการที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการประมาณการรายจ่ายของครอบครัวจะต้องทำหลังจากที่ครอบครัวได้กำหนดเป้าหมายทางการเงินระยะสั้นเท่านั้น การประมาณเงินสดจ่ายขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้แต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกัน เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา รูปแบบการดำเนินชีวิตและบริเวณที่อยู่อาศัย เป็นต้น

3. การจัดทำงบประมาณเงินสด (preparing the cash budet) งบประมาณเงินสดที่สมบูรณ์จะต้องสามารถนำไปใช้ได้จริงก่อนที่จะจัดทำงบประมาณเงินสดจึงต้องปรับปรุงความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่ายก่อนในความสมดุลนั้น หมายความว่าการทำงานรายได้ให้เท่ากับรายจ่ายและการทำให้รายได้สูงกว่ารายจ่าย แต่โดยทั่วไปแล้วการทำงานงบประมาณเงินสดต้องการที่จะให้มีรายได้สูงกว่ารายจ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือสำหรับออมและการลงทุน เพราะเป็นระยะยาวของครอบครัว

งบประมาณเป็นโครงการใช้จ่ายในอนาคต ความสำเร็จของการทำงานงบประมาณนี้ขึ้นอยู่กับการทำงานวางแผนอย่างรอบคอบและมีเหตุผลตามสภาพความจริง ให้เหมาะกับครอบครัวหรือผู้ใช้ และจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเมื่อจำเป็น (วารุณี วงษา 2545 : 93 - 100) การวางแผนการใช้จ่ายไม่เพียงแต่จะช่วยให้ครอบครัวใช้เงินเพื่อให้ได้สิ่งที่จำเป็นและสิ่งที่ต้องการเท่านั้น ที่สำคัญคือทำให้รายจ่ายสมดุลกับรายได้ ดั้งขั้นตอนในการทำงานงบประมาณของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ตั้งเป้าหมายของการทำงานงบประมาณหรือเป้าหมายเฉพาะ (2) วางแผนการจ่ายเงินหรือจะจ่าย (3) การทำตามแผนการใช้จ่ายและ(4) การประเมินผล การใช้จ่ายเงินรายได้ตามงบประมาณที่ตั้งไว้ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการวิชาบูรณาการหมวดศึกษาศาสตร์ทั่วไป 2541 : 195) การวางแผนเป็นการกำหนดการใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับความต้องการของสมาชิกในครอบครัว โดยใช้ความคิดพิจารณาอย่างรอบครอบ รวมถึงการคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้แม่นยำ ใกล้เคียงความจริง ลักษณะที่ดีของแผนจะต้องชัดเจน ยืดหยุ่นได้ มีความเป็นจริง สามารถปฏิบัติได้จริงง่ายต่อการปฏิบัติ

ครอบครัวสามารถที่จะบรรลุตามเป้าหมายได้ถ้าสมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือ เพราะปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีเพียงรายได้กับรายจ่ายเท่านั้น หากสมาชิกทุกคนมีการกำหนดแนวทางหรือ

เป้าหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการเงินของครอบครัวคือมีเงินเหลือเก็บออม เพื่อสร้างความมั่งคั่งและมั่นคงให้กับครอบครัวในอนาคตจะต้องประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ (1) การวางแผน (2) การปฏิบัติและ (3) การควบคุม (วรรณี ชลนภาสถิตย์ 2545 : 143 – 144)

1. การวางแผน (planning) คือการกำหนดแนวทางสำหรับการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ครอบครัวต้องการ การวางแผนการเงินของครอบครัวจึงเปรียบเสมือนธงชัยที่ครอบครัวจะต้องไปให้ถึง แต่ละครอบครัวจะมีเป้าหมายที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิก เพราะการวางแผนเรื่องรายได้รายจ่ายของครอบครัวสมาชิกทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือในการวางแผนการเงินเพื่อครอบครัวจะได้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. การปฏิบัติ (doing) คือการดำเนินการที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ขั้นตอนหรือกระบวนการที่สำคัญคือการจดบันทึก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประเมินถึงความสำเร็จที่ได้รับ

3. การควบคุม (controlling) คือการกำหนดมาตรการหรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งจะทำให้ผลลัพธ์ที่ได้แตกต่างไปจากเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผน สิ่งสำคัญที่จะทำให้แผนงานสำเร็จได้จะต้องนำแผนงานนั้นมาปฏิบัติจริงและพยายามควบคุมให้ได้ตามแผนการที่กำหนดไว้ โดยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนในครอบครัว

สรุปได้ว่า การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวจะต้องจัดทำงบประมาณเงินสดคือ งบประมาณรายได้และงบประมาณรายจ่ายของครอบครัวซึ่งประกอบด้วยการประมาณการเงินสดรับ การประมาณการเงินสดจ่ายและการจัดทำงบประมาณเงินสด การที่ครอบครัวจะบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายทางการเงินที่วางไว้ได้จะต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนในครอบครัว การวางแผนการใช้จ่ายที่ดีจะทำให้ครอบครัวมีเงินเหลือเก็บออมไว้ใช้ในอนาคตและเพื่อการลงทุน ในบางครั้งครอบครัวอาจจะมีการปรับเปลี่ยนแผนการเงินตามสถานการณ์และโอกาส เพื่อความเหมาะสมสิ่งที่จะทำให้ครอบครัวบรรลุตามเป้าหมายทางการเงินคือ ครอบครัวเกิดความมั่งคั่งและมั่นคงได้จะต้องมี (1) การวางแผนการใช้จ่ายเงิน (2) การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้และ (3) การควบคุมการใช้จ่ายเงินให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

7.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่มีเนื้อหาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงในเรื่องปัจจัยที่มี

ความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ที่มีผู้ได้ศึกษาวิจัยค้นคว้ามา ก่อนนำมากล่าวถึงดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.1 ด้านเศรษฐกิจ

มีผู้พยายามศึกษาปัญหาด้านเศรษฐกิจของครูในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อต้องการทราบความต้องการของครูเกี่ยวกับปัญหาค่าครองชีพ การใช้จ่ายและรายได้ประจำที่เป็นค่าตอบแทน เรียกว่าเงินเดือนมีผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจของข้าราชการครูอย่างมาก โดยเฉพาะข้าราชการครูที่มีรายได้จากเงินเดือนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนรายได้พิเศษนั้นแทบจะไม่มีเลย ดังนั้นปัญหาทางเศรษฐกิจจึงเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของข้าราชการครู เพราะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความ เป็นอยู่ในชีวิตประจำวันจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพเศรษฐกิจของข้าราชการครู กรมสามัญศึกษาและองค์การบริหาร- ส่วนจังหวัดในจังหวัดสุโขทัย (ปรีชา ยนต์นิยม 2518 : 48 - 52) พบว่าข้าราชการครูกรมสามัญศึกษามีรายได้ขาดดุลเป็นหนี้จำนวนร้อยละ 54.44 และข้าราชการครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีรายได้ขาดดุลเป็นหนี้สูงถึงร้อยละ 77.14 ส่วนสาเหตุของการเป็นหนี้ของครูทั้งสังกัดพบว่า มีสาเหตุจาก (1) ต้องรับผิดชอบบุคคลในครอบครัวซึ่งมีพ่อ แม่ บุตรและผู้อยู่ในอุปการะอื่น ๆ (2) ค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาเพิ่มเติมของตนเองและการศึกษาของบุตรและ (3) ใช้จ่ายในครอบครัว

การศึกษารายการสำรวจฐานะทางเศรษฐกิจของครูตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับ อุดมศึกษาและโรงเรียนราษฎร์ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการตลอดจนโรงเรียนเทศบาลและโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กองมาตรฐานวิชาชีพครู แผนกวิจัยและ ประเมินผล 2525 : 85 - 92) โดยศึกษาถึงรายได้ รายจ่าย ดุลรายได้ รายจ่ายของครูและเป็นการ เปรียบเทียบทรัพย์สินของครัวเรือนครู ภาวะการเงินระหว่างครูที่มีสถานภาพทั่ว ๆ ไปไม่เหมือนกัน พบว่ารายได้และรายจ่ายของครูทุกสังกัดในกระทรวงศึกษาธิการส่วนใหญ่ร้อยละ 47.6 มีรายได้ เพียงพอกับรายจ่าย แต่มีการดำรงชีพอยู่ในระดับที่ไม่ดีเท่าที่ควร รองลงมาร้อยละ 28.8 รายได้ ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและอีกร้อยละ 23.6 มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายและสามารถดำรงชีวิต อยู่ได้ในระดับดีพอสมควร

จากการสำรวจสภาพหนี้สินของครู (อินทร์ ศรีคุณ และคณะ 2528 : 103 - 112) โดยมีจุดประสงค์เพื่อสำรวจจำนวนครูที่มีหนี้สินเดือนร้อนและมีหนี้สินไม่เดือนร้อน พบว่าครูส่วนใหญ่ มีหนี้สินเดือนร้อนร้อยละ 77.4 และมีหนี้สินไม่เดือนร้อนร้อยละ 22.53 สาเหตุของการมีหนี้สิน

เดือดร้อนส่วนมากมาจากภาวะรับผิดชอบมากกว่ารายได้ รองลงมาได้แก่ การกู้มาใช้จ่ายในครอบครัว และชื่อของเงินผ่อน

การศึกษาภาวะการเงินของครูสังกัดกรมสามัญศึกษา เทศบาลและสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในจังหวัดมหาสารคาม (ลี เหมาะวาชี 2530 : 56 – 62) เพื่อศึกษาภาวะการเงินและความต้องการให้ทางราชการช่วยเหลือการศึกษา พิจารณารายได้ รายจ่าย ดุลรายได้ต่อรายจ่าย หนี้สินที่เป็นการลงทุนและหนี้สินที่ไม่เป็นการลงทุน ผลการศึกษา พบว่า ครูทุกสังกัดส่วนใหญ่มีรายได้ขาดดุลกับรายจ่าย หนี้สินส่วนใหญ่ไม่ใช่หนี้สินที่นำไปใช้ในการลงทุน ครูทุกสังกัดต้องการให้ทางราชการช่วยเหลือในด้านการเพิ่มเงินเดือนหรือสวัสดิการอื่น ๆ เพื่อให้เพียงพอกับค่าครองชีพ ส่วนสาเหตุของการเป็นหนี้ของครูในกรณีที่รายได้ไม่เพียงพอกับ รายจ่ายเรียงลำดับตามความสำคัญดังนี้ (1) ค่าครองชีพสูง ร้อยละ 67.21 (2) รายได้น้อยรวมทั้ง ไม่มีรายได้พิเศษ ร้อยละ 51.86 (3) ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูผู้อยู่ในอุปการะหลายคน ร้อยละ 30.23 (4) มีหนี้สินผูกพันมาแต่เดิม ร้อยละ 25.35 และ (5) พุ่มเพื่อยไม่มีแผนในการใช้จ่าย ร้อยละ 22.56

การศึกษาเรื่องคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียน ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2531 : 62 – 63) พบว่าในส่วนสถานะทางเศรษฐกิจของครู ได้รับเงินเดือนเช่นเดียวกับข้าราชการอื่น ๆ แต่ถ้าพิจารณาภูมิหลังของสถานะทางเศรษฐกิจ ประกอบกับบริบททางเศรษฐกิจของครูแล้ว พบว่าปัจจัยด้านนี้สามารถส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจ ของครูได้ โดยทั่วไปแล้วครูประถมศึกษาไม่ใช่ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ฉะนั้นโดยพื้นฐานทางครอบครัวแล้ว ครูส่วนใหญ่ไม่ใช่คนที่มีฐานะดีเมื่อมาประกอบอาชีพครู ในชนบท ครูจึงไม่มีโอกาสที่จะหารายได้พิเศษจากวิชาชีพได้ ครูบางคนจะขวนขวายหาอาชีพอื่น ทำเพื่อเพิ่มรายได้และยังพบอีกว่าครูเป็นกลุ่มที่ต้องเสียภาษีสังคมค่อนข้างสูง เพราะมีบริบทเป็น ทั้งสมาชิกขององค์กรรัฐและเป็นสมาชิกของชุมชนทุกเดือน ครูจะต้องถูกหักเงินเดือนเพื่อบริจาค ให้แก่กิจกรรมต่าง ๆ ของวงการศึกษาหรือวงราชการ พร้อมกันนั้นครูก็ต้องจ่ายเงินช่วยแก่ ชาวบ้านและเพื่อนฝูงในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานบวชนาค เป็นต้น อัตราการ ช่วยสำหรับสถานะของครูซึ่งนับว่าสูงพอสมควรเมื่อเทียบกับเงินเดือนที่ได้รับ ผลตามมาก็คือครู ทุกคนอยู่ในสภาวะรายได้ไม่พอกับรายจ่ายหรือถึงขั้นกู้หนี้ยืมสิน ปัญหาเศรษฐกิจจะทำให้ครูขาด ขวัญและกำลังใจในการทำงานส่งผลถึงคุณภาพการเรียนการสอน

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครู : ศึกษา เฉพาะกรณีข้าราชการครูประถมศึกษาในจังหวัดอีสานตอนบน (สุทธิสม ดังก้อง 2536 : 119 – 123)

เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดให้ข้าราชการครูมีภาวะหนี้สิน ผลการศึกษาพบว่าข้าราชการครูมีภาวะหนี้สิน ร้อยละ 92.7 แหล่งของหนี้สินมาจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.2 และมีภาวะหนี้สินระหว่าง 100,001–250,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.3 ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินคือ (1) การนำเงินไปสร้างบ้านและนิยมสร้างบ้านขนาดใหญ่ ราคาแพง (2) การนำเงินไปลงทุนโดยไม่มีความรู้เพียงพอ (3) การใช้เครื่องอำนวยความสะดวก (รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เครื่องปรับอากาศ ตู้เย็น ฯลฯ) (4) จำนวนผู้อยู่ในอุปการะมีมาก (5) การไม่ยึดมั่นในศาสนธรรม เรื่องอบายมุข เช่น การพนัน สูบบุหรี่ ดื่มสุรา เป็นต้น (6) การยึดมั่นในประเพณีแบบเอาหน้าหมายถึง การเป็นเจ้าของภรรยาในงานบวช งานกุศล งานแต่งงาน เป็นต้น (7) การมีส่วนร่วมในงานสังคม เช่น งานแต่งงาน งานกุศล งานบวช งานเลี้ยงสังสรรค์และการต้อนรับแขก เป็นต้น และ (8) การศึกษาต่อถือปฏิบัติตามสมัยนิยม

การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในและนอกเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (ทรงฤทธิ์ หาญวงษา 2542 : 111 – 114) พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตและนอกเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านโภชนาการ ด้านเครื่องนุ่งห่มและสิ่งประดับตกแต่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการรับบริการ ด้านสิ่งบันเทิงเริงรมย์ ด้านสิ่งเสพติดมีนเมา ด้านการพนันและด้านการใช้เวลาแตกต่างกันและเมื่อจำแนกตามเพศแล้วทั้งเพศหญิงและเพศชายมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลมีระดับพฤติกรรมการบริโภคสูงกว่าข้าราชการครูมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลเป็นส่วนใหญ่ เมื่อจำแนกตามเพศพบว่าเพศชายมีพฤติกรรมการบริโภคสูงกว่าเพศหญิง เมื่อพิจารณาระดับของพฤติกรรมการบริโภคในภาพรวมของข้าราชการครูรวมถึงกลุ่มที่จำแนกตามเพศพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง สาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นความจำเป็น รองลงมาคือความพึงพอใจ ผลกระทบจากพฤติกรรมการบริโภคพบว่าด้านฐานะทางเศรษฐกิจข้าราชการครูส่วนใหญ่เห็นว่า กระทบต่อรายได้มากที่สุด รองลงมาคือกระทบต่อรายจ่าย ส่วนด้านหน้าที่การงาน ข้าราชการครู ส่วนใหญ่กระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่มากที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจของข้าราชการครู สรุปได้ว่า ในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน รายได้ประจำที่ข้าราชการครูได้รับไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาวะค่าครองชีพในปัจจุบันกล่าวคือสินค้าอุปโภคบริโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีราคาสูงตามสภาพเศรษฐกิจ แต่รายได้ประจำที่ได้รับทุกเดือนเท่าเดิม ถึงแม้ว่าจะมีปรับอัตราเงินเดือน

ทุกปี แต่เมื่อเทียบกับปริมาณราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีสัดส่วน ที่แตกต่างกันกับรายได้ อีกทั้งข้าราชการครูมีภาระต้องรับผิดชอบหลายอย่าง เช่น ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูผู้อยู่ในอุปการะหลายคนมีหนี้สินผูกพันมาก่อน รายได้น้อยรวมทั้งไม่มีรายได้พิเศษ ทำให้มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ ข้าราชการครูฟุ่มเฟือยและไม่มีกรวางแผนการใช้จ่ายไว้ล่วงหน้าจึงทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย

7.2 การใช้บัตรเครดิต

ปัจจุบันนี้เป็นยุคของเทคโนโลยีซึ่งเพิ่มความสะดวกสบายและรวดเร็วให้กับมนุษย์เป็นอย่างมาก นับเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินธุรกิจและการดำเนินชีวิต การใช้บัตรเครดิตแทนเงินสดจึงเป็นที่นิยมแพร่หลายในกลุ่มชนทุกระดับชั้นไม่จำกัดเฉพาะวงธุรกิจและผู้มีรายได้สูงเช่นแต่ก่อน เนื่องจากบัตรเครดิตมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับเงินสด บัตรเครดิตไม่ได้ใช้ทดแทนเงินสดในการซื้อสินค้าเท่านั้น แต่ยังมีสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการใช้บัตรเครดิต โดยเฉพาะวงเงินสินเชื่อหรือโอกาสใช้เงินล่วงหน้าของผู้ถือบัตรที่จะได้รับ ปัจจุบันธุรกิจบัตรเครดิตได้ขยายตัวและรุดหน้าไปอย่างมาก โดยเฉพาะข้าราชการครูเริ่มเข้าใจในสิทธิประโยชน์ของบัตรเครดิตในความหมายที่ชัดเจนคือ “ซื้อก่อน ผ่อนทีหลัง” และยังสามารถกดเป็นเงินสดได้เท่ากับวงเงินสินเชื่อ โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยถ้าชำระตามระยะเวลาที่กำหนด การใช้บัตรเครดิตแทนเงินสดถ้าข้าราชการครูไม่มีความระมัดระวังหรือวางแผนการใช้จ่ายที่ดีจะก่อให้เกิดปัญหาทางการเงิน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายบัตรเครดิต

การศึกษาเรื่องผลกระทบของการมีบัตรเครดิตต่อพฤติกรรมการบริโภค (ฐิติพงษ์ เนตรรุ่งวัฒนา 2534 อ้างถึงในฐาปนีย์ กันตามระ 2538 : 3) พบว่าในด้านผู้บริโภคถึงแม้รายได้จะเท่าเดิม แต่เมื่อมีบัตรเครดิตพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นจากเดิม

การศึกษาเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมกาใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิตธนาคารกรุงเทพ (ฐาปนีย์ กันตามระ 2538 : 113 – 115) พบว่าผู้ถือบัตรเครดิตชนิดบัตรธรรมดาและบัตรทอง ต่างก็มีค่าใช้จ่ายเป็นค่าอาหารมากที่สุด ระดับรายได้ทำให้มีการใช้จ่ายแตกต่างกัน ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าจะมีสัดส่วนในการใช้จ่ายค่าอาหารมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูงกว่า ในขณะที่เดียวกันผู้ที่มีรายได้สูงจะมีสัดส่วนในการใช้จ่ายค่าบันเทิงมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า สถานที่นิยมใช้บัตรเครดิตมากที่สุดคือ ห้างสรรพสินค้า รองลงมาร้านค้าทั่วไป

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมในการบริโภคและการออมของผู้ถือบัตรเครดิต : กรณี ศึกษาพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร (คุณิรัตน์ แวมณีนววรรณ 2539 : 74 – 75) พบว่าผู้ถือบัตรเครดิตมีพฤติกรรมในการบริโภคฟุ่มเฟือยมากขึ้นและมีพฤติกรรมในการออมลดลง

เนื่องจากผู้ถือบัตรมีการใช้จ่ายในห้างสรรพสินค้าเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการบริโภคในหมวดเครื่องนุ่งห่ม และเครื่องแต่งกาย ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการบริโภคของผู้ถือบัตรเครดิตคือรายได้และปริมาณ ดอกเบี้ยที่จ่ายคืนสถาบันการเงิน

การศึกษาเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิต : กรณีศึกษา เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและข้าราชการ (ปิยะจักร รัตนวิบูลย์ 2542 : 122-124) พบว่าผู้ถือบัตรเครดิตที่เป็นข้าราชการและพนักงานเอกชนใช้จ่ายค่าอาหารและเครื่องดื่ม มากที่สุด ส่วนใหญ่ใช้บัตรเครดิต 1 ใบ ค่าใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตต่อเดือนอยู่ในช่วง 2,001 - 5,000 บาทมากที่สุด ข้าราชการในแต่ละระดับรายได้ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเฉลี่ยต่อเดือน 4,494.47 บาท สาเหตุที่ใช้บัตรเครดิตคือเพื่อความสะดวกและปลอดภัยมากที่สุด รองลงมาคือสามารถบริโภค สินค้าและบริการได้ก่อนแล้วจึงชำระค่าบริการในภายหลัง สถานที่ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมากที่สุด คือห้างสรรพสินค้า รองลงมาคือร้านอาหารและโรงแรมตามลำดับ

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตธนาคารกสิกร ไทยของพนักงานธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร (พฤทธิ จรรย์พันธุ์ 2545 : 80) พบว่า ประเภทของบัตรเครดิตที่ใช้อันดับต้น ๆ ในการซื้อสินค้า / บริการมากที่สุดได้แก่ สถานีบริการน้ำมัน รองลงมา ห้างสรรพสินค้า / ซูเปอร์มาร์เก็ตและร้านอาหาร / สถาบันบันเทิง ตามลำดับ เฉลี่ยการใช้ บัตรเครดิตในแต่ละครั้ง 501 – 1,000 บาท การชำระคืนบัตรเครดิตส่วนใหญ่ชำระคืนเงินสด เต็มจำนวนตามยอดในแจ้งหนี้ที่เรียกเก็บ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิต คือรายได้

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรเครดิต สรุปได้ว่าข้าราชการครู ส่วนใหญ่ที่ใช้บัตรเครดิตทำให้พฤติกรรมในการบริโภคสินค้าเพิ่มขึ้น ทำให้ปริมาณในการออมเงิน ลดลง เพราะการใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ สะดวกและปลอดภัยไม่ต้องพก พากเงินสดติดตัวไปมาก ก็สามารถจับจ่ายใช้สอยหรือบริการต่าง ๆ ได้ง่าย ถ้าข้าราชการครูไม่มีการ วางแผนใช้จ่ายบัตรเครดิตในการซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ไว้จะทำให้เกิดปัญหารายได้ไม่พอ กับรายจ่ายเมื่อถึงเวลาชำระเงินตามเงื่อนไข ถ้าชำระเงินหลังระยะเวลาที่กำหนดจะต้องจ่ายเงิน เพิ่มเป็นค่าดอกเบี้ย ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นอีกที่สำคัญคือเป็นการนำเอาเงินในอนาคตมาใช้ก่อน

7.3 รูปแบบการดำเนินชีวิต

การศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของข้าราชการครู (พรพรรณ ศรีทอง 2533 อ้างถึงในกรรณิการ์ ชิใจงาม 2542 : 42) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของครู

ประณตศึกษาสังกัดสำนักงานการประณตศึกษาจังหวัดพิจิตร โดยในส่วนของคุณภาพชีวิตในเรื่องประชาชนมีการพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้น พบว่าครุมีการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา คือ ไม่หลงมัวเมาในการเสพสุรา เล่นการพนันและสิ่งเลพิตรายแรงและครุมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามสภาพที่เป็นจริง โดยครุจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่บ่งถึงคุณภาพชีวิตเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านการทำงาน ด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านที่อยู่อาศัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและด้านการได้รับบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน

การศึกษาเรื่องการดำเนินชีวิตคนรุ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร (วัฒนา ณ ระนอง 2534 : 134) ในเรื่องงานอดิเรก งานสังคม การพักผ่อนหย่อนใจ การบันเทิงและเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ การกีฬา การรับประทานอาหารนอกบ้าน การสังสรรค์ การท่องเที่ยว พบว่ากิจกรรมกลุ่มตัวอย่างที่กระทำบ่อยและค่อนข้างบ่อยได้แก่ การพูดโทรศัพท์ ฟังวิทยุและอ่านหนังสือตามลำดับ กิจกรรมที่กระทำในระดับปานกลางหรือทำบางครั้งได้แก่ การเดินเล่นหรือซื้อของตามศูนย์การค้า รับประทานอาหารนอกบ้าน สังสรรค์กับเพื่อนฝูง อยู่บ้านเฉย ๆ ดูภาพยนตร์และดูวีดีทัศน์ กิจกรรมที่กระทำน้อยมากได้แก่ การเล่นกีฬา เที่ยวต่างจังหวัด ทำงานอดิเรกที่บ้าน ไปเที่ยว ดิสโก้เทค ดูกีฬา เล่นดนตรีและเข้าวัด ครอบครัวที่อบอุ่นมีสุขภาพที่ดีและบ้านมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือความมั่นคงในชีวิต ความก้าวหน้าในอาชีพการงาน การศึกษาเงิน เพื่อน คนรัก สิ่งอำนวยความสะดวกและชื่อเสียงตามลำดับ

การศึกษาเรื่องความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น 2541 : 58 – 61) ได้ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยของนักศึกษา 7 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรม ด้านก้าวหน้า ด้านเก็บตัว ด้านสมาคม ด้านบำเพ็ญประโยชน์ ด้านวิชาชีพและด้านวิชาการ พบว่ารายได้ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านสมาคมและผลการเรียนมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ

การศึกษาค่านิยมในการดำเนินชีวิตและการดำเนินชีวิตของครูสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร (กรรณิการ์ ซีใจงาม 2542 : 88-89) พบว่าค่านิยมในการดำเนินชีวิตจะแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา / ค่านิยมในการดำเนินชีวิตด้านวิถีปฏิบัติของครุได้แก่ ความกตัญญู รู้คุณ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ตามลำดับจะแตกต่างกันค่านิยมในการดำเนินชีวิตด้านจุดหมายปลายทางชีวิตของครุไม่แตกต่างกัน ได้แก่ ความสุขในชีวิตครอบครัว ความสงบสุขทางใจ

การมีมิตรที่ดีตามลำดับ เมื่อจำแนกตามสถานภาพสมรสคือ เพศ อายุ ประสบการณ์ในอาชีพครู และภูมิฐานะ การดำเนินชีวิตของครูจะแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรสและภูมิฐานะ ค่านิยมในการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินชีวิตของครู

การศึกษาเรื่องการศึกษา รูปแบบของการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (มัทรี ชูทรัพย์ 2543 : 103 – 104) พบว่านักศึกษาที่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีรายได้ต่างกันมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน นักศึกษาที่มีระดับรายได้ของบิดา มารดา สูงจะมีพฤติกรรมและบทบาทเกี่ยวกับการเติมใจที่จะเที่ยวสนุกสนานกับเพื่อน แม้จะเสียเวลา เรียนก็ตาม นักศึกษาที่รายได้ของบิดา มารดาหรือผู้ปกครองอยู่ในระดับสูง เมื่อมีเวลาว่างไปเที่ยวกับเพื่อนต่างเพศใช้เวลาว่างไปเที่ยวเตร่ในเมืองมากกว่านักศึกษาที่รายได้ของบิดา มารดาหรือผู้ปกครองอยู่ในระดับต่ำ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิต สรุปได้ว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกและถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของบุคคลที่เป็นไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ การงานและสิ่งแวดล้อม หากข้าราชการครูมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ดีและถูกต้องจะทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถที่จะแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพครูซึ่งมีหน้าที่อบรมสั่งสอนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติสืบต่อไป

7.4 การวางแผนการใช้จ่าย

การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวที่ดีควรจะให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมเพราะการวางแผนการใช้จ่ายนั้นจะทำเพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวนั้นย่อมไม่ประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ ถ้าครอบครัวมีการวางแผนการใช้จ่ายที่รอบครอบและมีเหตุผลตามสภาพความจริงของแต่ละครอบครัวให้เหมาะสมกับผู้ใช้ แผนการที่ดีควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความจำเป็น การวางแผนการใช้จ่ายไม่เพียงแต่จะช่วยให้ครอบครัวใช้เงินเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดก่อนเท่านั้น ยังทำให้ครอบครัวรู้ถึงรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงทั้งในปัจจุบันและอนาคต ถ้าหากครอบครัววางแผนการใช้จ่ายไม่ดีจะทำให้รายรับไม่พอกับรายจ่ายทำให้เกิดภาระหนี้สิน

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้ การเตรียมตัวเพื่อเกษียณอายุราชการของครูประถมศึกษาวัยใกล้เกษียณในจังหวัดที่มีฐานะเศรษฐกิจสูงสุดและต่ำสุด (ฐิติมา พรหมทอง 2535 อ้างถึงในวินิจ เจนนพกาญจน์ 2540 : 50 – 51) ผลการศึกษาพบว่าข้าราชการครูประถม

ศึกษาวัยใกล้เกษียณเกือบทั้งหมดจะขอรับเงินบำนาญ โดยให้เหตุผลเรื่องความมั่นคงในชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ เพราะเมื่ออายุมากขึ้นโอกาสในการทำงานน้อยลงการประกันสังคมที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะประกันความมั่นคงในชีวิตผู้สูงอายุได้ ส่วนรายได้จากแหล่งอื่น ๆ พบว่าครอบครัวเกษียณศึกษาวัยใกล้เกษียณส่วนใหญ่ไม่มีรายได้พิเศษและมักได้รับความเดือดร้อนจากสภาวะเศรษฐกิจคือรายได้ไม่พอกับรายจ่ายที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากขาดการเตรียมอาชีพสำรองไว้ อันเป็นผลมาจากการขาดเงินและไม่มีความรู้เรื่องอาชีพ กลุ่มครูที่อยู่ในจังหวัดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงสุดนั้น มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายและกลุ่มครูที่อยู่ในจังหวัดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำสุด ส่วนมากจะมีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายหลังเกษียณ

การวางแผนการเงินเพื่อเตรียมการเกษียณอายุงาน : ศึกษากรณีกรมพลศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ (วินิจ เจริญพญาจัน 2540 : 103 – 106) พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจของข้าราชการกรมพลศึกษา ร้อยละ 53.2 มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย ร้อยละ 26.6 มีรายจ่ายมากกว่ารายได้และมีเพียงร้อยละ 20.0 มีรายได้มากกว่ารายจ่าย สภาวะทางการเงินยามเจ็บป่วยพบว่าข้าราชการกรมพลศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่ง ร้อยละ 54.8 จะประสบปัญหาทางการเงินเนื่องจากครอบครัวไม่มีเงินเพียงพอที่จะใช้จ่ายในเรื่องของค่ารักษาพยาบาล ถึงแม้จะมีสวัสดิการจากรัฐก็ตาม พันธะหนี้สินพบว่าข้าราชการกรมพลศึกษาประมาณสามในสี่ส่วน ร้อยละ 74.2 มีพันธะหนี้สิน ข้าราชการระดับ 5-6 เป็นหนี้ ร้อยละ 50.0 ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.4 มีพันธะหนี้สินกับสถาบันการเงินในระบบธนาคาร บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์และสหกรณ์ออมทรัพย์ ฯลฯ สาเหตุที่ก่อให้เกิดพันธะหนี้สินพบว่าข้าราชการกรมพลศึกษา ร้อยละ 56.4 กู้ยืมเงินเพื่อใช้จ่ายเรื่องที่อยู่อาศัยเป็นหลัก รองลงมา ร้อยละ 31.6 ใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การเตรียมปลดเปลื้องหนี้สินพบว่าข้าราชการกรมพลศึกษาที่มีพันธะหนี้สินมีการวางแผนเตรียมการปลดเปลื้องหนี้สินทุกราย (100%) การสะสมทรัพย์พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.6 มีการเตรียมสะสมทรัพย์ เพื่อเป็นหลักประกันชีวิต ร้อยละ 58.9 ใช้วิธีการซื้อบ้าน / ที่ดิน รองลงมา ร้อยละ 33.6 ใช้วิธีการสะสมทรัพย์กับธนาคารหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ส่วนสาเหตุที่ไม่มีการเตรียมสะสมทรัพย์ไว้ล่วงหน้า นั้น เป็นเพราะรายได้สมดุลกับรายจ่ายไม่มีเงินเหลือเก็บสะสม ร้อยละ 52.2 และรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ร้อยละ 21.7

การศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในแต่ละกลุ่มอาชีพ
(ชัยวุฒิ อิศววุฒิจุล 2541 อ้างถึงในสมปอง แจ่มสุบิน 2544 : 16) พบว่ารายได้ชั่วคราวและรายได้ประจำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ

ข้าราชการ พนักงานองค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจมีความสัมพันธ์กันในทางบวก (Positive) ต่อการออม

การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการใช้จ่ายของข้าราชการในกองพลทหารราบที่ 9 ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนายทหารชั้นสัญญาบัตรกับนายทหารชั้นประทวน (พันเอกสมพงษ์ ไทงาม 2544 : 163 – 166) พบว่ารายได้นายทหารชั้นสัญญาบัตรมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 24,780 บาท นายทหารชั้นประทวนมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 13,429 บาท ซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนทั่วประเทศที่มีค่าอยู่ที่ 12,167 บาทต่อเดือน การใช้จ่ายพบว่านายทหารชั้นสัญญาบัตรร้อยละ 22.72 ใช้จ่ายด้านอาหารร้อยละ 13.25 ใช้จ่ายด้านการศึกษาร้อยละ 12 ใช้จ่ายในการชำระหนี้เงินกู้ ส่วนนายทหารชั้นประทวนร้อยละ 28.29 ใช้จ่ายเป็นค่าอาหารร้อยละ 11.02 ใช้จ่ายด้านการศึกษา ร้อยละ 15.24 ใช้จ่ายด้านการชำระหนี้เงินกู้ ด้านหนี้สินพบว่านายทหารชั้นสัญญาบัตรมีหนี้สินค้างชำระเฉลี่ยต่อครัวเรือน 256,741 บาท นายทหารชั้นประทวนมีหนี้สินค้างชำระเฉลี่ยต่อครัวเรือน 116,845 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีรายได้สูงย่อมมีโอกาสที่จะก่อหนี้ได้สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ และเมื่อเปรียบเทียบหนี้สินต่อรายได้พบว่านายทหารชั้นสัญญาบัตรมีหนี้สินได้สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ

การศึกษา การวิเคราะห์พฤติกรรมการออมของข้าราชการในสำนักงานปลัด

กระทรวงกลาโหม (พลตรีรังสรรค์ ติมงคล 2545 : 61) สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออม อันได้แก่ รายได้ วุฒิการศึกษา ระดับชั้นยศ ขนาดครัวเรือนและจำนวนผู้พึ่งพิงพบว่า ข้าราชการที่มีรายได้มากกว่าคือมีระดับยศและวุฒิทางการศึกษาสูงมีการออมมากกว่าข้าราชการที่มีรายได้น้อยและวุฒิการศึกษาและระดับยศต่ำ นอกจากนั้นครอบครัวที่มีจำนวนผู้พึ่งพิงมากทำให้มีการออมน้อยลงด้วย ข้าราชการส่วนใหญ่นิยมออมทรัพย์ด้วยการฝากธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ ออมทรัพย์หรือเก็บเป็นเงินสด มีจำนวนน้อยที่ฝากเงินทุนหลักทรัพย์หรือซื้อกรรมกรรมประกันชีวิต นอกจากนี้บางรายที่ออมทรัพย์ด้วยการซื้อของที่มีค่าหรืออสังหาริมทรัพย์ ข้าราชการส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายของการออมเพื่อไว้ใช้จ่ายยามเจ็บป่วยและเพื่อไว้สำหรับยามฉุกเฉิน

การศึกษาการออมของครัวเรือนและความสำคัญทางการเงิน (ชุมพร ศาสตราวาทะ 2540 : 91 – 92) พบว่ารูปแบบการออมของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นการออมในรูปสินทรัพย์ทางการเงินในระบบการเงิน ซึ่งมีมูลค่าเฉลี่ย 74.53 ของมูลค่าการออมในรูปสินทรัพย์ทั้งหมดของครัวเรือน การออมในรูปสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นการฝากธนาคาร ร้อยละ 55.07 ส่วนการออมในรูปของการทำประกันชีวิต เงินกองทุนบำเหน็จ หลักทรัพย์รัฐบาล เงินให้กู้ และอื่น ๆ มีสัดส่วนน้อยมาก ผลการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณพบว่าตัวแปรสำคัญในการกำหนดการออมรวมที่แท้จริงของครัวเรือนคือ รายได้ (รายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว) ที่แท้จริงของครัวเรือนเพิ่มขึ้น มีผลทำให้ความสามารถในการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
 ชำนาญการครู **สรุป**ได้ว่าครอบครัวชำนาญการครูที่มีการวางแผนการใช้จ่ายไว้ล่วงหน้าและครอบครัว
 ที่มีรายได้น้อยจะมีการออมเพิ่มขึ้น ส่วนครอบครัวที่มีรายได้น้อย จะมีการออมลดลงหรือไม่มีการออม
 จะเห็นได้ชัดว่าในเรื่องของการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวชำนาญการครู จากการศึกษาวิจัยที่
 ผ่านมา ถึงแม้ว่าเวลาจะล่วงเลยเป็นสิบ ๆ ปีก็ตาม ชำนาญการครูก็ยังมีภาระหนี้สินมากเหมือนเดิม
 และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จะเห็นได้จากการสำรวจของ (คณะกรรมการชำนาญการครู
 พ.ศ.2542) ชำนาญการครูทั่วประเทศมีภาระหนี้สินอยู่ถึง 81% และมีจำนวนครูที่ไม่มีหนี้สินเพียง
 19% เท่านั้นสาเหตุส่วนใหญ่ของภาระหนี้สินสืบเนื่องมาจากขาดการจัดการรายได้ที่ดีของครอบครัว
 โดยเฉพาะรายจ่ายเรื่องอุปโภค บริโภค การศึกษา ที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิก สิ่งอำนวยความสะดวก
 ต่าง ๆ จุดประสงค์ใหญ่ของการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวคือ เพื่อการจัดการรายได้ของ
 ครอบครัวที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถ้าครอบครัวชำนาญการครูมีการวางแผนการ
 ใช้จ่ายที่ดีและถูกต้อง โดยจัดแบ่งประเภทของรายได้ รายจ่ายและเงินออมออกเป็นหมวดหมู่
 โดยเรียงลำดับตามความจำเป็นและความต้องการของสมาชิกในครอบครัวมีการปรึกษาหารือ
 ร่วมกัน เพื่อให้แผนงานนั้นสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยที่จะกล่าวถึงในบทนี้ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การทดสอบสมมติฐาน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) หมายถึง ครอบครัวยุทธศาสตร์การคลังกักตักสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ได้แก่ วิทยาเขตตาก วิทยาเขตลำปาง วิทยาเขตภาคพายัพ (เชียงใหม่) วิทยาเขตเชียงราย วิทยาเขตน่าน และวิทยาเขตพิษณุโลก ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 553 ครอบครัว ประกอบด้วย

วิทยาเขตตาก	มีครอบครัวข้าราชการครูจำนวน	99	ครอบครัว
วิทยาเขตลำปาง	มีครอบครัวข้าราชการครูจำนวน	81	ครอบครัว
วิทยาเขตภาคพายัพ	มีครอบครัวข้าราชการครูจำนวน	238	ครอบครัว
วิทยาเขตเชียงราย	มีครอบครัวข้าราชการครูจำนวน	30	ครอบครัว
วิทยาเขตน่าน	มีครอบครัวข้าราชการครูจำนวน	53	ครอบครัว
วิทยาเขตพิษณุโลก	มีครอบครัวข้าราชการครูจำนวน	52	ครอบครัว

(แหล่งข้อมูล : แผนบุคลากร วิทยาเขตตาก วิทยาเขตลำปาง วิทยาเขตภาคพายัพ (เชียงใหม่) วิทยาเขตเชียงราย วิทยาเขตน่านและวิทยาเขตพิษณุโลก สํารวจเมื่อ 6 กันยายน 2545)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้สุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยกำหนดให้มีระดับความเชื่อมั่น 95% และได้ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ($e = 0.05$) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากการใช้สูตร ยามาเน่ (Yamane 1967 อ้างถึงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2544 : 127)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร = 553

e = ค่าคลาดเคลื่อน

$$n = \frac{553}{1 + (553)(0.05)^2} = 232$$

1.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling technique) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random Sampling) ได้ 3 วิทยาเขตดังนี้

1. วิทยาเขตตาก มีจำนวน 99 ครอบครั้ว
2. วิทยาเขตลำปาง มีจำนวน 81 ครอบครั้ว
3. วิทยาเขตพิษณุโลก มีจำนวน 52 ครอบครั้ว

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 232 ครอบครั้ว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพของครอบครัว วงจรชีวิตครอบครัวและจำนวนสมาชิก เป็นแบบสอบถามชนิดมีตัวเลือกให้ หรือเติมคำหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการใช้อัตราเครดิต ใช้สอบถามเกี่ยวกับการใช้จ่ายบัตรเครดิต สาเหตุที่ใช้อัตราเครดิต สถานที่ใช้และมูลค่าของการใช้อัตราเครดิต เป็นแบบสอบถามชนิดมีตัวเลือกให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามรูปแบบการดำเนินชีวิต เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบบ 5 ตัวเลือก ใช้สอบถามรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวกับการอุปโภค บริโภค เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม สุขภาพร่างกาย และการนันทนาการ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว ใช้สอบถามเกี่ยวกับการวางแผนรายได้ การวางแผนรายจ่ายและการวางแผนการออม เป็นแบบสอบถามชนิดมีตัวเลือกให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

2.2.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง ตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีและตัวแปรที่ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู

2.2.2 สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู

2.2.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2.4 นำเครื่องมือมาหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC : Index of Congruence) ซึ่งมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

R แทนคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยที่

N = แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1 = แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 = ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้อง

-1 = แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

จากการนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่าได้ค่า IOC = 1 ทุกข้อความ แสดงว่าทุกข้อความตรงตามวัตถุประสงค์ หรือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพราะมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

2.2.5 เมื่อสร้างเครื่องมือเสร็จแล้ว ดำเนินการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างทดลองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ครอบครัว เป็นข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเชียงใหม่ แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (สุวิมล ติรพานันท์ 2543 : 137) ซึ่งมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$\alpha = \left[\frac{k}{k-1} \right] \left[1 - \frac{\sum \sigma_i^2}{\sigma_t^2} \right]$$

α คือ สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

k คือ จำนวนข้อในแบบสอบถาม

σ_i^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนคำถามแต่ละข้อ

σ_t^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนรวมของผู้ตอบทั้งหมด

โดยทำการวิเคราะห์ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.8916 แสดงว่าแบบสอบถามชุดนี้มีความเชื่อมั่นได้สูงเพราะมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาสูงกว่า 0.70

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

3.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วย วิทยาเขตตาก วิทยาเขตลำปางและวิทยาเขตพิษณุโลก

3.2 ส่งแบบสอบถามให้ผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตาก วิทยาเขตลำปางและวิทยาเขตพิษณุโลก พร้อมคำชี้แจง

3.3 ขอความอนุเคราะห์ ให้วิทยาเขตช่วยแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามให้

3.4 ผู้วิจัยไปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืน จำนวน 223 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96.12

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้

4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและลงรหัส เพื่อจำแนกประเภทข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม จำนวน 223 ชุด

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS(Statistical Package for the Social Sciences) โดยใช้ค่าสถิติต่อไปนี้

4.2.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) มัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1) ค่าร้อยละ (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ 2538 : 59)

$$P = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

f แทน ค่าความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นค่าร้อยละ

n แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

โดยตัวแปรที่คำนวณค่าความถี่และร้อยละ ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว วงจรชีวิตครอบครัว การใช้บัตรเครดิตและการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว ซึ่งการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวจะแปรผลจากคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม โดยการรวมจำนวนคะแนนของคำถามทุกข้อของตอนที่ 4 ผู้วิจัยได้แบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน	ความหมาย
11 - 14	วางแผนดี
6 - 10	วางแผนปานกลาง
1 - 5	วางแผนน้อย

2) ค่าเฉลี่ย (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ 2538;73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ = ผลรวมคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2538:79)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

$$\sum x^2 \quad \text{แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง}$$

$$(\sum x)^2 \quad \text{แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง}$$

$$N \quad \text{แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง}$$

โดยตัวแปรที่คำนวณค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้แก่ รายได้ของครอบครัวและรูปแบบการดำเนินชีวิต ซึ่งรูปแบบการดำเนินชีวิต แปลผลจากคะแนนแบบสอบถาม โดยการรวมคะแนนของคำถามทุกข้อของตอนที่ 3 แล้วหารด้วยจำนวนข้อเพื่อหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) แล้วพิจารณาแบ่งระดับความถี่ของการปฏิบัติ โดยใช้เกณฑ์การประเมินค่าของเบสท์ (Best 1981 : 204 – 205) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 – 5	มีความถี่ของการปฏิบัติบ่อยมาก
3.51 – 4.5	มีความถี่ของการปฏิบัติบ่อย
2.51 – 3.5	มีความถี่ของการปฏิบัติปานกลาง
1.51 – 2.5	มีความถี่ของการปฏิบัติน้อย
1.00 – 1.5	มีความถี่ของการปฏิบัติน้อยมาก

และพิจารณาแบ่งระดับรูปแบบการดำเนินชีวิตในลักษณะของโค้งปกติ (Normal Curve) (วิเชียร เกตุสิงห์ 2545 : 6) คือ $\bar{X} \pm 1.5 \text{ S.D.}$ ซึ่งได้เกณฑ์การประเมินค่าดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
น้อยกว่า 1.275	มีรูปแบบการดำเนินชีวิตไม่ฟุ่มเฟือย
1.275 – 2.625	มีรูปแบบการดำเนินชีวิตปานกลาง
มากกว่า 2.625	มีรูปแบบการดำเนินชีวิตฟุ่มเฟือย

4.2.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) โดยใช้สถิติในการทดสอบสมมติฐานคือไคสแควร์ (Chi-Square Test) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (ชัชวาล เรืองประพันธ์ 2539 : 314-315)

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

เมื่อ O_{ij} = ความถี่ที่ได้จากการสังเกตของแถวที่ i สดมภ์ j
 E_{ij} = ความถี่ที่คาดหวังของแถว i สดมภ์ j

$$= \frac{O_i \cdot O_j}{O_{..}}$$

$O_{..}$ = ผลรวมความถี่ทั้งหมด

$O_{i.}$ = ผลรวมความถี่แถว i

$O_{.j}$ = ผลรวมความถี่สดมภ์ j

r = จำนวนแถว

c = จำนวนสดมภ์

5. การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 – ข้อที่ 6

สมมติฐานข้อที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

สมมติฐานข้อที่ 2 รายได้ของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

สมมติฐานข้อที่ 3 วงจรชีวิตครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

สมมติฐานข้อที่ 4 การใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

สมมติฐานข้อที่ 5 รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดรายได้ของครอบครัว

สมมติฐานข้อที่ 6 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทดสอบความเป็นอิสระต่อกันโดยใช้สถิติทดสอบ ไคสแควร์

(Chi-square Test : χ^2)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วย วิทยาเขตตาก วิทยาเขตลำปาง วิทยาเขตภาคพายัพ (เชียงใหม่) วิทยาเขตเชียงราย วิทยาเขตน่าน และวิทยาเขตพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยแบบเสนอตารางประกอบการบรรยายสรุป ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

- 4.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู
- 4.2 รายได้ของครอบครัว
- 4.3 วงจรชีวิตครอบครัว
- 4.4 การใช้บัตรเครดิต
- 4.5 รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัว
- 4.6 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
- 4.7 การทดสอบสมมติฐาน

4.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพื้นฐานของผู้ตอบ (กลุ่มตัวอย่าง) แสดงในตารางที่

4.1 – 4.3

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างข้าราชการครู สังกัด
สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล ภาคเหนือ จำแนกตามเพศ อายุและระดับการศึกษา

ลักษณะพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	124	57.1
หญิง	93	42.9
รวม	217	100
อายุ		
25 – 30 ปี	9	4.1
31 – 35 ปี	20	9.0
36 – 40 ปี	33	14.9
41 – 45 ปี	69	31.0
46 – 50 ปี	38	17.1
50 ปีขึ้นไป	53	23.9
รวม	222	100
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	67	30.5
ปริญญาโท	139	63.1
ปริญญาเอก	13	5.9
อนุปริญญา	1	0.5
รวม	220	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าข้าราชการครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเป็นเพศชาย (ร้อยละ 57.1) และเพศหญิง (ร้อยละ 42.9) ข้าราชการครูส่วนใหญ่มีอายุ 41-45 ปี (ร้อยละ 31.1) รองลงมาคือ ข้าราชการครูที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 23.9) และข้าราชการครูที่มีอายุ 46-50 ปี (ร้อยละ 17.1) ตามลำดับ ข้าราชการครูที่มีอายุ 25-30 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 4.1) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท

(ร้อยละ 63.2) รองลงมาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 30.5) และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก (ร้อยละ 5.9) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละข้อมูลลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ จำแนกตามสถานภาพของครอบครัว

สถานภาพของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
อยู่ร่วมกัน	201	90.1
แยกกันอยู่	11	4.9
หย่าร้าง	8	3.6
หม้าย	3	1.4
รวม	223	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สถานภาพของครอบครัวข้าราชการครู ส่วนใหญ่อยู่ร่วมกัน (ร้อยละ 90.1) รองลงมาคือ ครอบครัวแยกกันอยู่ (ร้อยละ 4.9) และครอบครัวหย่าร้าง (ร้อยละ 3.6) ตามลำดับ ครอบครัวมีสถานภาพเป็นหม้ายมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.3)

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละข้อมูลลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
1 คน	5	2.3
2 คน	21	9.7
3 คน	59	27.3
4 คนขึ้นไป	131	60.7
รวม	216	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่าส่วนใหญ่ครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คนขึ้นไป (ร้อยละ 60.7) รองลงมา มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน (ร้อยละ 27.3) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน (ร้อยละ 9.7) และครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 1 คน มีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 2.3)

4.2 รายได้ของครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ แสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

รายได้ของครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 20,001 บาท	41	18.4
20,001 - 30,000 บาท	47	21.1
30,001 - 40,000 บาท	58	26.0
40,001 - 50,000 บาท	41	18.4
ตั้งแต่ 50,001 บาทขึ้นไป	36	16.1
รวม	223	100

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัวละ 30,001 – 40,000 บาท (ร้อยละ 26.0) รองลงมาคือครอบครัวมีรายได้ 20,001 – 30,000 บาท (ร้อยละ 21.1) และครอบครัวมีรายได้น้อยกว่า 20,001 บาทและ 40,001 – 50,000 บาท (ร้อยละ 8.4) ตามลำดับ ครอบครัวข้าราชการครูมีรายได้ตั้งแต่ 50,001 บาทขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 16.1)

จากการวิเคราะห์สถิติพรรณนาพบว่า ครอบครัวข้าราชการครู มีรายได้สูงสุด 80,000 บาท/เดือนและมีรายได้ต่ำสุด 9,360 บาท/เดือน รายได้เฉลี่ย 38,005 บาท/ครอบครัว มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14,432 บาท ค่าความโด่ง (kurtosis) = -0.292 และค่าความเบ้ (skewness) = 0.385

4.3 วงจรชีวิตครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวงจรชีวิตของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ แสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ จำแนกตามวงจรชีวิตครอบครัว

วงจรชีวิตครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ระยะครอบครัวเริ่มต้น	30	13.8
ระยะครอบครัวขยาย	129	59.2
ระยะครอบครัวเริ่มหดตัว	26	11.9
ระยะครอบครัวหดตัว	33	15.1
รวม	218	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่าวงจรชีวิตของครอบครัวข้าราชการครู ส่วนใหญ่อยู่ในระยะครอบครัวขยาย (ร้อยละ 59.2) รองลงมา คือ ระยะครอบครัวหดตัว (ร้อยละ 15.1) และระยะครอบครัวเริ่มต้น (ร้อยละ 13.8) ตามลำดับ ระยะครอบครัวเริ่มหดตัวมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 11.9)

4.4 การใช้บัตรเครดิต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ แสดงในตารางที่ 4.6 – 4.13

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของการใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

การใช้บัตรเครดิต	จำนวน	ร้อยละ
ใช้	145	65.0
ไม่ใช้	78	35.0
รวม	223	100

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่ใช้บัตรเครดิต (ร้อยละ 65.0) ที่เหลือ (ร้อยละ 35.0) ไม่ได้ใช้บัตรเครดิต

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของจำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้	จำนวน	ร้อยละ
1 ใบ	93	64.1
2 ใบ	48	33.1
3 ใบ	4	2.8
รวม	145	100

จากตารางที่ 4.7 พบว่าครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่ใช้บัตรเครดิต จำนวน 1 ใบ (ร้อยละ 64.1) รองลงมาใช้บัตรเครดิต จำนวน 2 ใบ (ร้อยละ 33.1) และใช้บัตรเครดิต จำนวน 3 ใบ (ร้อยละ 2.8) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของสาเหตุที่ใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

สาเหตุที่ใช้บัตรเครดิต	จำนวน	ร้อยละ
สะดวกและปลอดภัยไม่ต้องพกพาเงินสดมาก	68	47.0
สามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วผ่อนชำระเงินภายหลัง	29	20.1
สามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้	25	17.4
ถอนเงินจากตู้ ATM ได้	23	15.5
รวม	145	100

จากตารางที่ 4.8 พบว่าสาเหตุที่ครอบครัวข้าราชการครูใช้บัตรเครดิตส่วนใหญ่เพราะสะดวกและปลอดภัยไม่ต้องพกพาเงินสดมาก (ร้อยละ 47.0) รองลงมาคือ สามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วผ่อนชำระเงินภายหลัง (ร้อยละ 20.1) และสามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้ (ร้อยละ 17.4) ตามลำดับ การใช้บัตรเครดิตเพื่อถอนเงินจากตู้ ATM น้อยที่สุด (ร้อยละ 15.5)

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของสินค้า/บริการที่ใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

สินค้า / บริการที่ใช้บัตรเครดิต	จำนวน	ร้อยละ
อุปโภค บริโภค	55	37.9
สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (เครื่องปรับอากาศ/ เครื่องซักผ้า/เตาไมโครเวฟ)	26	17.9
เสื้อผ้าและเครื่องนุ่มห่ม	26	17.9
สาธารณูปโภค (ค่าน้ำประปา/ค่าไฟฟ้า/ค่าโทรศัพท์)	19	13.1
นันทนาการ (การบันเทิง/การกีฬา)	11	7.6
สินค้าฟุ่มเฟือย (เครื่องประดับ/น้ำหอม/เครื่องสำอาง)	4	2.8
ค่าเล่าเรียนบุตรและค่าน้ำมันรถ	4	2.8
รวม	145	100

จากตารางที่ 4.9 พบว่าครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่ใช้บัตรเครดิตเพื่อซื้อสินค้าอุปโภค/บริโภค (ร้อยละ 37.9) รองลงมาคือ เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (ร้อยละ 17.9) และสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ (ร้อยละ 13.1) ตามลำดับ สินค้า/บริการที่ใช้บัตรเครดิตน้อยที่สุดคือ สินค้าฟุ่มเฟือย (เครื่องประดับ/นาฬิกา/เครื่องสำอาง) และอื่น ๆ เช่น ค่าเล่าเรียนบุตรและค่าน้ำมันรถ (ร้อยละ 2.8)

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของสถานที่ใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

สถานที่ใช้บัตรเครดิต	จำนวน	ร้อยละ
ห้างสรรพสินค้า	44	30.3
โรงพยาบาล	19	13.1
การเดินทาง	19	13.1
ปั้มน้ำมัน	16	11.0
ร้านอาหารหรือภัตตาคาร	14	9.7
สถานที่ท่องเที่ยว	13	9.0
สถานบันเทิง	7	4.8
ร้านค้าทั่วไป	6	4.1
โรงแรม	5	3.5
ต่างประเทศ	1	0.7
ธนาคาร	1	0.7
รวม	145	100

จากตารางที่ 4.10 พบว่าสถานที่ใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่ใช้ในห้างสรรพสินค้า (ร้อยละ 30.3) รองลงมาคือ โรงพยาบาล และใช้ในการเดินทาง (ร้อยละ 13.1) ปั้มน้ำมัน (ร้อยละ 11.0) ร้านอาหารหรือภัตตาคาร (ร้อยละ 9.7) สถานที่ท่องเที่ยว (ร้อยละ 9.0) สถานบันเทิง (ร้อยละ 4.8) ร้านค้าทั่วไป (ร้อยละ 4.1) โรงแรม (ร้อยละ 3.5) ตามลำดับ สถานที่ครอบครัวข้าราชการครูใช้บัตรเครดิตน้อยที่สุดคือในต่างประเทศและธนาคาร (ร้อยละ 0.7)

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของมูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือนของครอบครัว
ข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

มูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
500 – 5,000 บาท	65	44.8
5,001 – 10,000 บาท	45	31.0
10,001 – 20,000 บาท	22	15.2
มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	13	9.0
รวม	145	100

จากตารางที่ 4.11 พบว่าครอบครัวข้าราชการครูที่ใช้บัตรเครดิตส่วนใหญ่มีมูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือน 500-5,000 บาท (ร้อยละ 44.8) รองลงมามีมูลค่าการใช้จ่าย 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 31.0) และการใช้จ่าย 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 15.2) ตามลำดับ ครอบครัวข้าราชการครูมีการใช้จ่ายมากกว่า 20,000 บาท น้อยที่สุด (ร้อยละ 9.0)

ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละของระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

ระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิต	จำนวน	ร้อยละ
ก่อนกำหนด	131	90.3
หลังกำหนด	14	9.7
รวม	145	100

จากตารางที่ 4.12 พบว่าครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิตก่อนกำหนด (ร้อยละ 90.3) และชำระคืนบัตรเครดิตหลังกำหนด (ร้อยละ 9.7)

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของการจัดบันทึกการใช้จ่ายบัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

การจัดบันทึกการใช้จ่ายบัตรเครดิต	จำนวน	ร้อยละ
ไม่จัดบันทึก / บันทึกเป็นบางครั้ง	73	50.3
จัดบันทึก	72	49.7
รวม	145	100

จากตารางที่ 4.13 พบว่าครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่ที่ใช้บัตรเครดิตไม่ได้จัดบันทึก / บันทึกเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 50.3) และมีการจัดบันทึกการใช้จ่ายบัตรเครดิต (ร้อยละ 49.7)

4.5 รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ แสดงในตารางที่ 4.14 – 4.15

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัว
ข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

รูปแบบการดำเนินชีวิต	\bar{X}	S.D.	ความถี่ของการปฏิบัติ
1. ซื้อสินค้าที่มีแบรนด์เนมหรือมียี่ห้อราคาสูง	2.97	1.26	ปานกลาง
2. ซื้อของตามห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้า	3.73	1.03	บ่อย
3. ซื้อของตกร้างและประดับบ้าน	1.99	0.88	น้อย
4. รับประทานอาหารนอกบ้านตามภัตตาคารหรือ ร้านอาหาร	2.28	0.97	น้อย
5. เครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ที่มีราคาสูง	1.69	0.85	น้อย
6. เข้ารับบริการสถานเสริมความงาม	1.96	1.00	น้อย
7. ไปฟังเพลงและร้องคาราโอเกะตามสถานบริการ	1.51	0.76	น้อย
8. ชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์	1.45	0.78	น้อยมาก

ตารางที่ 4.14(ต่อ)

รูปแบบการดำเนินชีวิต	\bar{X}	S.D.	ความถี่ของการปฏิบัติ
9. เล่นอินเตอร์เน็ตและเกมส์คอมพิวเตอร์	2.74	1.41	ปานกลาง
10. เล่นกีฬาที่ต้องมีค่าใช้จ่ายสูง เช่น ติกอล์ฟ	1.26	0.70	น้อยมาก
11. ไปสังสรรค์ตามห้องอาหารหรือสถานบันเทิง	1.73	0.78	น้อย
12. ไปพักผ่อนตากอากาศตามสถานที่ท่องเที่ยว	1.95	0.91	น้อย
13. ซื้อสินค้าประเภทน้ำหอม เครื่องประดับ เครื่องสำอาง	1.61	0.87	น้อย
14. ซื้อของใช้ส่วนตัวประเภทรองเท้า กระเป๋า ฯลฯ	2.25	0.99	น้อย
15. เข้ารับบริการในสถานที่ออกกำลังกายครบวงจร	1.19	0.46	น้อยมาก
16. เปิดน้ำ/ไฟฟ้า/เครื่องปรับอากาศทิ้งไว้	1.38	0.69	น้อยมาก
17. ครอบครัวยังใช้บริการกับสถานพยาบาลของเอกชน	2.47	1.38	น้อย
18. ใช้อาหารเสริมสุขภาพประเภทต่าง ๆ	1.76	0.94	น้อย
19. ใช้โทรศัพท์พูดคุยเล่นโดยไม่มีธุระจำเป็น	1.61	0.90	น้อย
20. เปลี่ยนสินค้าอุปโภคและสาธารณูปโภค (โทรศัพท์/เครื่องใช้ไฟฟ้า/ระดับยนต์/เครื่อง ประดับ)	1.50	0.77	น้อย

จากตารางที่ 4.14 พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ โดยภาพรวมมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีความถี่ของการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความถี่ของการปฏิบัติโดยเฉลี่ยสูงสุด 5 ลำดับแรกคือการซื้อของตามห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้าเป็นลำดับแรก รองลงมาคือการซื้อสินค้าที่มีแบรนด์เนมหรือมียี่ห้อราคาสูง การเล่นเกมคอมพิวเตอร์หรือเล่นอินเตอร์เน็ตหรือเกมส์คอมพิวเตอร์ครอบครัวยังใช้บริการกับสถานพยาบาลของเอกชน และการรับประทานอาหารนอกบ้านตามภัตตาคารหรือร้านอาหาร ส่วนรูปแบบการดำเนินชีวิตในด้านอื่น ๆ มีความถี่ของการปฏิบัติโดยเฉลี่ยน้อยมาก

รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ พิจารณาแบ่งระดับรูปแบบการดำเนินชีวิตในลักษณะของโค้งปกติ (Normal Curve) คือ $\bar{x} \pm 1.5 S.D.$ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้

ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 1.275 มีรูปแบบการดำเนินชีวิตไม่ฟุ่มเฟือย
 ค่าเฉลี่ย 1.275 – 2.625 มีรูปแบบการดำเนินชีวิตปานกลาง
 มากกว่า 2.625 มีรูปแบบการดำเนินชีวิตฟุ่มเฟือย

ตารางที่ 4.15 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการดำเนินชีวิตครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

รูปแบบการดำเนินชีวิต	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ฟุ่มเฟือย	10	4.7
ปานกลาง	186	86.5
ฟุ่มเฟือย	19	8.8
รวม	215	100

จากตารางที่ 4.15 พบว่าเมื่อแบ่งระดับรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครูตามลักษณะของโค้งปกติ พบว่าครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีรูปแบบในการดำเนินชีวิตปานกลาง (ร้อยละ 86.5) รองลงมาคือมีรูปแบบในการดำเนินชีวิตฟุ่มเฟือย (ร้อยละ 8.8) และมีรูปแบบในการดำเนินชีวิตไม่ฟุ่มเฟือย (ร้อยละ 4.7) ตามลำดับ

4.6 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ แสดงในตารางที่ 4.16 – 4.20 ดังนี้

ตารางที่ 4.16 จำนวนและร้อยละของการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

การวางแผนการใช้จ่าย	จำนวน	ร้อยละ
วางแผนการใช้จ่ายน้อย (1 - 5 คะแนน)	38	17.3
วางแผนการใช้จ่ายปานกลาง (6 – 10 คะแนน)	121	55.3
วางแผนการใช้จ่ายดี (11 – 14 คะแนน)	60	27.4
รวม	219	100

จากตารางที่ 4.16 พบว่าครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือส่วนใหญ่มีการวางแผนการใช้จ่ายปานกลาง (ร้อยละ 55.3) รองลงมา มีการวางแผนการใช้จ่ายดี (ร้อยละ 27.4) และครอบครัวข้าราชการครูมีการวางแผนการใช้จ่ายน้อย (ร้อยละ 17.3) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 จำนวนและร้อยละของวิธีการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

วิธีการวางแผนการใช้จ่าย	จำนวน	ร้อยละ
จัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย	41	18.6
แบ่งเงินรายได้เป็นหมวดหมู่ตามประเภทของรายจ่าย	41	18.6
ทำรายการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการ	36	16.5
จัดทำงบประมาณรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง	33	15.2
จัดทำงบประมาณรายรับ-รายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	29	13.1
ปรับปรุงแก้ไขและยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น	20	9.0
การเปรียบเทียบรายการในงบประมาณกับรายการที่เกิดขึ้นจริง	17	7.6
จ่ายเท่าที่จำเป็น	3	1.4
รวม	219	100

จากตารางที่ 4.17 พบว่าวิธีการวางแผนการใช้จ่ายส่วนใหญ่ของครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีการจัดบันทึกรายรับ-รายจ่ายและแบ่งเงินรายได้เป็นหมวดหมู่ตามประเภทของรายจ่าย (ร้อยละ 18.6) รองลงมาคือ การทำรายการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการ (ร้อยละ 16.5) ทำงานประมาณรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง (ร้อยละ 15.2) ทำงานประมาณรายรับ-รายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (ร้อยละ 13.1) ปรับปรุงแก้ไขและยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น (ร้อยละ 9.0) และเปรียบเทียบรายการในงบประมาณกับรายการที่เกิดขึ้นจริง (ร้อยละ 7.6) ตามลำดับ ส่วนการวางแผนการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นมีน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.4)

ตารางที่ 4.18 จำนวนและร้อยละของการออมเงินของครอบครัวข้าราชการครู

สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

การออม	จำนวน	ร้อยละ
มี	211	95.5
ไม่มี	10	4.5
รวม	221	100

จากตารางที่ 4.18 พบว่าครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีการออมเงิน (ร้อยละ 95.5) และครอบครัวข้าราชการครูที่ไม่ออมเงิน (ร้อยละ 4.5)

ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละของรูปแบบการออมเงินของครอบครัวข้าราชการครู

สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

รูปแบบการออมเงิน	จำนวน	ร้อยละ
สหกรณ์ออมทรัพย์	65	29.4
ประกันชีวิต	54	24.4
ฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ (ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงเทพ)	50	22.6
ฝากเงินกับธนาคารพิเศษ (ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์)	15	6.8
ซื้อสลากออมสิน	15	6.8

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

รูปแบบการออมเงิน	จำนวน	ร้อยละ
อสังหาริมทรัพย์	10	4.5
ลงทุนทำธุรกิจ	5	2.3
ซื้อพันธบัตรรัฐบาล	5	2.3
ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์	2	0.9
รวม	221	100

จากตารางที่ 4.19 พบว่าครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีรูปแบบการออมเงินไว้กับ สหกรณ์ออมทรัพย์ (ร้อยละ 29.4) รองลงมามีการออมเงินไว้กับประกันชีวิต (ร้อยละ 24.4) ออมเงินไว้ที่ธนาคารพาณิชย์ (ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงเทพ ร้อยละ 22.6) ออมเงินไว้ที่ ธนาคารพิเศษ (ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์) และซื้อสลากออมสิน (ร้อยละ 6.8) ออมเงินในรูปอสังหาริมทรัพย์ (ร้อยละ 4.5) ซื้อพันธบัตรรัฐบาลหรือลงทุนทำธุรกิจ (ร้อยละ 2.3) และลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ (ร้อยละ 0.9) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 จำนวนและร้อยละของจำนวนเงินออมต่อเดือนของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

จำนวนเงินออมต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
500 – 1,000 บาท	49	23.4
1,001 – 2,000 บาท	49	23.4
2,001 – 4,000 บาท	51	24.5
4,000 บาทขึ้นไป	60	28.7
รวม	209	100

จากตารางที่ 4.20 พบว่าครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีการออมเงินต่อเดือนมากกว่า 4,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 28.7) รองลงมามีการออมเงิน จำนวน 2,001 – 4,000 บาท (ร้อยละ 24.5) และมีการออมเงิน 500 – 1,000 บาท และ 1,001 – 2,000 บาท (ร้อยละ 23.4) ตามลำดับ

4.7 การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ โดยใช้การออมเงินและไม่ออมเงิน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. ไม่ออมเงิน
2. ออมเงินน้อยกว่า 2,001 บาท
3. ออมเงิน 2,001 บาทขึ้นไป

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับลักษณะพื้นฐานของครอบครัว รายได้ วงจรชีวิตครอบครัว การใช้บัตรเครดิต รูปแบบการดำเนินชีวิตและการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ แสดงในตารางที่ 4.21-4.26

ตารางที่ 4.21 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

ลักษณะพื้นฐาน ของครอบครัว	การออมเงิน / เดือน (บาท)			รวม	ค่า สถิติ χ^2
	ไม่ออม	น้อยกว่า 2,001 บาท	2,001 บาท ขึ้นไป		
เพศ					
ชาย	6(2.8)	58(27.2)	59(27.7)	123(57.7)	0.758 ^{ns}
หญิง	3(1.4)	39(18.3)	48(22.5)	90(42.3)	
รวม	9(4.2)	97(45.5)	107(50.2)	213(100)	
อายุ					
น้อยกว่า 46 ปี	5(2.3)	66(30.3)	58(26.6)	129(59.2)	5.707 ^{ns}
46 ปีขึ้นไป	5(2.3)	31(14.2)	53(24.3)	89(40.8)	
รวม	10(4.6)	97(44.5)	111(50.9)	218(100)	
ระดับการศึกษา					
ปริญญาตรี	3(1.4)	33(15.3)	31(14.4)	67(31.0)	0.924 ^{ns}
อนุปริญญาและ ปริญญาโทขึ้นไป	7(3.2)	63(29.2)	79(36.6)	149(69.0)	
รวม	10(4.6)	96(44.4)	110(50.9)	216(100)	

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐาน ของครอบครัว	การออมเงิน / เดือน (บาท)				ค่าสถิติ χ^2
	ไม่ออม	น้อยกว่า 2,001 บาท	2,001 บาท ขึ้นไป	รวม	
สถานภาพของครอบครัว					
อยู่ร่วมกัน	9(4.1)	89(40.6)	99(75.2)	197(90.0)	0.153 ^{ns}
ไม่ได้อยู่ร่วมกัน (หม้าย หย่าร้าง แยกกันอยู่)	1(0.5)	9(4.1)	12(5.5)	22(10.0)	
รวม	10(4.6)	98(44.7)	111(50.7)	219(100)	
จำนวนสมาชิกใน ครอบครัว					
น้อยกว่า 5 คน	6(2.8)	82(38.7)	101(47.6)	189(89.2)	10.266 ^{**}
5 คนขึ้นไป	4(1.9)	11(5.2)	8 (3.8)	23(10.8)	
รวม	10(4.7)	93(43.9)	109(51.4)	212(100)	

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.21 พบว่าผลการทดสอบความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครูคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง และสถานภาพของครอบครัว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ สัดส่วนข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษาและสถานภาพของครอบครัวไม่มีผลทำให้สัดส่วนของการออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน แต่จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีผลทำให้สัดส่วนการออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

สรุปได้ว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษาและสถานภาพของครอบครัว ไม่มีผลทำให้สัดส่วนของการออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน แต่จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีผลทำให้การออมเงิน

และไม่ออมเงินแตกต่างกัน นั่นคือครอบครัวที่มีขนาดเล็ก จะมีการออมเงินได้มากกว่าครอบครัวที่มีขนาดใหญ่

ตารางที่ 4.22 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับรายได้ของครอบครัว
ข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

รายได้ ของครอบครัว	การออมเงิน / เดือน (บาท)			รวม	ค่าสถิติ χ^2
	ไม่ออม	น้อยกว่า 2,001 บาท	2,001 บาท ขึ้นไป		
น้อยกว่าเท่ากับ 30,000 บาท	3(1.4)	58(26.5)	27(12.3)	88(40.2)	28.805**
30,001 – 40,000 บาท	2(0.9)	21(9.6)	34(15.5)	57(26.0)	
ตั้งแต่ 40,001 บาท ขึ้นไป	5(2.3)	19(8.7)	50(22.8)	74(33.8)	
รวม	10(4.6)	98(44.7)	111(50.7)	219(100)	

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.22 พบว่าผลการทดสอบความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ สัดส่วนรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูมีผลทำให้การออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

สรุปได้ว่ารายได้ของครอบครัวข้าราชการครูมีผลทำให้การออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.23 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับวงจรชีวิตครอบครัว
ข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

วงจรชีวิตครอบครัว ข้าราชการครู	การออมเงิน / เดือน (บาท)			รวม	ค่า สถิติ χ^2
	ไม่ออม	น้อยกว่า 2,001บาท	2,001 บาท ขึ้นไป		
ระยะครอบครัวเริ่มต้น	3(1.4)	11(5.1)	16(7.5)	30(14.0)	11.518*
ระยะครอบครัวขยาย	5(2.3)	67(31.3)	55(25.7)	127(59.3)	
ระยะครอบครัวเริ่มหดตัว ถึงหดตัว	2(0.9)	17(7.9)	38(17.8)	57(26.6)	
รวม	10(4.7)	95(44.4)	109(50.9)	214(100)	

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.23 พบว่าผลการทดสอบความสัมพันธ์ของวงจรชีวิตครอบครัวกับการจัดการรายได้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ สัดส่วนของวงจรชีวิตครอบครัวข้าราชการครูทุกระยะมีผลทำให้การออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

สรุปได้ว่า วงจรชีวิตครอบครัวข้าราชการครูทุกระยะมีผลทำให้การออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.24 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ของครอบครัวกับการใช้บัตรเครดิต
ของข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

การใช้บัตรเครดิต	การออมเงิน / เดือน (บาท)				ค่า สถิติ χ^2
	ไม่ออม	น้อยกว่า 2,001บาท	2,001บาทขึ้นไป	รวม	
การใช้บัตรเครดิต					
ใช้	8(3.7)	60(27.4)	75(34.2)	143(65.3)	1.924 ^{ns}
ไม่ใช้	2(0.9)	38(17.4)	36(16.4)	76(34.7)	
รวม	10(4.6)	98(44.7)	111(50.7)	219(100)	
จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้					
1 ใบ	5(3.5)	40(28.0)	48(33.6)	93(65.0)	0.128 ^{ns}
ตั้งแต่ 2 ใบขึ้นไป	3(2.1)	20(14.0)	27(18.9)	50(35.0)	
รวม	8(5.6)	60(42.0)	75(52.4)	143(100)	
มูลค่าการใช้จ่ายบัตร เครดิตต่อเดือน					
500 - 5,000 บาท	5(3.5)	38(26.6)	22(15.4)	65(45.5)	16.535 ^{**}
5,001 บาทขึ้นไป	3(2.1)	22(15.4)	53(37.1)	78(54.5)	
รวม	8(5.6)	60(42.0)	75(52.4)	143(100)	
ระยะเวลาชำระคืนบัตร เครดิต					
ก่อนกำหนด	7(4.9)	51(35.7)	71(49.7)	129(90.2)	3.597 ^{ns}
หลังกำหนด	1(0.7)	9(6.3)	4(2.8)	14(9.8)	
รวม	8(5.6)	60(42.0)	75(52.4)	143(100)	
การจดบันทึกการใช้ บัตรเครดิต					
จดบันทึก	1(0.7)	34(23.8)	37(25.9)	72(50.3)	5.573 ^{ns}
ไม่จดบันทึก / บันทึก เป็นบางครั้ง	7(4.9)	26(18.2)	38(26.6)	71(49.7)	
รวม	8(5.6)	60(42.0)	75(52.4)	143(100)	

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.24 พบว่าผลการทดสอบความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับการใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครูคือการใช้บัตรเครดิต จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ ระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิตและการจดบันทึกการใช้บัตรเครดิตไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่มูลค่าการใช้บัตรเครดิตต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือสัดส่วนของการใช้บัตรเครดิต สัดส่วนของจำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ สัดส่วนของระยะเวลาที่ชำระคืนบัตรเครดิตและสัดส่วนของการจดบันทึกการใช้บัตรเครดิตต่อการออมเงินและไม่ออมเงินไม่แตกต่างกัน แต่สัดส่วนของมูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือนมีผลทำให้การออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

สรุปได้ว่าการใช้บัตรเครดิต จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ ระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิต และการจดบันทึกการใช้บัตรเครดิตไม่มีผลทำให้สัดส่วนของการออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน แต่มูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือน มีผลทำให้สัดส่วนของการออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.25 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ของครอบครัวกับรูปแบบ

การดำเนินชีวิตของข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

รูปแบบการดำเนินชีวิต	การออมเงิน / เดือน (บาท)			รวม	ค่าสถิติ χ^2
	ไม่ออม	น้อยกว่า 2,001 บาท	2,001 บาทขึ้นไป		
ไม่พุ่มเฟิอย	3(1.4)	4(1.9)	3(1.4)	10(4.7)	17.314**
ปานกลางถึงพุ่มเฟิอย	6(2.8)	93(43.9)	103(48.6)	202(95.3)	
รวม	9(4.2)	97(45.8)	106(50.0)	212(100)	

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.25 พบว่าผลการทดสอบความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูกับรูปแบบการดำเนินชีวิตมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

ตารางที่ 4.26 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ของครอบครัวกับการวางแผนการใช้จ่ายของข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

การวางแผนการใช้จ่าย	การออมเงิน / เดือน (บาท)	การออมเงิน / เดือน (บาท)			ค่าสถิติ χ^2
		น้อยกว่า 2,001บาท	2,001บาทขึ้นไป	รวม	
น้อย	3(1.4)	24(11.6)	8(3.9)	35(16.9)	13.958**
ปานกลาง	5(2.4)	50(24.2)	59(28.5)	114(55.1)	
ดี	2(1.0)	20(9.7)	36(17.4)	58(28.0)	
รวม	10(4.8)	94(45.4)	103(49.8)	207(100)	

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.26 พบว่าผลการทดสอบความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูกับการวางแผนการใช้จ่ายมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การจัดการรายได้ของครอบครัวมีความสำคัญและจำเป็นที่ทุกครอบครัวควรยึดถือปฏิบัติ เพราะการวางแผนการจัดการรายได้ที่ดี จะทำให้ครอบครัวประสบความสำเร็จทางการเงินคือ ครอบครัวมีรายได้สมดุลกับรายจ่ายหรือมีรายได้มากกว่ารายจ่าย ทำให้มีเงินเหลือออมไว้ในอนาคต และเพื่อการลงทุน ตรงกันข้ามกับครอบครัวที่ไม่มีการวางแผนการจัดการรายได้จะทำให้รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่ายเพื่อให้เกิดความสมดุลจะต้องก่อกำหนด การวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัว จะต้องมีเป้าหมายรวมของครอบครัว เนื่องจากสมาชิกทุกคนมีความต้องการที่จะบริโภคสินค้าไม่เหมือนกัน แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึงของสมาชิกทุกคนในครอบครัวคือได้รับความพึงพอใจสูงสุด จากการบริโภคสินค้านั้น เป้าหมายหลักของการจัดการรายได้คือ ต้องการให้มีรายได้สมดุลกับรายจ่ายหรือมีรายได้มากกว่ารายจ่าย การจัดการรายได้ของแต่ละครอบครัวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว รายได้ วงจรชีวิตครอบครัว การใช้จ่ายบัตรเครดิต รูปแบบการดำเนินชีวิตและการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว ผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

1.สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

1.1.2 เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการรายได้กับลักษณะพื้นฐานของครอบครัว รายได้ วงจรชีวิต การใช้จ่ายบัตรเครดิต รูปแบบการดำเนินชีวิตและการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ

1.2 สมมติฐานการวิจัย

1.2.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

1.2.2 รายได้ของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

1.2.3 วงจรชีวิตครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

1.2.4 การใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

1.2.5 รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

1.2.6 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.3.1 ประชากร คือข้าราชการครูในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือซึ่งประกอบด้วย วิทยาเขตตาก วิทยาเขตลำปาง วิทยาเขตภาคพายัพ (เชียงใหม่) วิทยาเขตเชียงราย วิทยาเขตน่านและวิทยาเขตพิษณุโลก รวมจำนวน 553 ครอบครัว

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling technique) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random Sampling) ได้ 3 วิทยาเขต รวม 232 ครอบครัว โดยสามารถจัดเก็บข้อมูลได้จำนวน 223 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 96.12 ของประชากร ดังนี้

1. วิทยาเขตตาก	จำนวน	97	ครอบครัว
2. วิทยาเขตลำปาง	จำนวน	77	ครอบครัว
3. วิทยาเขตพิษณุโลก	จำนวน	49	ครอบครัว
	รวม	223	ครอบครัว

1.4 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ

1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ให้วิทยาเขตเก็บรวบรวมแบบสอบถามให้และไปรับแบบสอบถามด้วยตนเอง

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.6.1 การวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพของครอบครัวและจำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ วงจรชีวิตครอบครัว การใช้บัตรเครดิต รูปแบบการดำเนินชีวิตและการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive method) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

มัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.6.2 การทดสอบสมมติฐาน ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential method)

เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้ไคสแควร์ (Chi-square Test : χ^2)

1.7 ผลการวิจัย

1.7.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยี

รามงคลภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพของครอบครัวและจำนวนสมาชิกในครอบครัว ปรากฏว่าข้าราชการครูกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ประกอบด้วยเพศชาย (ร้อยละ 57.1) และเพศหญิง (ร้อยละ 42.9) ส่วนใหญ่ข้าราชการครูมีอายุ 41-45 ปี (ร้อยละ 31.1) รองลงมาคือมีอายุ 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 23.9) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 63.2) รองลงมาคือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 30.5) และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก (ร้อยละ 5.9) สถานภาพของครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ร่วมกัน (ร้อยละ 90.1) รองลงมาคือครอบครัวแยกกันอยู่ (ร้อยละ 4.9) และครอบครัวหย่าร้าง (ร้อยละ 3.6) วงจรชีวิตครอบครัวส่วนใหญ่จะอยู่ในระยะครอบครัวขยาย (ร้อยละ 59.2) รองลงมาคือระยะครอบครัวหดตัว (ร้อยละ 15.1) และระยะครอบครัวเริ่มต้น (ร้อยละ 13.8) จำนวนสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก 4 คนขึ้นไป (ร้อยละ 60.7) รองลงมาคือมีสมาชิก 3 คน (ร้อยละ 27.3) และมีสมาชิก 2 คน (ร้อยละ 9.7)

1.7.2 รายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราช

มงคลภาคเหนือ ปรากฏว่าครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีรายได้ 30,001 – 40,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 26.0) รองลงมาคือครอบครัวมีรายได้ 20,001 – 30,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 21.1) และครอบครัวมีรายได้ตั้งแต่ 50,001 บาท/เดือน น้อยที่สุด (ร้อยละ 16.1) จากการวิเคราะห์สถิติพรรณนา พบว่าครอบครัวข้าราชการครูมีรายได้สูงสุด 80,000 บาท/เดือน มีรายได้ต่ำสุด 9,360 บาท/เดือน รายได้เฉลี่ย 38,005 บาท/เดือน มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14,432 บาท ค่าความโด่ง (Kurtosis) = -0.292 โค้งจะมีลักษณะค่อนข้างแบน ค่าความเบ้ (skewness) = 0.385 มีลักษณะเบ้ขวาเล็กน้อย

1.7.3 วงจรชีวิตครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราช

มงคลภาคเหนือ ปรากฏว่าวงจรชีวิตครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่ อยู่ในระยะครอบครัวขยาย (ร้อยละ 59.2) รองลงมาคือระยะครอบครัวหดตัว (ร้อยละ 15.1) ระยะครอบครัวเริ่มต้น (ร้อยละ 13.8) และระยะครอบครัวเริ่มหดตัว (ร้อยละ 11.9)

1.7.4 การใช้บัตรเครดิตของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบัน

เทคโนโลยีราชชมงคลภาคเหนือ ปรากฏว่าส่วนใหญ่ครอบครัวข้าราชการครู (ร้อยละ 65.0) ใช้บัตรเครดิตและจำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.1) ใช้บัตรเครดิต 1 ใบ รองลงมาคือใช้บัตรเครดิต 2 ใบ (ร้อยละ 33.1) และใช้บัตรเครดิต 3 ใบ (ร้อยละ 2.8) สาเหตุที่ใช้บัตรเครดิตส่วนใหญ่เพราะสะดวกและปลอดภัยไม่ต้องพกพาเงินสดมาก (ร้อยละ 47.0) รองลงมาคือ สามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วผ่อนชำระเงินภายหลัง (ร้อยละ 20.1) สินค้า/บริการที่ใช้บัตรเครดิตส่วนใหญ่ใช้บริการด้านอุปโภคบริโภค (ร้อยละ 37.9) รองลงมาคือ เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (เครื่องปรับอากาศ/เครื่องซักผ้า/เตาไมโครเวฟ ร้อยละ 17.9) สถานที่ใช้บัตรเครดิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 30.3) ใช้ที่ห้างสรรพสินค้า รองลงมาคือ โรงพยาบาลและใช้ในการเดินทาง (ร้อยละ 13.1) มูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือนส่วนใหญ่ใช้จ่าย 500-5,000 บาท (ร้อยละ 44.8) รองลงมาคือ 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 31.0) และ 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 15.2) ระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิตส่วนใหญ่ครอบครัวข้าราชการครูชำระคืนบัตรเครดิตก่อนกำหนด (ร้อยละ 90.3) และชำระคืนบัตรเครดิตหลังกำหนด (ร้อยละ 9.7) การจดบันทึกการใช้บัตรเครดิตส่วนใหญ่ไม่จดบันทึก / บันทึกเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 50.3) และมีการจดบันทึก (ร้อยละ 49.7)

1.7.5 รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครูสังกัด สถาบัน

เทคโนโลยีราชชมงคลภาคเหนือ ปรากฏว่าครอบครัวข้าราชการครูโดยภาพรวมมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีความถี่ของการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความถี่ของการปฏิบัติโดยเฉลี่ยสูงสุด 5 ลำดับแรกคือ การซื้อของตามห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้าเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ การซื้อสินค้าที่มีแบรนด์เนมหรือมียี่ห้อราคาสูง การเล่นอินเทอร์เน็ตและเกมส์คอมพิวเตอร์ ครอบครัวใช้บริการกับสถานพยาบาลของเอกชนและการรับประทานอาหารนอกบ้านตามภัตตาคารหรือร้านอาหาร ส่วนรูปแบบการดำเนินชีวิตในด้านอื่น ๆ มีความถี่ของการปฏิบัติโดยเฉลี่ยน้อยมาก เมื่อพิจารณาแบ่งตามลักษณะของโค้งปกติพบว่า ครอบครัวข้าราชการครูส่วนใหญ่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตในระดับปานกลาง ได้แก่ การเปิดน้ำไฟฟ้า/เครื่องปรับอากาศทิ้งไว้ ชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ เปลี่ยนสินค้าอุปโภคและสาธารณูปโภค (โทรศัพท์/เครื่องใช้ไฟฟ้า) ไปฟังเพลงและร้องคาราโอเกะตามสถานบริการ ใช้โทรศัพท์พูดคุยเล่นโดยไม่มีฐานะจำเป็น ซื้อสินค้าประเภทน้ำหอม/เครื่องประดับ/เครื่องสำอาง ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีราคาสูง ไปสังสรรค์ตามห้องอาหารหรือสถานบันเทิง ใช้อาหารเสริมสุขภาพประเภทต่างๆ ไปพักผ่อนตากอากาศตามสถานที่ท่องเที่ยว เข้ารับบริการสถานเสริมความงาม ซื้อของตกแต่งและประดับบ้าน ซื้อของใช้ส่วนตัว(กระเป๋า รองเท้า ฯลฯ) รับประทานอาหารนอกบ้านตามภัตตาคารหรือร้านอาหาร

และครอบครัวใช้บริการกับสถานพยาบาลเอกชน(ร้อยละ 86.5) รองลงมาคือมีรูปแบบการดำเนินชีวิตในระดับฟุ่มเฟือยได้แก่ การซื้อของตามห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้า ซื้อสินค้าที่มีแบรนด์เนม หรือมีเยื่อราคาสูงและการเล่นอินเทอร์เน็ตหรือเกมส์คอมพิวเตอร์ (ร้อยละ8.8) และรูปแบบการดำเนินชีวิตในระดับไม่ฟุ่มเฟือยได้แก่ การเล่นกีฬาที่มีค่าใช้จ่ายสูง เช่น ติวคอล์ฟ โบว์ลิ่ง ซ้อมา และการเข้ารับบริการในสถานที่ออกกำลังกายครบวงจร (ร้อยละ 4.7) ตามลำดับ

1.7.6 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ปรากฏว่าส่วนใหญ่ครอบครัวข้าราชการครูมีการวางแผนการใช้จ่ายปานกลาง 6-10 คะแนน (ร้อยละ 55.3) รองลงมาคือมีการวางแผนการใช้จ่ายดี 11-14 คะแนน (ร้อยละ 27.4) และมีการวางแผนการใช้จ่ายน้อย 1-5 คะแนน (ร้อยละ 17.3) วิธีการวางแผนการใช้จ่ายส่วนใหญ่มีการจัดบันทึกรายรับ-รายจ่ายและแบ่งเงินรายได้เป็นหมวดหมู่ตามประเภทของรายจ่าย (ร้อยละ 18.6) ทำรายการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการ (ร้อยละ 16.5) และจัดทำงบประมาณรายรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง (ร้อยละ 15.2) ส่วนใหญ่ครอบครัวข้าราชการครู มีการออมเงิน (ร้อยละ 95.5) และไม่ออมเงิน (ร้อยละ 4.5) รูปแบบการออมเงินส่วนใหญ่ออมไว้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ (ร้อยละ 29.4) รองลงมาคือประกันชีวิต (ร้อยละ 24.4) และธนาคารพาณิชย์ (ร้อยละ 22.6) ส่วนใหญ่จำนวนเงินที่ออมต่อเดือนมากกว่า 4,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 28.7) รองลงมาคือ 2,001-4,000 บาท (ร้อยละ 24.5) และ 500-1,000 บาท และ 1,001-2,000 บาท (ร้อยละ 23.4)

1.7.7 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง และสถานภาพของครอบครัว ผลปรากฏว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีผลทำให้สัดส่วนของการออมเงินแตกต่างกัน โดยครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่า 5 คน จะมีการออมเงินได้มากกว่าครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป

1.7.8 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ ผลปรากฏว่ารายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ สัดส่วนรายได้ของครอบครัวมีผลทำให้การออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

1.7.9 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับวงจรชีวิต

ครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีภาคเหนือ ผลปรากฏว่าวงจรชีวิตครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ สัดส่วนของวงจรชีวิตครอบครัวทุกระยะมีผลทำให้การออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

1.7.10 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับการใช้บัตรเครดิต

เครดิตของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชภัฏวชิรเวศน์ภาคเหนือ ผลปรากฏว่า การใช้บัตรเครดิต จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ ระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิตและการจดบันทึกการใช้บัตรเครดิตไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ การใช้บัตรเครดิต จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ ระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิตและการจดบันทึกการใช้บัตรเครดิตไม่มีผลทำให้สัดส่วนของการออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน แต่มูลค่าการใช้บัตรเครดิตต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ สัดส่วนของมูลค่าการใช้บัตรเครดิตต่อเดือนมีผลทำให้สัดส่วนของการออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

1.7.11 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับรูปแบบการดำเนินชีวิตครอบครัวข้าราชการครู

สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชภัฏวชิรเวศน์ภาคเหนือ ผลปรากฏว่ามีรูปแบบการดำเนินชีวิตในระดับไม่ฟุ่มเฟือย ได้แก่ การเล่นเกมกีฬาที่ต้องมีค่าใช้จ่ายสูง เช่น คีบอร์ด กีฬา โบว์ลิ่ง ซ้อมม้า และเข้ารับบริการในสถานประกอบการในวงจรมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ รูปแบบการดำเนินชีวิตในระดับไม่ฟุ่มเฟือย มีผลทำให้สัดส่วนของการออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน แต่รูปแบบการดำเนินชีวิตในระดับปานกลางถึงฟุ่มเฟือย ได้แก่ การเล่นเกมอินเทอร์เน็ตและเกมส์คอมพิวเตอร์ ซื้อสินค้าที่มีแบรนด์เนมหรือมียี่ห้อราคาสูง ครอบครัวใช้บริการกับสถานพยาบาลเอกชน รับประทานอาหารนอกบ้านตามภัตตาคารหรือร้านอาหาร และซื้อของตามห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้า ฯลฯ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือรูปแบบการดำเนินชีวิตในระดับปานกลางถึงฟุ่มเฟือย ไม่มีผลทำให้สัดส่วนของการออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

1.7.12 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการจัดการรายได้กับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู

สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชภัฏวชิรเวศน์ภาคเหนือ ผลปรากฏว่าการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครู มีผลทำให้สัดส่วนของการออมเงินและไม่ออมเงินแตกต่างกัน

2.อภิปรายผล

2.1 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู ผลการวิจัยพบว่าลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ สถานภาพของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว ซึ่งแตกต่างจาก สมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับ จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2545 : 10) สุขใจ น้ำผุด (2543 : 12) และอมรรัตน์ เจริญชัยและคณะ (2521 : 82-83) กล่าวว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัว ยิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่าไร ค่าใช้จ่ายก็จะเพิ่มตามไปด้วย โดยเฉพาะครอบครัวที่มีบุตรกำลังศึกษาเล่าเรียน หลายคน ถ้าครอบครัวไม่มีการจัดการรายได้ที่ดีจะทำให้ครอบครัวประสบปัญหาในเรื่องรายได้ ไม่พอกับรายจ่าย

2.2 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู ผลการวิจัยพบว่ารายได้ของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ ซึ่ง ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ สี่ เหมาะะราชี (2530 : 57) พบว่ารายได้ ของข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ กล่าวคือครูสังกัดกรมสามัญศึกษามีรายได้ ขาดดุล (ร้อยละ 58.04) และครูสังกัดเทศบาลมีรายได้ขาดดุล (ร้อยละ 31.15) เพราะไม่มีการจัด การรายได้ที่ดีซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิสม ดังก้อง (2536 ; 120) และกองวิชาการบริหารงานบุคคล สำนักคณะกรรมการข้าราชการครู (2541 : 225 อ้างถึงใน พูนศิริ วัจนะภูมิ 2545 : 232) พบว่าสภาพ เศรษฐกิจในปัจจุบันครูมีรายได้ไม่สอดคล้องกับรายจ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการครูผู้น้อยมี รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้เกิดหนี้สิน โดยเฉพาะข้าราชการครูระดับ 7-8 เป็นหนี้มากที่สุด (ร้อยละ 40.0) คือมีช่วงรายได้ 17,501-21,250 บาท เมื่อข้าราชการครูมีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายจึงทำ ให้เกิดภาระหนี้สินเพราะขาดการจัดการรายได้ที่ดี

2.3 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู ผลการวิจัยพบว่าวงจรกิจชีวิตครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว ซึ่ง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับ จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2545 : 10) วารุณี วงษา (2545 : 59) และพิณทิพย์ บริบูรณ์สุข (2541 : 29) กล่าวว่าวงจรกิจชีวิตครอบครัวในระยะครอบครัว ขยายคือระยะที่ครอบครัวเริ่มมีบุตรคนแรกจนกระทั่งบุตรคนเล็กอายุ 20 ปีซึ่งเป็นระยะที่ครอบครัว มีการใช้จ่ายมากที่สุด โดยเฉพาะครอบครัวที่มีบุตรหลายคนกำลังศึกษาเล่าเรียน ถ้าครอบครัวไม่มีการวางแผนการจัดการรายได้ที่ดีจะทำให้เกิดปัญหารายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย

2.4 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู ผลการวิจัยพบว่า การใช้บัตรเครดิต จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ ระยะเวลาที่ชำระคืนบัตรเครดิต และการจดบันทึกการใช้บัตรเครดิต ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว ซึ่งแตกต่างจากสมมติฐานที่ตั้งไว้และแตกต่างจากการศึกษาของ คุณีรัตน์ แวมณีวรรณ (2539 : 74-75) พบว่าพฤติกรรมการบริโภคของผู้ถือบัตรเครดิต ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริโภคเพิ่มขึ้นและมีพฤติกรรมการออมลดลง ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการบริโภคของผู้ถือบัตรเครดิตคือรายได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยฉัตร รัตนวิบูลย์ (2542 : 122-125) พบว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิตขึ้นอยู่กับรายได้ ถ้าครอบครัวไม่มีการวางแผนการจัดการรายได้ที่ดีในการใช้จ่ายบัตรเครดิต ระยะเวลาชำระคืนบัตรเครดิตสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาพนีย์ กันตามระ (2538 : 120) และพฤษี จำรัสพันธุ์ (2545 : 80) พบว่าผู้ถือบัตรเครดิตต้องเป็นผู้มีระเบียบวินัยในการใช้จ่ายเงิน มีการวางแผนการใช้จ่ายไว้ล่วงหน้าและชำระเงินที่ใช้จ่ายให้ตรงเวลา เรียกเก็บและชำระคืนเงินสดเต็มจำนวนยอดใบแจ้งหนี้ที่เรียกเก็บ ส่วนมูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยฉัตร รัตนวิบูลย์ (2542 : 122-123) พบว่าข้าราชการในแต่ละระดับรายได้มีมูลค่าการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเฉลี่ยต่อเดือน 4,494.47 บาท และจากการศึกษาพบว่าครอบครัวข้าราชการครูสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือมีการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต 500 – 5,000 บาทต่อเดือน

2.5 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณิการ์ ชีใจงาม (2542 : 88-89) พบว่าการดำเนินชีวิตของครูสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครจะแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรสและภูมิลำเนา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มัทรี ชูทรัพย์ (2543 : 103-104) พบว่านักศึกษาที่มีบิดา-มารดาหรือผู้ปกครองที่มีรายได้ต่างกันจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีของบิดา-มารดาหรือผู้ปกครองมีรายได้อยู่ในระดับสูง

2.6 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการพบว่าครูพบว่า การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับ วรรณิ ชลนภาสภิตย์ (2545 : 170) กล่าวว่า การวางแผนเกี่ยวกับการเงินของครอบครัวทำให้ฐานะทางการเงินที่แท้จริงถึงรายรับ รายจ่ายของครอบครัวได้ล่วงหน้า โดยให้สัมพันธ์กันระหว่างงบรายได้ งบรายจ่ายและงบดุล กล่าวคือ ถ้า

ครอบครัวมีการวางแผนการใช้จ่ายที่ดีคือ ให้มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะทำให้มีเงินเหลือออมไว้ใช้ในอนาคต แต่ถ้าครอบครัวไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายที่ดีและเหมาะสมจะทำให้รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่ายเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่ายจึงต้องก่อกำหนดและสอดคล้องกับการศึกษาของ จูตีมา พรหมทอง (2535 อ้างถึงในวินิจ เจนนพกาญจน์ 2540 : 50) พบว่าข้าราชการครูประถมวัยใกล้เกษียณอายุราชการเลือกรับบำนาญ โดยให้เหตุผลว่ามีความมั่นคงในชีวิตภายหลังเกษียณอายุราชการ เพราะเมื่อมีอายุมากขึ้นโอกาสในการทำงานน้อยลง และสอดคล้องกับการศึกษาของ วินิจ เจนนพกาญจน์ (2540 : 104) พบว่าข้าราชการกรมพลศึกษามีการวางแผนเตรียมการปลดเปลื้องหนี้สินทุกราย (100%) และมีการเตรียมสะสมทรัพย์ ร้อยละ 83.6 มีการเตรียมสะสมทรัพย์ เพื่อเป็นหลักประกันของชีวิต ร้อยละ 58.9 แสดงว่าข้าราชการกรมพลศึกษามีการวางแผนจัดการรายได้ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ สี เหมะราษี (2530 : 62) พบว่าข้าราชการครูผู้ไม่มีการวางแผนในการใช้จ่าย จึงทำให้เกิดภาระหนี้สิน ถ้าครอบครัวข้าราชการครูมีการวางแผนการจัดการรายได้ที่ดีจะทำให้มีรายได้สมดุลกับรายจ่ายหรือมีรายได้มากกว่ารายจ่าย

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ควรส่งเสริมให้ข้าราชการครูมีรายได้พิเศษ โดยการจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถสำหรับผู้ประกอบอาชีพครู เพื่อให้รู้จักการแสวงหางานพิเศษทำนอกเวลาราชการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้ข้าราชการครูมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการรายได้และการวางแผนการใช้จ่ายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3.1.2 ผู้ถือบัตรเครดิตส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการบริโภคเพิ่มขึ้นและการออมลดลง อาจเป็นเพราะบัตรเครดิตเป็นการเพิ่มความเชื่อให้กับผู้ถือบัตร ทำให้สามารถจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้ง่าย ถ้าข้าราชการครูไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายไว้ล่วงหน้าเพราะการใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าหรือบริการไม่ต้องชำระเงินสดทันที เนื่องจากมีระยะเวลาในการผ่อนชำระนานเป็นการสร้างนิสัยการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยโดยมิรู้ตัว ถ้าผู้ถือบัตรไม่มีความระมัดระวังในเรื่องการใช้จ่าย และไม่มีการวางแผนการจัดการรายได้ไว้ล่วงหน้า

3.1.3 รูปแบบในการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครู พบว่าข้าราชการครูมีความถี่ของการปฏิบัติบ่อยคือ การซื้อของตามห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้า อาจเป็นเพราะว่าสะดวกสบายสามารถที่จะซื้อสินค้าทุกชนิดได้ตามต้องการ ทำให้ไม่เสียเวลาไปหลายที่

ส่วนการซื้อสินค้าที่มีแบรนด์เนม / มียี่ห้อราคาสูง ข้าราชการครูอาจคิดว่าเป็นการเสริมบุคลิกภาพ และฐานะทางสังคม ข้าราชการครูควรจะมีการวางแผนการจัดการรายได้ไว้ล่วงหน้า

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว ข้าราชการครูในสังกัดอื่น

3.2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ กับครอบครัวข้าราชการครู สังกัดอื่น

3.2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายจ่ายและภาระ หนี้สินของครอบครัวข้าราชการครูทั้งหมด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ ชีใจงาม "การศึกษาค่านิยมในการดำเนินชีวิตและการดำเนินชีวิตของครูสังกัด
กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร" ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก(จิตวิทยา
การแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร 2542
- กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กบข. "พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
กบข. 2540" กรุงเทพมหานคร 2544 (อัดสำเนา)
- กระทรวงศึกษาธิการ, คณะกรรมการข้าราชการครู "เรื่องแต่งตั้ง อ.ก.ค.วิสามัญเฉพาะกิจเกี่ยวกับ
การพัฒนาชีวิตครู" กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษา
ธิการ 2543 (อัดสำเนา)
- . ฝ่ายแผนงาน สำนักงานเลขาธิการกรม "รายงานประจำปีการบริหารงานบุคคล
สำหรับข้าราชการครู" กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการกรม ฝ่ายแผนงาน
กระทรวงศึกษาธิการ 2544 (อัดสำเนา)
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542** กรุงเทพมหานคร
ม.ป.ท. 2542
- คณะกรรมการคุรุสภาอำเภอเมืองตาก "ที่ระลึกวันครู 2545" สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตาก
2545 (จัดพิมพ์ในโอกาสวันครู 16 ม.ค.)
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ "คุณภาพ
การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท กรณีศึกษาโรงเรียนในภาคกลางและ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ม.ป.ท. 2531
- คุณีรัตน์ แวมณีวรรณ "พฤติกรรมในการบริโภคและการออมของผู้ถือบัตรเครดิต : กรณีศึกษา
พนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร" ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(เศรษฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2539
- จรินทร์ เทศวานิช **การเงินและการธนาคาร** พิมพ์ครั้งที่ 3 โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าท์ กรุงเทพมหานคร
2534
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์ "หน่วยที่ 4 เศรษฐศาสตร์ครอบครัวกับวงจรชีวิตครอบครัว" ใน**ประมวล
สาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว บัณฑิตศึกษา** นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2545

- จีรพรรณ ชีรานนท์ "หน่วยที่ 6 การคลังของครอบครัว" ใน*เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน* พิมพ์ครั้งที่ 14 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2541
- ชัชวาล เรื่องประพันธ์ *สถิติพื้นฐาน* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา 2539
- ชุมพร ศาสตราวาทะ "การออมของครัวเรือนและความสำคัญทางการเงินของประเทศไทย" วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2540
- ฐาปนีย์ กันตามระ "การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิตธนาคารกรุงเทพ" วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก 2538
- ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย "หน่วยที่ 2 ทฤษฎีการบริโภคการออมและการลงทุน" ใน*ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว* บัณฑิตศึกษา นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2545
- ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ "หน่วยที่ 11 ความรู้สำหรับผู้บริโภค" ใน*เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป* พิมพ์ครั้งที่ 5 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2535
- ทรงฤทธิ์ หาญวงษา "การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในและนอกสถานศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น" วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2542
- ธนพร แต่งขาว "พฤติกรรมการบริโภคสินค้าในเขตกรุงเทพมหานคร" ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2541
- ธำรงค์ดี ดิมงคล, พลตรี "การวิเคราะห์พฤติกรรมการออมของข้าราชการในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม" วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) ส่วนบัณฑิตศึกษา โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารบกสูงสุด 2545

- นงนุช ภัทราคร *สถิติการศึกษาเบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น 2538
- นพรัตน์ มหากาญจนกุล "ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นด้านสุขภาพกับแบบแผนการดำเนินชีวิตของพนักงานหญิงในโรงงานอุตสาหกรรมรองเท้า" วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2537
- ประเวศ วะสี *"การดำรงชีวิตที่มีคุณค่าในสังคมไทย"* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน 2538 ก
- *แต่คุณครูก็ลายอนมิตรของสังคม* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน 2538 ข
- *"เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม"* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน 2544
- ประหยัด สายวิเชียร "หน่วยที่ 3 เศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิต" ใน *ประมวลสาระชุดวิชา เศรษฐศาสตร์ครอบครัว บัณฑิตศึกษา* นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2545
- ปรีชา ยนต์นิยม "การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของข้าราชการครูกรมสามัญศึกษาและองค์การบริหารส่วนจังหวัดในจังหวัดสุโขทัย" วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518
- ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ "การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ถือบัตรเครดิต : กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและข้าราชการ" วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2542
- พจน์ ไชยเสนา "ค่านิยมที่ควรเปลี่ยนแปลงในสังคม" *สารพัฒนาหลักสูตร* 108 (ธันวาคม 2534 - มกราคม 2535) หน้า 11
- พฤทธิ จรรย์พันธ์ "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตธนาคารกสิกรไทยของพนักงานธนาคารกสิกรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร" ภาคนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาลังคม) คณะพัฒนาลังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2545
- พิณทิพย์ บริบูรณ์สุข "หน่วยที่ 1 ทรัพยากรครอบครัวและชุมชน" ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรครอบครัวและชุมชน* พิมพ์ครั้งที่ 14 นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2541

- พูนศิริ วัจนะภุมิ "หน่วยที่ 5 ตัวอย่างการเขียนโครงการวิทยานิพนธ์" ใน*ประมวลสาระชุดวิชา วิทยานิพนธ์ 1 บัณฑิตศึกษา* นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช 2545
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา "พระบรมราชาธิราชพระราชทานแก่ครูใหญ่ และนักเรียน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน" *มิตรครู* 3 (8 สิงหาคม 2520) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการวิชาบูรณาการหมวดศึกษาทั่วไป ศิลปะการดำเนินชีวิต กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2541
- มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ "ความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล" คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จ 2541
- มัทรี ชูทรัพย์ "การศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง" หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2543
- รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล *หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร บริษัทเเยอร์บุ๊กพับลิชเชอร์ 2528
- เรื่องอุไร ศรีนิลทา และรัชนี ลาขโรจน์ "หน่วยที่ 2 รู้ใช้ รู้จ่าย" ใน*เอกสารการสอนรายวิชาการจัดการกิจการของครอบครัว* นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2533
- ฤทัย บุญเอกบุศย์ "พฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร" ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาศึกษา) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2543
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น 2538
- วรรณิ์ ชลนภาสถิตย์ "หน่วยที่ 9 การจัดการเงินของครอบครัว" ใน*ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว บัณฑิตศึกษา* นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2545
- _____ "หน่วยที่ 10 การวางแผนและควบคุมการเงินของครอบครัว" ใน*ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว บัณฑิตศึกษา* นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2545

วัฒนา ณ ระนอง "Lifestyle คนรุ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร" *คู่แข่ง* (พฤศจิกายน 2534)

หน้า 134

วารุณี วงษา *การจัดการบ้านเรือน* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช

2545

วิเชียร เกตุสิงห์ "หน่วยที่ 11 สถิติที่ใช้เปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูล" ใน *ประมวลสาระ*

ชุดวิชาสถิติและการวิจัยทางสังคมศาสตร์ บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาคหกรรม

ศาสตร์ นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2545

วินิจ เจนนพกาญจน์ "การวางแผนการเงินเพื่อเตรียมการเกษียณอายุงาน : ศึกษากรณี

กรมพลศึกษากระทรวงศึกษาธิการ" *วิทยานิพนธ์หลักสูตรพัฒนบริหารศาสตร*

มหาบัณฑิต โครงการบัณฑิตศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิต

พัฒนบริหารศาสตร์ 2540

ศิริรัตน์ ธรรมวิริยะ "ครุกับความพร้อมที่จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและค่านิยมที่เอื้อต่อการ

พัฒนาประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณี เขต 3 อำเภอในจังหวัดนครสวรรค์" *วิทยานิพนธ์*

การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2531

ศิริวรรณ เสรีวัฒน์ ปริญุ ลักษิตานนท์ และศุภร เสรีวัฒน์ *กลยุทธ์การตลาด* กรุงเทพมหานคร

สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา 2534

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, วิทยาเขตตาก "จำนวนนักศึกษา ปีการศึกษา 2538" จังหวัดตาก

แผนกทะเบียนและวัดผล 2546

_____, วิทยาเขตตาก "จำนวนนักศึกษา ปีการศึกษา 2540" จังหวัดตาก แผนกทะเบียน

และวัดผล 2546

สมปอง แจ้งสุบิน "เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนก่อนและหลังระหว่างเกิดวิกฤติ

เศรษฐกิจในประเทศไทย" *วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต*

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544

สมพงษ์ ไทรงาม, พันเอก "พฤติกรรมกรรบริโภคและการใช้จ่ายของข้าราชการครูในกองพลทหาร

ราบที่ 9 ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนายทหารชั้นสัญญาบัตรกับนายทหารชั้นประทวน"

วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การทหาร) ส่วนบัณฑิตศึกษา โรงเรียน

เสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง 2544

สหกรณ์ออมทรัพย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำกัด "จำนวนสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์สถาบัน"

สหกรณ์ออมทรัพย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 2545

_____ . "งบเรียกเก็บเงินประจำเดือน" สหกรณ์ออมทรัพย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 2546
 สายหยุด จำปาทอง "บทบาทครูกับการพัฒนาสังคม" คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา

สหประชาชาติ 32 (กรกฎาคม – กันยายน 2543) หน้า 4

สำนักเลขาธิการคุรุสภา กองมาตรฐานวิชาชีพครู แผนกวิจัยและประเมินผล "รายงานสำรวจ
 ฐานะทางเศรษฐกิจของครู" กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท. 2525

สี เหมาะราชี่ "การศึกษาภาวะการเงินของครูสังกัดกรมสามัญศึกษา เทศบาลและสำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในจังหวัดมหาสารคาม" ปริญญาานิพนธ์
 การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก 2530

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ **ระเบียบและวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์** พิมพ์ครั้งที่ 11

กรุงเทพมหานคร บริษัทเฟื่องฟ้า พรินต์ติ้งจำกัด 2544

สุวิมล ตีรกันันท์ **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์แนวทางการปฏิบัติ**

กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2543

สุขใจ น้ำมุด **กลยุทธ์การบริหารการเงินบุคคล** พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2543

สุทธิสม ดังก้อน "ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภาวะหนี้สินของข้าราชการครู : ศึกษาเฉพาะกรณี

ข้าราชการครูประถมศึกษาในจังหวัดภาคอีสานตอนบน" วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคม
 ศึกษามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2536

อมรรัตน์ เจริญชัย และคณะ **เศรษฐศาสตร์ครอบครัว** กรุงเทพมหานคร โคมการพิมพ์ 2521

อัมพวัลย์ วิศวีธีรานนท์ "วิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ : ศึกษากรณี พฤติกรรมการบริโภคอาหารของวัยรุ่น
 ไทยในเขตกรุงเทพมหานคร" ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต
 คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2540

อินทร์ ศรีคุณ และคณะ "การสำรวจสภาพหนี้สินของครู" **วารสารการวิจัยทางการศึกษา**

2 (เมษายน-มิถุนายน 2528) หน้า 103

อุทุมพร จารมรมาน **คุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร** กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลง
 กรณ์มหาวิทยาลัย 2528

Best, John W. *Research in Education*. 4th ed. Englewood Cliffs, New Jersey :
 Prentice Hall, 1981.

Haig, Robert M. "The Concept of Income-economic and Legal Aspects"

The Federal Income Tax New York : Columbia University Press, 1921.

Hall, Denise *Business Propects in Thailand*. Singapore : Simon&Schuster (Asia), 1996.

Pender, N.J. *Health Promotion in Nursing Practice*. California : Appleton & Lange, 1987.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญเรือน พึ่งผลพูล
คณะวิชาศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตาก
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัส ดิษฐ์แก้ว
คณะวิชาศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตาก
3. อาจารย์อำไพ ชันแก้วหล้า
คณะวิชาคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตาก

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ภาคเหนือ

คำชี้แจง

ครอบครัวข้าราชการครูในที่นี้ หมายถึง ครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวหรือคู่สมรส เป็นข้าราชการครูในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ภาคเหนือ แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้น เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการจัดการรายได้ของครอบครัว ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากครอบครัวท่านในการตอบแบบสอบถามการวิจัยในครั้งนี้ ตามความเป็นจริง ซึ่งคำตอบที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการศึกษากิจการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครูในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือในอนาคต

ผู้ทำวิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ท่านให้ทั้งหมดจะถือเป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวม

แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 4 ตอน

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม มี 7 ข้อ
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต มี 8 ข้อ
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามรูปแบบการดำเนินชีวิต มี 20 ข้อ
- ตอนที่ 4 แบบสอบถามการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว มี 5 ข้อ

(นางเกษรา มานันตพงศ์)

นักศึกษาปริญญาโท สาขาคุณธรรมศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ
 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ
 1. 25 - 30 ปี 2. 31 - 35 ปี 3. 36 - 40 ปี
 4. 41 - 45 ปี 5. 46 - 50 ปี 6. 50 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา
 1. ปริญญาตรี 2. ปริญญาโท 3. ปริญญาเอก
 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. สมาชิกทุกคนในครอบครัวของท่านมีรายได้รวมกันเดือนละ.....บาท
5. สถานภาพของครอบครัว
 1. อยู่ร่วมกัน 2. หย่า 3. หย่าร้าง 4. แยกกันอยู่
6. วงจรชีวิตครอบครัวหมายถึง ระยะของการเปลี่ยนแปลงชีวิตครอบครัวจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งโดยการเริ่มต้นจากการแต่งงานของชาย หญิง และสิ้นสุดลงที่การจากไปของคู่สมรส ครอบครัวของท่านมีลักษณะตรงกับข้อใด (ตอบได้ 1 ข้อ)
 1. ระยะครอบครัวเริ่มต้น (ยังไม่มีบุตร)
 2. ระยะครอบครัวขยาย (บุตรคนเล็กอายุไม่เกิน 20 ปี)
 3. ระยะครอบครัวเริ่มหดตัว (บุตรคนเล็กอายุ 20 ปีขึ้นไป)
 4. ระยะครอบครัวหดตัว (คู่สมรสเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย , สูงอายุ)
7. จำนวนสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งตัวท่าน.....คน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

1. ท่านใช้บัตรเครดิตหรือไม่
 1. ใช่ 2. ไม่ใช่
 (ท่านที่ใช้บัตรเครดิต กรุณาตอบ ข้อ 2-8 ถ้าไม่ใช่ข้ามไปตอบตอนที่ 3)
2. ปัจจุบันท่านถือบัตรเครดิตจำนวน ใบ

3. สาเหตุที่ท่านใช้บัตรเครดิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. สามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้
 - () 2. สะดวกและปลอดภัยไม่ต้องพกพาเงินสดมาก
 - () 3. สามารถซื้อสินค้า / บริการได้ก่อนแล้วชำระเงินภายหลัง
 - () 4. ถอนเงินจากตู้ ATM ได้
 - () 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. ท่านใช้บัตรเครดิตในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. อุปโภค บริโภค
 - () 2. สาธารณูปโภค (ค่าน้ำประปา/ ค่าไฟฟ้า/ ค่าโทรศัพท์)
 - () 3. เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม
 - () 4. นันทนาการ (การบันเทิง /การกีฬา)
 - () 5. สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (เครื่องปรับอากาศ/เครื่องซักผ้า/เตาไมโครเวฟ)
 - () 6. สินค้าฟุ่มเฟือย (เครื่องประดับ /น้ำหอม /เครื่องสำอาง)
 - () 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. ท่านใช้บัตรเครดิตในสถานที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. โรงแรม
 - () 2. ร้านค้าทั่วไป
 - () 3. โรงพยาบาล
 - () 4. สถานที่ท่องเที่ยว
 - () 5. สถานบันเทิง
 - () 6. ห้างสรรพสินค้า
 - () 7. ปั้มน้ำมัน
 - () 8. ร้านอาหารหรือภัตตาคาร
 - () 9. ต่างประเทศ
 - () 10. การเดินทาง
 - () 11. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. มูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือน
- () 1. 500 – 5,000 บาท
 - () 2. 5,001 – 10,000 บาท
 - () 3. 10,001 – 20,000 บาท
 - () 4. มากกว่า 20,000 บาท ขึ้นไป
7. ระยะเวลาที่ท่านชำระคืนบัตรเครดิต
- () 1. ก่อนกำหนด
 - () 2. หลังกำหนด
8. ท่านได้จัดบันทึกการใช้บัตรเครดิตหรือไม่
- () 1. จัดบันทึก
 - () 2. ไม่จัดบันทึก
 - () 3. บันทึกเป็นบางครั้ง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามรูปแบบการดำเนินชีวิต

รูปแบบการดำเนินชีวิต หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกและถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับด้านต่อไปนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับการเลือกใช้สินค้าอุปโภค บริโภคและสาธารณูปโภค
2. ด้านสังคม เกี่ยวกับการนันทนาการ การบันเทิง และการกีฬา
3. ด้านสุขภาพ เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล อาหารเพื่อสุขภาพ และการใช้บริการเพื่อสุขภาพและความงาม

คำชี้แจง

โปรดอ่านข้อความในข้อคำถามและใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความถี่ของกิจกรรมที่ตรงกับสภาพเป็นจริงในการดำเนินชีวิตซึ่งครอบคลุมของท่านปฏิบัติกิจกรรมต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด คะแนนของแต่ละข้อมีดังนี้

5	หมายถึง	บ่อยมาก หรือ การปฏิบัติประจำเกือบทุกครั้ง
4	หมายถึง	ค่อนข้างมาก หรือ การปฏิบัติเกือบประจำมากกว่าครึ่งหนึ่ง
3	หมายถึง	ปานกลาง หรือ การปฏิบัติครึ่งหนึ่งของบ่อยมาก
2	หมายถึง	บางครั้ง หรือ การปฏิบัติน้อยกว่าครึ่งหนึ่ง
1	หมายถึง	น้อยมาก หรือ เกือบไม่ปฏิบัติ

ข้อ	กิจกรรม	5	4	3	2	1
1	ซื้อสินค้าที่มีแบรนด์เนมหรือมียี่ห้อ ราคาสูง					
2	ซื้อของตามห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้า					
3	ซื้อของตกแต่งและประดับบ้าน					
4	รับประทานอาหารนอกบ้านตามภัตตาคารหรือร้านอาหาร					
5	ดื่มเครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ที่มีราคาสูง					
6	เข้ารับบริการสถานเสริมความงาม					
7	ไปฟังเพลงและร้องคาราโอเกะตามสถานบริการ					
8	ชมภาพยนตร์ ในโรงภาพยนตร์					
9	เล่นอินเทอร์เน็ตและเกมส์คอมพิวเตอร์					
10	เล่นกีฬาที่ต้องมีค่าใช้จ่ายสูง เช่น เทกอล์ฟ โบว์ลิ่ง ซี่ม้า					
11	ไปสังสรรค์ตามห้องอาหารหรือสถานบันเทิง					
12	ไปพักผ่อนตากอากาศตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ					
13	ซื้อสินค้าประเภท น้ำหอม เครื่องประดับ เครื่องสำอาง					
14	ซื้อของใช้ส่วนตัวประเภท รองเท้า กระเป๋า เสื้อผ้า ฯลฯ					
15	เข้ารับบริการในสถานที่ออกกำลังกายครบวงจร					

ข้อ	กิจกรรม	5	4	3	2	1
16	เปิดน้ำ / ไฟฟ้า / เครื่องปรับอากาศทิ้งไว้					
17	ครอบครัวใช้บริการกับสถานพยาบาลของเอกชน					
18	ใช้อาหารเสริมสุขภาพประเภทต่าง ๆ					
19	ใช้โทรศัพท์พูดคุยเล่นโดยไม่มีธุระจำเป็น					
20	เปลี่ยนสินค้าอุปโภคและสาธารณูปโภค (โทรศัพท์ / เครื่องใช้ไฟฟ้า ระดับยนต์ / เครื่องประดับ)					

ตอนที่ 4 แบบสอบถาม การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

1. ท่านมีการวางแผนค่าใช้จ่ายในรายการต่อไปนี้ไว้ล่วงหน้าหรือไม่

ข้อ	รายการ	มี	ไม่มี
1	การอุปโภค บริโภค		
2	การสาธารณูปโภค (ค่าน้ำประปา/ ค่าไฟฟ้า /ค่าโทรศัพท์ ฯลฯ)		
3	การศึกษาบุตร		
4	ที่อยู่อาศัย (ต่อเติม/ ซ่อมแซมและบำรุงรักษา)		
5	จักรยานยนต์ รถยนต์ (ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง /ค่าบำรุงรักษา)		
6	ค่าเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม		
7	สิ่งอำนวยความสะดวก (เครื่องปรับอากาศ/ เครื่องซักผ้า ฯลฯ)		
8	นันทนาการ (การบันเทิง / การกีฬา)		
9	บริจาค การกุศล ภาษีสังคม (งานบวช/ งานแต่งงาน ฯลฯ)		
10	ค่าใช้จ่ายส่วนตัว (เครื่องสำอาง /เครื่องประดับ/ เสริมสวย ฯลฯ)		
11	ค่ารักษาพยาบาล		
12	การท่องเที่ยวตามสถานที่พักผ่อนและตากอากาศ		
13	การเดินทาง (ค่าพาหนะ /ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง)		
14	การออม (เงินฝาก / เงินเก็บสะสม)		

2. ท่านมีวิธีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. จัดทำงบประมาณรายรับรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
 - () 2. จัดทำงบประมาณรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง
 - () 3. การเปรียบเทียบรายการในงบประมาณกับรายการที่เกิดขึ้นจริง
 - () 4. ปรับปรุงแก้ไขและยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น
 - () 5. จัดบันทึกรายรับ รายจ่าย
 - () 6. ทำรายการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการ
 - () 7. แบ่งเงินรายได้เป็นหมวดหมู่ตามประเภทของรายจ่าย
 - () 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
3. ท่านมีการออมหรือไม่
- () 1. มี
 - () 2. ไม่มี (ยุติการตอบแบบสอบถาม)
4. ปัจจุบันท่านมีการออมเงินรายได้ในรูปแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. ฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ (ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงเทพ ฯลฯ)
 - () 2. ฝากเงินกับธนาคารพิเศษ (ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ฯลฯ)
 - () 3. สหกรณ์ออมทรัพย์
 - () 4. ประกันชีวิต
 - () 5. ซื้อพันธบัตรรัฐบาล
 - () 6. ซื้อสลากออมสิน
 - () 7. ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์
 - () 8. ลงทุนทำธุรกิจ
 - () 9. อสังหาริมทรัพย์
 - () 10. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. ท่านออมเงินต่อเดือนจำนวนเท่าไร
- () 1. 500 – 1,000 บาท
 - () 2. 1,001 – 2,000 บาท
 - () 3. 2,001 – 3,000 บาท
 - () 4. 3,001 – 4,000 บาท
 - () 5. 4,000 บาทขึ้นไป

ภาคผนวก ค

การวัดความเชื่อมั่นได้ของ (แบบสอบถาม)

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 82

Alpha = .8916

การวัดความเชื่อมั่นได้ของแบบสอบถาม

ในการวัดความเชื่อมั่นได้ของแบบสอบถามได้มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ครอบครัว ซึ่งเป็นข้าราชการครู สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลภาคเหนือ วิทยาเขตเชียงราย แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นได้ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach และได้ $\alpha = 0.8916$ หรือแบบสอบถามชุดนี้มีความเชื่อมั่นได้ 89.16 %

สรุปได้ว่า แบบสอบถามชุดนี้มีความเชื่อมั่นได้สูง ซึ่งปกติแล้วค่าแอลฟาที่สามารถยอมรับได้ไม่ควรต่ำกว่า 0.70 (นงนุช ภัทรนคร 2538 : 329)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางเกษรา มานันตพงศ์
วัน เดือน ปีเกิด	29 ธันวาคม 2501
สถานที่เกิด	อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด
ประวัติการศึกษา	คศ.บ.(คหกรรมศาสตร์บัณฑิต) วิชาเอกอาหารและ โภชนาการ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ.2522 – 2524
สถานที่ทำงาน	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตตาก อำเภอเมือง จังหวัดตาก
ตำแหน่ง	อาจารย์ 2 ระดับ 7